

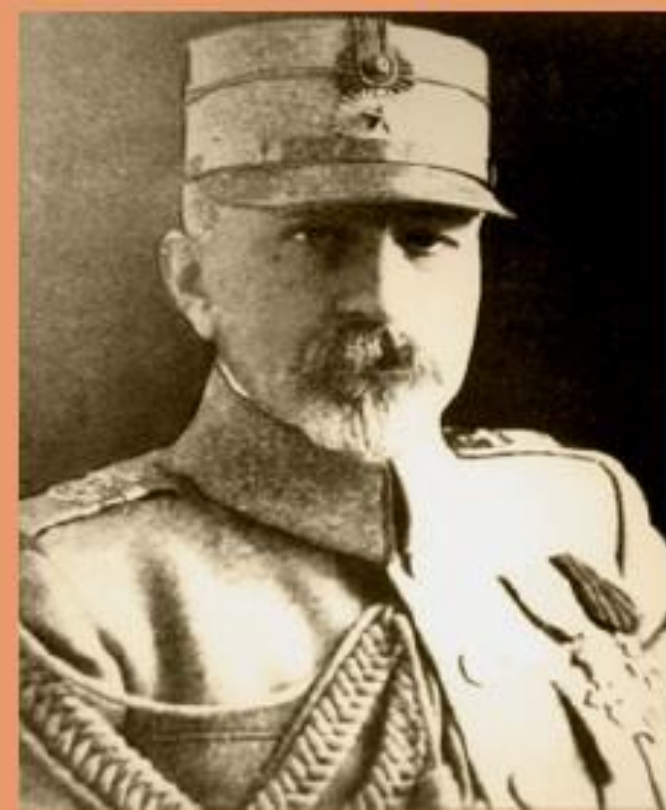

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XI, 2011 NR. 1 (22)

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

Nr. 1 (22)
Anul XI, 2011

*Revista
de
Științe Militare*

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Nr. 1 (22)
Anul XI, 2011

*Responsabilitatea integrală a asumării intelectuale
a articolelor trimise redacției aparține autorilor.*

ISSN 1582-7410

CUPRINS

NOUL CONCEPT STRATEGIC PENTRU APĂRARE ȘI SECURITATE AL NATO, ADOPTAT LA LISABONA, ÎN LUNA NOIEMBRIE 2010	5
<i>General (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN</i> <i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
CONCEPTELE STRATEGICE ALE NATO. ACTUALUL CONCEPT STRATEGIC – O ABORDARE PENTRU VIITOR	15
<i>General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI</i>	
SECURITATEA EUROATLANTICĂ ȘI MANAGEMENTUL CRIZELOR	28
<i>General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU</i>	
EVOLUȚIA CONCEPTULUI STRATEGIC AL NATO – continuitatea și flexibilitatea unei alianțe în mediul internațional de securitate	46
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA</i>	
IMPLICAREA NATO ÎN SECURITATEA ENERGETICĂ	54
<i>Contraamiral de flotilă (r) prof. univ. dr. Marius HANGANU</i>	
INTERVENȚIA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE ÎN CONFLICTELE INTERNAȚIONALE	64
<i>Colonel Ion PANAIT</i>	

PROMOVAREA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE PRIN COOPERARE	79
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
AMENINȚAREA BALISTICĂ ȘI COMBATEREA EI	94
<i>Colonel dr. Ion PURICEL</i>	
FUNDAMENTAREA PLANIFICĂRII PRIN ANALIZĂ STRATEGICĂ A APĂRĂRII – CONDIȚIE ESENȚIALĂ PENTRU ASIGURAREA CALITĂȚII PROCESULUI DE PLANIFICARE	108
<i>Mirel ȚARIUC</i>	
ÎNMÂNAREA LEGIUNII DE ONOARE, ÎN GRAD DE OFIȚER, DOMNULUI GENERAL-LOCOTENENT PROF. UNIV. DR. TEODOR FRUNZETI.....	116
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
IN MEMORIAM – GENERAL-LOCOTENENT PROF. UNIV. DR. CODRESCU COSTACHE	120
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	

NOUL CONCEPT STRATEGIC PENTRU APĂRARE ȘI SECURITATE AL NATO, ADOPTAT LA LISABONA, ÎN LUNA NOIEMBRIE 2010

THE NEW STRATEGIC CONCEPT FOR THE DEFENCE AND SECURITY OF THE NATO, ADOPTED IN LISBON, IN NOVEMBER 2010

General (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN*
Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU

Șefii de state și de guverne ale națiunilor NATO au decis ca Alianța Nord-Atlantică să-și îndeplinească misiunea de a asigura apărarea și securitatea lor comună. Când NATO va aplica noul Concept Strategic, adoptat la Lisabona, Alianța va fi mai eficace în lupta împotriva noilor amenințări folosind noile capacități și noii parteneri. Acest Concept reconfirmă angajamentul dintre națiunile NATO de a se apăra reciproc împotriva oricărui atac, și împotriva noilor amenințări și reafirmă angajamentul de a duce în continuare o „politică a ușilor deschise” față de toate democrațiile europene care întrunesc standardele de a deveni membre deoarece extinderea contribuie la obiectivul Alianței de realizare a unei Europe unite, libere și în pace.

Conceptul angajează Alianța în prevenirea crizelor, gestionarea conflictelor și stabilizarea situațiilor post-conflict (inclusiv printr-o conlucrare mai strânsă cu ONU, cu Uniunea Europeană și cu alți parteneri), reconfirmă faptul că, atât timp cât există arme nucleare în lume, NATO va rămâne o alianță nucleară, precum și că reforma continuă, pentru ca Alianța să devină mai eficace, eficientă și mai suplă astfel încât cetățenii Alianței să obțină un maximum de securitate posibilă.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord oferă partenerilor un angajament politic sporit cu Alianța și un rol substanțial în conturarea operațiilor conduse de NATO. Misiunea esențială a NATO este aceeași: de a veghea ca Alianța să rămână o organizație unică în sensul asigurării libertății, păcii, securității și a valorilor împărtășite.

Cuvinte cheie: apărare; securitate; Concept Strategic; parteneri; valori împărtășite.

* Deputat, Secretarul Comisiei de Apărare din Parlamentul României, tel./fax: 021/3229165.

The Heads of State and Government of the NATO nations decided to fulfil the Alliance's mission in ensuring their „common defence and security”. When NATO will put into practice this Strategic Concept, the Alliance will be more „effective in a changing world, against new threats, with new capabilities and new partners”. This Concept reconfirms the bond between NATO nations to defend one another against attack, and against new threats and „to keep the door to NATO open” to all European states „that meet the standards of membership”, because enlargement contributes to Alliance's „goal of a United Europe, free and at peace”.

The Concept „commits the Alliance to prevent crises, manage conflicts and stabilize post-conflict situations”, (including by working more closely with the United Nations the European Union and the other NATO partners) and „to continuous reform towards a more effective, efficient and flexible Alliance”, so that NATO citizens get the best security as well „to the goal of creating the conditions for a world without nuclear weapons” (as long as there are nuclear weapons in the world, NATO will remain a nuclear Alliance).

The Alliance offers their partners „more political engagement with the Alliance, and a substantial role in shaping the NATO-led operations”. NATO's essential mission is always the same: to ensure that the Alliance remains an unique Organization of freedom, peace, security and shared values.

Key words: *defence; security; Strategic Concept; partners; shared values.*

Summit-ul NATO de la Lisabona, desfășurat în perioada 19-20 noiembrie 2010, este, evident, un eveniment istoric deoarece a adoptat și lansat noul Concept Strategic al Alianței Nord-Atlantice pentru ca Alianța să devină mai eficientă, mai mult angajată în relațiile cu organizațiile internaționale și cu statele partenere, mai capabilă să îndeplinească nu numai misiunea sa clasică de apărare colectivă, ci și aceea de a face față cu succes la noile amenințări și provocări de securitate ale acestui secol. Noul Concept Strategic s-a adoptat întrucât precedentul, cel din anul 1999, nu mai corespundea pe deplin noilor amenințări, precum cele reprezentate de gruparea teroristă al-Qaeda, de atacurile cibernetice sau pirateria.

Printre obiectivele acestui Concept se remarcă, prin importanță, dezvoltarea unei capacități de apărare antirachetă eficace și eficientă. Noul document al Alianței stipulează angajamentul acesteia de a dezvolta noi capacități, noi parteneriate și de a moderniza capacitatea în ceea ce privește realizarea misiunilor externe de apărare colectivă. Unul dintre parteneriatele principale, poate cel mai important parteneriat dezvoltat de NATO este cel cu Rusia.

Alianța Nord-Atlantică s-a angajat, la Lisabona, să lase ușa deschisă în scopul aderării unor state democratice europene și să se reformeze, dar și să

gestioneze mai rațional resursele sale financiare. Atât șefii de state cât și cei de guverne ai celor 28 de state membre au fost de acord cu reducerea anumitor structuri ale Alianței și în primul rând unele centre de comandă, dar și cu adaptarea NATO la provocările din mediul de securitate, deosebit de fluid, al secolului XXI. Reducerea, în ansamblu, a cheltuielilor militare în Europa va fi cu 10-15% în deceniul al doilea al secolului nostru; anual se cheltuiesc 210 miliarde euro în acest domeniu, iar aproximativ un sfert din această sumă se va aloca investițiilor, ceea ce înseamnă că, în conformitate cu noul Concept Strategic, NATO va face „mai multe, cu bani mai puțini”.

Președintele Barack Obama afirma, la 19 noiembrie 2010, la Lisabona, că relația cu aliații și partenerii europeni ai Statelor Unite ale Americii reprezintă „un element de bază al politicii externe americane” și chiar „piatra de temelie a angajamentului nostru mondial și un catalizator pentru cooperarea globală”¹. Astfel, președintele SUA dorea să evidențieze că Statele Unite nu mai au o asemenea aliniere a valorilor, intereselor, capacităților și obiectivelor cu nici o altă regiune. De asemenea, Obama mai sublinia faptul că, „pe baza celei mai mari relații economice din lume, comerțul transatlantic susține milioane de locuri de muncă” nu numai în SUA, ci și în Europa, ceea ce formează o bază pentru eforturile comune de relansare economică globală. Totodată, înaltul oficial american a afirmat că Alianța se va transforma prin noul „Concept strategic, ce recunoaște capacitățile și partenerii de care avem nevoie pentru a răspunde noilor amenințări ale secolului XXI”². El a mai declarat că va fi angajat în continuare în lupta pentru eliminarea armelor nucleare, însă a mai adăugat că atât timp cât va exista acest tip de arme, Alianța Nord-Atlantică trebuie să rămână o organizație nucleară.

Președintele Statelor Unite are argumente temeinice în acest sens, deoarece Coreea de Nord și-a dezvoltat un arsenal nuclear care provoacă îngrijorare nu numai Coreei de Sud, ci chiar și Japoniei, țară ce s-a simțit amenințată de experiențele pe care armata coreeană le-a desfășurat în anul 1998, inclusiv prin testarea unor rachete cu rază medie de acțiune, deși programul nuclear nord-coreean a fost înghețat în anul 1994, pe baza unui acord încheiat cu administrația americană. Coreea de Nord are două tipuri de rachete: No Dong, cu bătaie de 1.000 km, și Taepo Dong, cu bătaie de aproximativ 2.000 km.

Adrian Novac îl citează pe Bruce Bennett, Rand Corporation: „SUA n-ar ataca Coreea de Nord decât în cazul în care conflictul se întetește” și apoi face

¹ Marilena Georgescu, *Un summit istoric*, Observatorul militar, anul XX, nr. 47 (1080) din 24-30 noiembrie 2010, p. 2.

² Ibidem.

următoarele afirmații: „Nu pot să prevăd ce vor face Statele Unite, dar mă îndoiesc că vor lua, chiar și numai în considerare, la modul serios, un atac militar împotriva Coreei de Nord, cu excepția cazului în care situația se agravează“. Aceste afirmații ale reporterului Bruce Bennett, de la Rand Corporation, specialist în probleme coreene, nu sunt întâmplătoare, deoarece expertul pe probleme de apărare, este de părere că „regimul de la Phenian ar putea să folosească arma nucleară împotriva Sudului, lucru care ar provoca sute de mii de morți și distrugerii considerabile în Seul.”³

Coreea de Nord nu vrea să renunțe la programul nuclear în schimbul unui ajutor economic promis recent de Statele Unite ale Americii, ceea ce ridică obstacole serioase în angajamentul unor state de a începe procedurile pentru eliminarea armelor nucleare.

SUA, Rusia, China, Japonia și Coreea de Sud au dus tratative cu Phenianul, în anul 2009, dar acestea nu au mai continuat, nu numai din cauza testelor efectuate cu rachetele nord-coreene, ci și a continuării programului de îmbogățire a uraniului folosit pentru focoarele nucleare. Administrația comunistă a Coreei de Nord a trecut recent la amenințarea și înarmarea nucleară în scopul menținerii puterii cu orice preț⁴. În consecință, Barack Obama, a declarat că Statele Unite vor apăra Coreea de Sud împotriva oricărei agresiuni a Coreei de Nord, chiar și împotriva unei agresiuni neconvenționale.

Cancelarul german, Angela Merkel, a declarat că Summit-ul de la Lisabona ar putea, într-o viziune optimistă, să constituie „un pas hotărâtor“ în relația Alianței cu Rusia și „ar putea deschide un nou capitol în relațiile dintre foștii inamici în timpul Războiului Rece“. Totodată, cancelarul Germaniei a declarat că susține propunerea președintelui rus „pentru amplasarea, de către Moscova, a unui scut antirachetă în Europa“, pentru contracararea unor eventuale atacuri sau amenințări cu atacuri din partea unor state „considerate, în special de Statele Unite, ca susținătoare ale terorismului, cum este Iranul“⁵.

Așadar, Angela Merkel și-a exprimat acordul pentru acest proiect și pentru ca Rusia să fie inclusă în discuțiile Summit-ului. Președintele rus, Dmitri Medvedev, a propus, deci, un proiect comun Rusia – NATO de apărare antirachetă (un scut antirachetă comun Rusia – NATO) încă de la sfârșitul lunii octombrie 2010, susținând oferta făcută de NATO Rusiei. Astfel, Moscova promovează o

³ Interviu HotNews.ro

⁴ Marilena Georgescu, *Conflict în Marea Galbenă*, Observatorul Militar nr. 48 (1081), din 1-7 decembrie 2010, p.14.

⁵ Ibidem.

politică de desființare a liniilor de divizare dintre Rusia și NATO și de dezvoltare împreună a unui spațiu de securitate comun bazat pe încredere reciprocă.

În consecință, la Summit-ul de la Lisabona, președintele Medvedev a acceptat participarea Rusiei la un sistem antirachetă al NATO, care va costa cca 280 milioane USD și va apăra aliații NATO și statele din estul Europei de o amenințare precum cea a rachetelor cu rază lungă de acțiune Shahab 3 și Qiam 1, produse de Iran.

Unele state membre NATO dispun de sisteme radar și interceptori cu ajutorul cărora pot să doboare rachete cu rază scurtă și medie de acțiune. Acum NATO lucrează la un program informatic prin care să se interconecteze toate sistemele statelor aliate care să permită unui comandant NATO să doboare orice rachetă deasupra oricărei porțiuni a spațiului NATO, prin utilizarea sistemelor naționale.

Oficiali ai SUA au elaborat și dezvăluit unele planuri de mutare a unor elemente din sistemul american cu rază lungă de acțiune pe teritoriul UE, pe nave din Marea Mediterană și apoi pe teritoriul României, în 2015, și Poloniei, în 2018. În Polonia și România vor fi instalate, în curând, sisteme terestre de rachete, iar apoi vor fi aduse drone. Într-un viitor mai îndepărtat se vor instala în Europa sisteme cu rază lungă de acțiune, pentru contracararea posibilelor rachete intercontinentale, care vor fi susținute de radare puternice.

În Afganistan, NATO duce o politică de tranziție către o preluare a puterii politico-militare de către afgani, ceea ce va permite, în viitor, retragerea treptată a trupelor Coaliției de sub comanda NATO din această țară. La Coaliție participă un număr de 48 de națiuni, dintre care 28 sunt națiunile NATO, precum și 40.000 de militari din țări aliate și parteneri. Președintele american dădea o înaltă apreciere serviciilor și sacrificiilor militarilor Coaliției și partenerilor și afirma că efortul comun al aliaților este necesar și esențial în lupta pentru eliminarea și anihilarea grupărilor insurgente (teroriste) și în eforturile depuse pentru ridicarea standardului de viață a cetățenilor afgani. În încheierea discursului său, de la Lisabona, Obama conchidea: „Acum există, în sfârșit, strategia și resursele necesare pentru a întrerupe inerția talibanilor, a priva insurgenții de fortificații, pentru a antrena mai multe forțe de securitate afgane și pentru a sprijini poporul afgan”⁶.

Scopul fundamental și peren al Alianței Atlanticului de Nord este apărarea libertății și securității tuturor statelor membre atât prin mijloace politice, cât și militare. Alianța rămâne, în continuare, o sursă principală și chiar esențială de stabilitate și securitate, într-un mediu internațional instabil și imprevizibil.

⁶ Mariana Georgescu, *op.cit.*, p. 2.

Statele membre NATO reprezintă împreună o comunitate unică de valori fundamentale, care respectă și apără principiile libertății individuale, drepturilor omului, democrației și statului de drept și este atașată ferm eforturilor comune de înlăptuire a obiectivelor și principiilor Cartei ONU și Tratatului de la Washington, care prevede primatul deciziilor Consiliului de Securitate în acțiunile Alianței de menținere a păcii și securității internaționale.

Legăturile politice și militare dintre state europene și cele ale Americii de Nord au fost consolidate în interiorul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, imediat după înființarea NATO, în 1949. Șefii de state și de guverne ale națiunilor NATO au declarat, de asemenea, că legătura transatlantică va continua să fie la fel de puternică și importantă, ca întotdeauna, în salvagardarea păcii și securității euroatlantice și că „vom continua să ne apărăm împreună pe baza solidarității, scopului împărțit și a repartiției echitabile a sarcinilor“. Evenimentele politico-militare petrecute după terminarea celui de al Doilea Război Mondial au demonstrat cu suficiente argumente că securitatea țărilor NATO de pe ambele maluri ale Atlanticului este într-adevăr, indivizibilă.

Adoptarea Conceptului Strategic al NATO reprezintă un eveniment strategic de mare actualitate politico-militară. Pentru elaborarea documentului s-au mobilizat importante resurse umane și intelectuale ale statelor membre NATO. Forma finală a conținutului conceptului are o notă de generalitate ce corespunde principiului consensului și caracterului neclasificat al documentului dat publicității și presupune analize ample pentru stabilirea soluțiilor de implementare a prevederilor sale. În demersul nostru vom face o încercare de prezentare a determinărilor ce vor sta la baza studiilor instituțiilor Alianței, dar și al statelor membre și al partenerilor NATO.

Noul Concept Strategic va determina cu siguranță transformări notabile în abordarea securității și apărării Alianței, de o manieră independentă sau pe teatre de operații, dar și reconsiderări importante din partea tuturor statelor din afara Alianței, indiferent de puterea acestora sau de dispunere geografică. Totodată, conceptul va influența și organismele internaționale de securitate, globale sau regionale precum ONU, UE sau OSCE.

Necesitatea stringentă a unui nou concept strategic, în opinia secretarului general al NATO, Anders Fogh Rasmussen a plecat de la vechimea documentului precedent (din 1999), apărut înainte de 11 septembrie 2001, de conflictul din Afganistan, de atacurile cibernetice și de actele de piraterie. Atunci NATO avea doar 16 membri, iar acum are 28 și în plus lumea s-a schimbat de atunci, amenințările s-au schimbat, la fel și Alianța Nord-Atlantică. De aceea secretarul general al Alianței declara „avem nevoie și vom avea un concept strategic ce ia în considerare realitățile de azi, ca și provocările de mâine”.

În vederea elaborării noului Concept s-a ales un grup de 12 experți din interiorul Alianței, condus de fostul secretar de stat american Madeleine Albright. Grupul a lucrat transparent și a fost sprijinit de opinia publică din statele membre NATO. Au existat consultări numeroase asupra „subiectului” între reprezentanții statelor membre NATO. Grupul de experți a prezentat un raport intitulat „NATO 2020: securitate asigurată, angajament dinamic”, în care se evidențiază faptul că Noul Concept Strategic viza o perioadă de aplicabilitate de minimum 10 ani și o transformare a NATO, în baza lecțiilor învățate în Afganistan, într-o Organizație cu puteri mai mari și cu parteneri mai mulți.

În scopul adoptării acestui Concept Strategic au avut loc numeroase dezbateri, la diverse niveluri, atât în cadrul grupurilor de experți, cât și la nivelul factorilor de decizie politico-militară, impuse atât de importanța și complexitatea documentului, cât și de procedura de adoptare a sa pe baza principiului consensului.

Factorii de decizie din România au organizat câteva sesiuni de lucru în scopul abordării unui punct de vedere științific și politico-militar cu privire la acest Concept Strategic. Locurile în care și-au desfășurat activitatea experții au fost la Colegiul Național de Apărare (8 octombrie 2009), la sediile Ministerului Apărării Naționale și al Ministerului Afacerilor Externe (în octombrie 2009), precum și la Palatul Parlamentului pe data de 23 octombrie 2009.

Având la bază documentul elaborat de colectivul condus de Madeleine Albright, secretarul general NATO a redactat forma finală a proiectului Noului Concept Strategic NATO și l-a înaintat pentru analiză și dezbateri ambasadorilor celor 28 de state membre ale NATO astfel încât pe 14 octombrie 2010, a putut să fie analizat de toți cei 56 miniștri de Externe și ai Apărării, în cursul Reuniunii de la Bruxelles. Varianta finală a fost prezentată șefilor de stat și de guvern în cadrul Summitului NATO de la Lisabona, din 19-20 noiembrie 2010.

În luna mai 2010⁷, secretarul general NATO spunea, la București, că „ambitiția mea este să reformez Alianța”, ambiție care s-a transmis tuturor celor implicați în demersul elaborării și adoptării Conceptului Strategic, inclusiv statelor membre NATO. Toți au acționat pentru a aduce concepte și idei originale, utile și viabile care să suscite interesul tuturor membrilor și să pună baza elementelor necesare realizării compromisurilor pentru realizarea consensului asupra variantei finale. Considerăm că dorința, așa cum am menționat deja în rândurile precedente, de a se adopta noul concept și aplicarea principiului consensului, au condus la formulări generale care, apoi au permis găsirea și aplicarea unor soluții pentru

⁷ [http://www.adevarul.ro/interviurile_2_plus_1_Anders_Fogh_Rasmussen-"Invit_Rusia_sa_intre_in_lumea_reala-0_256774807.html](http://www.adevarul.ro/interviurile_2_plus_1_Anders_Fogh_Rasmussen-)

situații speciale deosebite. Valoarea Noului Concept Strategic este evidentă atât ca document programatic, în care sunt sintetizate obiectivele și pozițiile susținute de statele membre, cât și prin claritatea mesajului politic al Alianților de pe cele două țărmuri ale Atlanticului referitoare la întărirea solidarității și a acțiunii comune. Conceptul Strategic adoptat în anul 1999, oferea instrucțiuni generale pentru aplicarea și dezvoltarea unor politici și planuri militare detaliate pentru misiunile forțelor militare Aliate și pentru poziția de forță a Alianței, precum și caracteristici ale forțelor convenționale și nucleare⁸.

În schimb, Conceptul din 2010 imprimă o politică mult mai accentuată Alianței care va continua să-și joace rolul ei „unic și esențial” prin „mijloace politice și militare”, în primul rând prin acțiuni non-violente. Șefii de stat și de guvern ai națiunilor NATO își exprimau, la Lisabona, dorința ca NATO să rămână „sursa esențială de stabilitate”, aceeași „comunitate fără precedent pentru asigurarea libertății, păcii, securității și a valorilor împărtășite”. De asemenea, NATO va rămâne Organizația transatlantică unică pentru consultări pe toate problemele care afectează integritatea teritorială, independența politică și securitatea membrilor acesteia, așa cum s-a stabilit prin articolul 4 al Tratatului de la Washington, din 1949.

Dar în cuprinsul Conceptului Strategic NATO – 2010 sunt și elemente de continuitate din varianta 1999, ceea ce este o bază de plecare, iar acolo unde a fost nevoie, s-au făcut nuanțările și precizările de rigoare.

În vederea garantării securității statelor membre, a populației și teritoriului acestora, NATO este datoare să îndeplinească permanent, cu eficacitate și cu respectarea dreptului internațional, următoarele sarcini centrale esențiale: 1) apărarea colectivă; 2) managementul crizelor; 3) securitatea prin cooperare⁹.

În opinia noastră, sarcina întâia depășește prevederile articolului nr. 5 al Tratatului de la Washington referitor la **apărarea colectivă** împotriva oricărui atac și ar trebui denumită „**apărarea și securitatea colectivă**” pentru că Alianța s-a angajat la Lisabona, să ia măsuri ferme „de descurajare și de apărare împotriva oricărei amenințări cu agresiunea și împotriva oricăror provocări de securitate emergente care compromit securitatea fundamentală a unuia sau a mai multora dintre aliați ori a Alianței ca întreg”¹⁰. În plus, art.4 al aceluiași Tratat stipulează că Alianța Atlanticului de Nord este forumul de consultare transatlantică pentru toate problemele ce aduc atingere integrității teritoriale, independenței politice și

⁸ *Manualul NATO*, Office of Information and Press NATO, 1110 Brussels, Belgium, 2001, p.43.

⁹ Mirela Atanasiu, *Conceptul Strategic pentru apărare și securitate al statelor membre ale Organizației Tratatului Nord-Atlantic, adoptat de șefii de stat și guverne, la Lisabona*, traducere și adaptare, Impact Strategic Nr. 4/2010.

¹⁰ Ibidem.

securității statelor membre; oricare stat aliat poate pune în discuție, în cadrul Alianței, orice problemă de securitate care-l interesează, orice informații și poate schimba puncte de vedere în scopul construirii unei abordări comune.

În acest context, fiecare stat aliat trebuie să elaboreze, în lumina noului Concept Strategic al NATO, propriile documente oficiale cu privire la securitatea și apărarea națională și, în primul rând, noul lor concept strategic național de apărare și securitate. În consecință, se impune cu stringență și pentru România să elimine confuzia conceptuală din proiectul Strategiei Naționale de Apărare și din Legea planificării apărării și să adopte de urgență un Concept Strategic Național de Securitate și Apărare. Totodată, considerăm că, din aceleași motive, denumirea Universității Naționale de Apărare „Carol I” ar trebui schimbată în «Universitatea Națională de Apărare și Securitate „Carol I”».

Cu privire la managementul crizelor, subliniem faptul că Alianța posedă un ansamblu unic și puternic de capacități, atât politice, cât și militare, necesare și suficiente în acțiunile specifice oricăror crize (pre-conflict, pe timpul conflictului și post-conflict). În acest sens, NATO contribuie la gestionarea crizelor ce ar putea aduce atingere securității sale, prin angajarea activă a unui set adecvat de instrumente politice și militare, înainte ca acele crize să degeneze în conflicte, astfel încât să le stopeze oportun pentru a nu compromite securitatea NATO și pentru consolidarea stabilității în situațiile post-conflict. Dar această sarcină deosebit de complexă și, mai ales, dificilă din punct de vedere al realizării consensului necesită multă inițiativă din partea membrilor și multă hotărâre pentru stabilirea capacităților într-o manieră oportună și optimă pentru fiecare situație concretă în parte, astfel încât să nu se mai repete erorile din Irak. Este și motivul pentru care considerăm că, în managementul crizelor din Tunisia, Egipt, Yemen, Bahrein, Irak și Libia, Alianța nu s-a mobilizat oportun și, de aceea, criza poate oricând să destabilizeze întreg Orientul Mijlociu. Ba, mai mult, valul de revoluții și revolte, care s-a declanșat din diferite cauze, printre care dictatura, corupția și sărăcia – cel puțin, așa se spune –, a traversat Mediterana și a ajuns în Albania și nu se știe cu certitudine evoluția viitoare și modul cum se vor termina aceste crize. Ceea ce știm sigur este faptul că ele au unele trăsături comune, dar și caracteristici specifice, proprii fiecărei țări în parte, în funcție de modul de acțiune al maselor revoltate și maniera de reacțiune a guvernanților.

Cea de-a treia sarcină centrală și esențială, securitatea prin cooperare, nu este nouă, dar este accentuată de evoluțiile politico-militare și de securitate ce au loc în afara teritoriului Alianței. De aceea, NATO va întreprinde acțiuni active pentru consolidarea securității internaționale în cadrul unui parteneriat cu state și organizații internaționale partenere pentru controlul, neproliferarea armelor și dezarmarea, dar și prin continuarea „politicii ușilor deschise” pentru toate

democrațiile europene care își exprimă dorința de a deveni membre ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și întrunesc normele Alianței.

În scopul îndeplinirii tuturor misiunilor într-o manieră cât mai eficace și eficientă, membrii NATO s-au angajat, la Lisabona, într-un proces continuu de reformare, modernizare și transformare a Alianței cu mult înaintea Summit-ului din noiembrie, 2010.

Dacă la sfârșitul anului 2010, amenințarea unui atac convențional împotriva teritoriului NATO era scăzută, astăzi, după crizele din Tunis și Egipt, situația s-a schimbat și, în viitor, e necesară o nouă evaluare a mediului de securitate. Apreciem că, în anul 2011, amenințarea convențională în vecinătatea teritoriului NATO, în special în sud, poate avea consecințe greu de prevăzut pentru securitatea euroatlantică.

BIBLIOGRAFIE

*** *Manualul NATO*, Office of Information and Press NATO, 1110 Brussels, Belgium, 2001.

Marilena Georgescu, *Un summit istoric*, Observatorul militar, anul XX, nr. 47 (1080) din 24-30 noiembrie 2010.

Marilena Georgescu, *Conflict în Marea Galbenă*, Observatorul Militar nr. 48 (1081), din 1-7 decembrie 2010.

Mirela Atanasiu, *Conceptul Strategic pentru Apărare și Securitate al statelor membre ale Organizației Tratatului Nord-Atlantic, adoptat de șefii de state și guverne la Lisabona*, Impact Strategic Nr. 4/2010.

Constantin Moștoflei, *Conceptul Strategic NATO – determinări și perspective*, Impact Strategic Nr. 4/2010.

<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

CONCEPTELE STRATEGICE ALE NATO. ACTUALUL CONCEPT STRATEGIC – O ABORDARE PENTRU VIITOR

NATO STRATEGICS CONCEPTS. CURRENT STRATEGIC CONCEPT – AN APPROACH FOR THE FUTURE

General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI*

Astăzi, societatea umană se confruntă cu o paletă largă de pericole, riscuri și amenințări de securitate ce provin atât din spațiul real, fizic, cât și din spațiul virtual. Pentru a răspunde adecvat acestor provocări de securitate statele lumii își unesc și concertează eforturile în cadrul a diferite organizații politico-militare (NATO) sau de altă natură ((Uniunea Europeană). Acestea din urmă își concep, organizează și desfășoară activitățile de protecție a țărilor membre și a cetățenilor lor împotriva riscurilor și amenințărilor de securitate, prin adoptarea unor documente programatice, cum ar fi, de exemplu, „Noul concept strategic NATO” și Tratatul de la Lisabona.

Cuvinte cheie: *concept strategic; NATO; UE; riscuri și amenințări de securitate; continuitate; elemente de noutate.*

Nowadays, human society is confronting with a wide range of security dangers, risks and threats emerging both from the real, physical space and from the virtual one. In order to adequately respond to these security challenges, world's states unify and concert their efforts within different political-military organizations (NATO) or within organizations of another nature (the European Union). The latter conceive, organize and develop their activities of protecting their member states and citizens against security risks and threats by enacting programmatic documents such as “NATO's New Strategic Concept” and the Treaty of Lisbon.

Key words: *strategic concept; NATO; EU; security risks and threats; continuity; recent knowledge.*

* General-locotenent profesor universitar dr. Teodor FRUNZETI, (tfrunzeti@unap.ro) este rectorul (comandantul) Universității Naționale de Apărare „Carol I”. Cu doctorate în științe militare și științe politice, remarcabil om de știință, este autor și coautor a mai multor cărți cu tematică militară, de securitate și apărare, a peste 100 de articole de specialitate și comunicări științifice.

1. Evoluția conceptelor strategice ale NATO

Denumirea oficială este Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). NATO a luat ființă la 4 aprilie 1949, prin Tratatul Atlanticului de Nord, cunoscut sub numele de Tratatul de la Washington. Constituirea organizației s-a realizat în conformitate cu prevederile Articolului 51 al Cartei Organizației Națiunilor Unite. NATO este o organizație guvernamentală, în care țările își păstrează suveranitatea și independența. Este o alianță bazată pe cooperare politică și militară între țările membre.

NATO reprezintă legătura transatlantică prin care securitatea Americii de Nord este permanent legată de securitatea Europei.

Conform Preambulului Tratatului Nord – Atlantic, membrii Alianței se angajează să salvgardeze libertatea, moștenirea comună și civilizația popoarelor lor, bazate pe principiul democrației, drepturile omului și guvernarea legii.

În vederea întăririi securității și stabilității spațiului euroatlantic, Alianța este pregătită să contribuie, de la caz la caz și prin consens, la prevenirea eficientă a conflictelor, la angajarea activă în managementul crizelor, inclusiv în operații de răspuns la crize, să promoveze pe scară largă parteneriatul, cooperarea și dialogul cu alte țări din spațiul euroatlantic, în scopul creșterii transparenței, încrederii reciproce și a capacității de acțiune comune cu Alianța.

Sarcinile fundamentale de securitate vizează:

- asigurarea unui mediu de securitate euroatlantic stabil, bazat pe instituții democratice;
- soluționarea pașnică a diferendelor;
- servirea ca forum de consultări între aliați pe orice problemă care ar afecta interesele lor vitale;
- descurajarea și apărarea împotriva oricărei amenințări de agresiune la adresa oricărui stat membru NATO.

Țelul colectiv al NATO este de a edifica o arhitectură de securitate europeană pentru care contribuțiile Alianței la securitatea și stabilitatea spațiului euroatlantic și a celorlalte organizații internaționale sunt complementare și se consolidează reciproc, atât prin adâncirea relațiilor între țările euroatlantice cât și prin gestionarea crizelor.

Stabilirea scopurilor și misiunilor Alianței, coroborată cu prevederile „*Legii ajutorului militar pentru apărarea mutuală*” semnată de președintele Truman pe 6 octombrie 1949 și cu aprobarea de către președintele SUA, la 27 ianuarie 1950, a planului de apărare integrată a regiunii Atlanticului de Nord și deschiderea unui credit de 900 de milioane de dolari, cu titlu de ajutor militar, a reprezentat demararea procesului de elaborare și implementare a Strategiei inițiale a Alianței.

Formularea acestei strategii NATO a fost cunoscută sub denumirea de „*Conceptul strategic pentru apărarea zonei Nord-Atlantice*“. Conceptul a fost dezvoltat între octombrie 1949 și aprilie 1959 considerându-se ca Alianța „*a stabilit o strategie de operațiuni la scară largă în apărarea teritorială*“.

În continuare, strategiile NATO au fost adaptate la riscurile și amenințările specifice diferitelor perioade ale Războiului Rece, răspunzând cu promptitudine situațiilor din fiecare etapă a evoluției organizației, a statelor membre și ale întregii comunități internaționale. Astfel, anunțul URSS că deține bomba cu hidrogen (8 august 1953) și crearea Tratatului de la Varșovia (14 mai 1955) au stat la baza elaborării și dezvoltării strategiei „*represaliilor masive*“. Această strategie constituia un *răspuns de descurajare*, era o strategie-ripostă. Potrivit acesteia, NATO adoptă o poziție clară și fermă, bazată pe tactica descurajării, amenințând că va răspunde, prin orice mijloace aflate la dispoziția sa, inclusiv prin folosirea armelor nucleare, oricărui act de agresiune împotriva țărilor membre.

Acest mod de abordare și definire a strategiei NATO a cunoscut numeroase discuții, de la sfârșitul anilor '50 și până în 1967, când, în urma unor intense dezbateri în cadrul Alianței, Consiliul Nord-Atlantic aproba, la 13-14 decembrie 1967, „*Raportul Harmel*“ asupra viitoarelor sarcini ale Alianței, iar Comitetul de planificare a apărării adopta noul concept strategic al NATO denumit „*riposta flexibilă*“.

Trecerea de la doctrina și strategia „*represaliilor masive*“ la „*riposta flexibilă*“ reprezintă una dintre cele mai de seamă modernizări ale conceptului strategic NATO din acea perioadă. Deși cursa înarmărilor se declanșase vertiginos, iar Statele Unite trecuseră deja la aplicarea unei strategii de îndiguire în relația cu Uniunea Sovietică, potrivit conceptului geopolitic al *rimland*-ului elaborat de americanul Nicolas Spykman¹, doctrina „*ripostei flexibile*“ relansa ideea suficienței strategice și, pe aceasta bază, a echilibrului strategic. În opinia noastră, un asemenea concept strategic facilita totuși dialogul politic și, totodată, menținea și pune în practică, mult mai nuanțat, conceptul de descurajare.

Ideea de bază a strategiei „*ripostei flexibile*“ era să asigure o structură mai echilibrată a forțelor NATO și să permită o gamă mai largă de opțiuni politico-militare, în funcție de complexitatea situației internaționale. Conceptul a fost astfel gândit încât să ofere certitudinea că orice fel de act de agresiune va fi perceput ca implicând riscuri inacceptabile și, ca atare, contracarat cu forțe și mijloace pe măsură.

¹ REGIONAL GEOGRAPHY 105, <http://facweb.bhc.edu/academics/science/harwoodr/geog105/Reading/HeartRimIntro.htm>

Doctrina și strategia „*ripostei flexibile*” reprezentau un progres și un act de maturitate a Alianței. Susținerea acestei strategii era asigurată prin apelul la o tehnologie performantă în dotarea forțelor armate și fondată pe un sistem al valorilor democratice, care și-au dovedit, în timp, temeinicia și forța.

Toate conceptele adoptate de NATO, de la înființare și până către sfârșitul anilor '80, erau, în principal, cunoscute, dar s-a discutat foarte puțin, în detaliu, despre ele. Cu alte cuvinte, în perioada amintită, transparența nu era punctul forte ale Alianței, așa cum va fi după 1990. Totuși, guvernele naționale ale țărilor membre dispuneau de instrucțiuni și puncte de referință clare și de tot ce era necesar pentru activitățile de planificare militară, dar lucrurile acestea nu erau accesibile publicului larg. Această modalitate de lucru era impusă de condițiile în care evolua comunitatea internațională, pe de o parte, și reflecta realitățile Războiului Rece, divizarea politică a Europei și situația ideologică și militară conflictuală care a caracterizat relațiile dintre Est și Vest o perioadă de timp îndelungată, pe de altă parte.

La reuniunea de la Londra din iulie 1990, șefii de stat și de guvern din țările membre ale NATO au convenit asupra necesității de a adapta Alianța Atlantică la noua și promițătoarea eră ce se deschisese pe Vechiul Continent, odată cu disoluția URSS, căderea zidului Berlinului, desființarea Pactului de la Varșovia și prăbușirea sistemului comunist din Europa. Reafirmând principiile fundamentale pe care Alianța se bazează încă de la crearea sa, ei au apreciat că evenimentele care se desfășurau în Europa vor avea consecințe semnificative asupra configurației spațiului euroatlantic și modalităților de a realiza, pe viitor, obiectivele de securitate și apărare comună. Schimbările politice, sociale și militare din Europa, amintite mai sus, au impus necesitatea unor transformări strategice fundamentale, care înseamnă, de fapt, un nou început pentru NATO, adică o Alianță reînnoită și reconfigurată. În acest scop, membrii acestei organizații politico-militare au declanșat o reexaminare strategică aprofundată, rezultatul fiind un nou Concept strategic al Alianței ce va fi adoptat la reuniunea la nivel înalt a Consiliului Nord-Atlantic ce a avut loc la Roma pe 7 și 8 noiembrie 1991.

Conceptul strategic lansat, acum, avea prea puține asemănări cu cele anterioare, el sublinia cooperarea cu foștii adversari, în locul confruntării cu aceștia. În plus, se menționa obligația specifică a Alianței de a depune eforturi pentru extinderea și întărirea securității în întreaga Europă. O dată cu acest nou concept, a început și procesul de transformare a NATO dintr-o alianță politico-militară, într-o alianță de apărare și securitate. O astfel de alianță se impunea, în mod necesar, să fie cunoscută, sub toate aspectele – scopuri, obiective, principii, norme și valori de funcționare - și extinsă prin acceptarea în rândurile sale a statelor doritoare să dobândească un asemenea statut.

Pentru prima dată, Conceptul strategic al Alianței a fost publicat, fiind deschis discuțiilor și comentariilor parlamentelor, specialiștilor în securitate, mass-media și publicului larg. Adoptarea unei astfel de atitudini de către Alianța Nord-Atlantică semnifică dorința acesteia de lărgire a rândurilor sale, prin atragerea de noi membri, desigur a acelor state care aderau la valorile și principiile pe care ea le susține, pe de o parte, și de dialog sincer și deschis cu toți actorii statali și nonstatali interesați de promovarea stabilității, securității și păcii în lume, pe de altă parte.

Conceptul strategic adoptat la Roma definea, în capitole distincte următoarele noțiuni: **contextul strategic**, determinat de noul climat strategic și de provocările și riscurile la adresa securității; **obiectivele și funcțiile în materie de securitate ale Alianței**, insistându-se pe natura NATO și pe sarcinile fundamentale ale acestei organizații; **o concepție largă asupra securității**, bazată pe dialog, cooperare, apărare colectivă, precum și pe gestionarea și prevenirea conflictelor; **orientări pentru apărare**, ce vizau noua structură de forțe, misiunile și dispozitivul militar al Alianței, determinate de caracteristicile forțelor convenționale și nucleare ale NATO.

Acest *concept strategic* al Alianței reafirma caracterul defensiv al NATO și voința membrilor săi de a-și apăra securitatea, suveranitatea și integritatea lor teritorială, dar și intenția de a participa la gestionarea crizelor și conflictelor, la asigurarea securității în spațiul euroatlantic. El orienta politica de securitate a Alianței, fondată pe dialog, cooperare și pe o apărare colectivă eficientă, astfel încât să mențină securitatea, apelându-se la nivelul cel mai scăzut de forțe militare corelat cu nevoile de apărare a tuturor membrilor NATO.

În finalul textului Conceptului strategic al Alianței adoptat în 1991², se aprecia că strategia NATO va rămâne îndeajuns de suplă pentru a putea ține seama de orice nouă evoluție a situației politico-militare, mai ales de progresele înregistrate în procesul afirmării unei identități europene de securitate, precum și de schimbările care ar interveni în riscurile de securitate pentru Alianță. Se preciza ca, pentru aliați, Conceptul strategic va sta la baza acțiunilor ulterioare privind politica de apărare a Alianței, conceptele sale operative, dispozitivele de forțe convenționale și nucleare, precum și sistemul colectiv de planificare a apărării.

În 1997, liderii NATO au fost de acord cu reexaminarea și actualizarea Conceptului, astfel încât acesta să reflecte schimbările din Europa survenite de la adoptarea lui, dar au reconfirmat, în același timp, hotărârea Alianților privind apărarea colectivă și legătura transatlantică și oferind garanția că strategia NATO

² Concept stratégique de l'OTAN – Version 1991, <http://www.bruxelles2.eu/textes-otan/concept-strategique-de-lotan-version-1991>

este adaptată complet la provocările secolului XXI. În cadrul Alianței s-au depus eforturi deosebite pentru încheierea analizei noului mediu strategic de securitate și revizuirea corespunzătoare a conceptului, până în momentul începerii Summit-ului de la Washington, în aprilie 1999. Aprobarea Conceptului a necesitat consensul, în privința conținutului și a limbajului acestui document, din partea tuturor țărilor membre ale Alianței. Conceptul Strategic al NATO aprobat la Washington în 1999 lărgea aria de intervenție a Alianței, diversifică misiunile și funcțiile ei, accentuând astfel caracterul NATO de organizație de securitate și apărare.

Conceptul Strategic, fiind declarația oficială a scopurilor și funcțiilor NATO și reprezentând, la cel mai înalt nivel, cadrul instrucțiunilor asupra mijloacelor politice și militare care trebuie folosite pentru atingerea obiectivelor sale, confirmă, în varianta sa din 1999, faptul că scopul esențial și durabil al Alianței este acela de a garanta libertatea și securitatea membrilor săi prin mijloace politice și militare. El afirmă valorile democrației, drepturilor omului și dreptului în general, dar exprima și angajamentul Alianței nu numai față de apărarea comună, ci și față de realizarea păcii și stabilității zonei euroatlantice extinse.

Conceptul strategic adoptat la Washington în 1999 definește și el, în capitole distincte: **obiectivul și misiunile Alianței**, bazate pe securitate, consultare, descurajare și apărare, gestionarea crizelor și parteneriat; **perspectivele strategice** determinate de un mediu strategic în evoluție și de amenințările și riscurile de securitate; **modul de abordare a securității în secolul XXI**, incluzând, ca elemente esențiale legătura transatlantică, menținerea capacităților militare ale Alianței, Identitatea Europeană de Securitate și Apărare, prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, parteneriat, cooperare și dialog, precum și extinderea și controlul armamentelor, dezarmarea și neproliferarea; **orientări pentru forțele NATO**, cu referire la principiile Strategiei Alianței, dispozitivul Forțelor Alianței pentru a răspunde în mod eficace exigențelor întregii game de misiuni impuse de caracteristicile forțelor convenționale și nucleare.

Chiar dacă, în general, instituțiile nu sunt dispuse totdeauna să revadă documentele pe care le consideră fundamentale, NATO a demonstrat că a fost deschisă modificării strategiei sale pentru a reduce permanent distanța dintre concepția strategică și realitate.

Atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001 (SUA) și 11 martie 2004 (Spania), operațiunile din Afghanistan și Irak, menținerea unor stări conflictuale în spațiul ex-iugoslav, implicarea activă, completă și responsabilă a NATO în combaterea terorismului, prefigurarea unei noi Alianțe reflectată, printre altele, și de transformarea Comandamentului Aliat pentru Europa într-o altă structură, denumită Comandamentul Aliat pentru Operațiuni, și crearea Forței de Reacție NATO, cât și lărgirea Alianței cu alte 7 state membre, printre care și România, la

29 martie 2004, au fost elemente suficiente pentru ca la Summit-ul de la Istanbul (iunie 2004) Alianța Nord-Atlantică să adopte un nou Concept Strategic.

Niciodată, în întreaga sa istorie, Alianța Nord-Atlantică nu a rămas încremenită în principii și concepte care nu mai corespundeau realităților. Încă de la înființare, NATO nu a dovedit numai putere și solidaritate, ci și o imensă capacitate de adaptabilitate, realism, flexibilitate și creativitate, comportându-se ca o adevărată organizație de securitate. Summit-ul de la Istanbul a consemnat, desigur, o astfel de realitate și a reconfigurat, cu realism și responsabilitate, începutul unei noi fizionomii a celei mai puternice forțe politice, militare și de securitate care a existat vreodată pe această planetă. Din aceasta forță a democrației și valorilor societății omenești face parte, **de jure** și **de facto**, începând cu 2004, și România.

Facem aprecierea că NATO a știut să se adapteze creator, flexibil și eficace la schimbările realității sociale, economice, militare și politice naționale, regionale și mondiale printr-o continuă transformare a sa.

2. Actualul concept strategic al NATO – o abordare pentru viitor

Noul concept strategic al NATO semnifică angajamentul activ și o apărare modernă ce implică, în egală măsură, toate statele membre în transpunerea sa în practică³, o întărire a securității colective și internaționale.

În opinia noastră, analiza conținutului textului *Noului concept strategic al NATO* evidențiază, două aspecte esențiale ale acestuia și anume:

➤ **continuitatea** activității Organizației Tratatului Atlanticului de Nord pe toate dimensiunile sale. În acest sens, NATO: *va continua să-și joace rolul său unic și esențial*, acela de a garanta apărarea și securitatea comună a statelor membre; *va asigura apărarea cetățenilor statelor membre* împotriva noilor amenințări de securitate (aici, se includ și riscurile și amenințările ce vin din spațiul virtual); *va preveni crizele, gestiona conflictele și va acționa în direcția stabilizării situațiilor post-conflict*, acționând împreună cu partenerii săi internaționali, în primul rând, cu ONU și Uniunea Europeană; *va oferi partenerilor săi din lumea întreagă* atât un angajament politic cu Alianța, cât și un rol substanțial în orientarea operațiunilor conduse de NATO la care ei contribuie; *se angajează să creeze condițiile pentru o lume fără arme nucleare* – dar Alianța reconfirmă faptul că, atât cât vor exista arme nucleare în lume, ea va rămâne o alianță nucleară; *își va menține porțile deschise tuturor democrațiilor europene care răspund criteriilor de aderare*, căci lărgirea contribuie la realizarea obiectivului unei Europe libere,

³ The New Strategic Concept, Active Engagement, Modern Defence - Address by NATO Secretary General, Anders Fogh Rasmussen, <http://www.acus.org/content/new-strategic-concept-active-engagement-modern-defence-address-nato-secretary-general-anders>

întregă și în pace; rămâne deschisă reformei și transformării continue, pentru ca ea să devină mai eficace, mai eficientă și mai suplă iar contribuabilii să obțină maximum din banii pe care îi investesc în apărare; va continua să reprezinte unicul și indispensabilul forum de consultare transatlantică pentru toate chestiunile ce aduc atingere integrității teritoriale, independenței politice și securității statelor membre;

➤ **elemente de noutate din activitatea NATO aduse prin adoptarea Noului Concept strategic.** Printre acestea se află: 1) *securitatea prin cooperare.* Zona euroatlantică a suportat, suportă și va suporta influența evenimentelor, fenomenelor și proceselor în materie de securitate produse în afara sa. Aici, avem în vedere crizele sau conflictele internaționale. Pentru a contracara sau limita efectele nedorite ale acestora din urmă, Alianța va construi dezvoltări politice și securitare intervenind dincolo de frontierele sale. Ea va contribui activ la întărirea securității internaționale, angajând un parteneriat cu țările și organizațiile internaționale adecvate, acționând consecvent pentru controlul armamentelor, neproliferare și dezarmare; 2) *aprecierea că terorismul este o amenințare directă* pentru securitatea cetățenilor statelor din NATO dar și pentru stabilitatea și prosperitatea internațională. Astăzi, terorismul cunoaște noi forme de manifestare prin recursul la tehnologiile moderne și prin posibila achiziționare de capacități nucleare, biologice, chimice și radiologice. De asemenea, cunoaște o amplificare terorismul cibernetice; 3) *inclusiunea riscurilor și amenințărilor ce vin din spațiul virtual în gama amenințărilor de securitate.* În prezent, se constată o creștere în frecvență a ciber-atacurilor care sunt din ce în ce mai bine organizate și produc daune mai costisitoare administrațiilor, întreprinderilor, economiilor, chiar rețelelor de transport și aprovizionare sau infrastructurilor critice. Se apreciază că aceste atacuri din spațiul cibernetic riscă să atingă un prag ce poate amenința prosperitatea, securitatea și stabilitatea statelor din zona euroatlantică⁴. Forțe armate și servicii de informații străine, criminalitatea organizată, grupuri teroriste și/sau extremiste sunt surse ale unor posibile atacuri cibernetice; 4) *Alianța va contribui activ, responsabil și eficace la securitatea energetică,* inclusiv prin protecția infrastructurilor critice energetice și a zonelor și căilor de tranzit critice, printr-o cooperare cu partenerii și prin consultările între aliați pe baza evaluărilor strategice și a planurilor de circumstanță; 5) *NATO se va angaja, atunci când este posibil și necesar, pentru a preveni sau gestiona o criză, stabiliza o situație post-conflict sau pentru a ajuta la reconstrucție.* Aceasta întrucât pot să se producă crize sau conflicte dincolo de frontierele Alianței ceea ce reprezintă amenințări directe

⁴ Engagement actif, défense moderne, http://www.nato.int/cps/fr/natolive/official_texts_68580.htm, p.4.

pentru teritoriul și securitatea populațiilor statelor membre; 6) *NATO va supraveghea și analiza constant mediul internațional* pentru a anticipa crizele și a interveni cu măsuri active pentru a împiedica ca acestea să se transforme în conflicte; 7) *Alianța se va implica activ, responsabil și consistent pentru gestionarea conflictelor* când acestea nu au putut fi prevenite. În acest scop, NATO dispune de mijloacele unice de gestionare a conflictelor, inclusiv o capacitate inegală de a proteja și de a susține pe teren forțe militare robuste. Astfel, NATO face dovada contribuției sale la eforturile internaționale de gestionare a conflictelor; 8) *NATO își oferă serviciile pentru a contribui la stabilizare și la reconstrucție*, cooperând și consultându-se constant cu ceilalți actori internaționali interesați să soluționeze un conflict sau altul; 9) *promovarea unei vaste rețele de relații de parteneriat cu țări și organizații din lumea întreagă* pentru ca securitatea euro-atlantică și nu numai să poată fi asigurată cel mai bine. În acest scop, Alianța își va întări parteneriatele urmând formule suplă, ce reunesc aliații și partenerii – prin intermediul cadrelor existente și în afara acestora; 10) *aprecierea că securitatea NATO și a Rusiei sunt indisolubil legate* și că un parteneriat solid și constructiv, ce se sprijină pe încredere reciprocă, va servi mai bine securității ambelor entități. Printre domeniile parteneriatului NATO cu Rusia se numără: apărarea antirachetă, contra-terorismul, traficul de droguri și securitatea maritimă. În acest sens, se preconizează organizarea de exerciții militare, pentru ca toți aliații să se simtă în siguranță și Alianța să dovedească că devine polivalentă pentru a face față noilor pericole ce emană din sursele ce prezintă o mare diversitate geografică și tehnologică; 11) *renovarea Alianței pentru ca ea să facă față provocărilor de securitate din secolul XXI*. În acest sens, se au în vedere atât prezervarea eficacității sale ca alianță politico-militară care a reușit cel mai bine în lume, cât și prosperarea NATO ca sursă a speranței pentru că ea se fondează pe valori comune – libertatea individuală, democrația, drepturile omului și statul de drept – și are ca obiectiv esențial și imuabil salvagardarea libertății și securității membrilor săi; 12) *recunoașterea faptului că nu doar mijloacele militare sunt suficiente pentru soluționarea crizelor și conflictelor internaționale*. Practica socială a arătat, cu prisosință, utilitatea mijloacelor politice și diplomatice, economice și sociale în prevenirea și mai ales rezolvarea crizelor și conflictelor internaționale.

În ansamblul său, textul *Noului concept strategic NATO* oferă imaginea unei organizații politico-militare robuste, flexibile, determinată și capabilă să-și îndeplinească obiectivele și răspunderile asumate în materie de apărare și securitate colectivă, pe de o parte, și securitate internațională, pe de altă parte. În acest sens, Alianța dispune de suficiente resurse – financiare, militare și umane – pentru a-și îndeplini misiunile asumate.

3. Relația între Noul concept strategic al NATO și Politica de securitate și apărare comună a UE

Potrivit „*Noului concept strategic NATO*”, „O Uniune Europeană activă și eficace contribuie la securitatea globală a zonei euroatlantice”⁵. De aceea, afirmă sursa citată, UE este un partener unic și esențial pentru NATO. Cele două organizații sunt compuse, în mare parte, din aceleași state (21 de țări membre ale UE sunt și membre ale NATO), și toți membrii lor împărtășesc valori identice. Pe de altă parte, NATO recunoaște importanța unei apărări europene mai puternice și mai performante. În opinia noastră, acest fapt subliniază necesitatea și utilitatea Politicii de securitate și apărare comună (PSAC) promovată prin Tratatul de la Lisabona.

În ceea ce privește statele membre ale UE ce nu aparțin NATO, prin aportul lor la securitatea și apărarea comună europeană, își aduc contribuția la efortul Alianței și Uniunii în materie de apărare și securitate. În același timp, pentru parteneriatul strategic între NATO și UE, implicarea completă a acestor state în acest efort este esențială.

În plus, Alianța și UE pot să joace roluri complementare și să se întărească reciproc, în susținerea păcii și a securității internaționale. De altfel, Uniunea Europeană, prin implicarea activă, constantă, semnificativă și responsabilă în prevenirea crizelor și gestionarea conflictelor din afara teritoriului său, contribuie efectiv la menținerea, impunerea și restabilirea păcii în diferite zone ale lumii⁶. În acest mod, UE completează ceea ce face NATO pentru pacea și securitatea internațională în alte părți ale mapamondului. Desigur, nu se exclude participarea în comun a celor două organizații la prevenirea unor crize și gestionarea unor conflicte din afara spațiului euroatlantic.

În scopul valorificării avantajelor parteneriatului între NATO și UE, „Noul concept strategic al NATO” propune următoarele măsuri⁷:

1. întărirea deplină a parteneriatului strategic cu UE, într-un spirit deschis, transparent, complementar și cu respectarea autonomiei și integrității instituționale a celor două organizații de o manieră integrală și reciprocă. De aici, se poate trage concluzia că Politica de Securitate și Apărare Comună promovată de Uniunea

⁵ Engagement actif, défense moderne, http://www.nato.int/cps/fr/natolive/official_texts_68580.htm, p.10.

⁶ Vezi: Dr. Petre DUȚU Mihai-Ștefan DINU, *Politica Europeană de Securitate și Apărare - cadrul de manifestare și dezvoltare a intereselor de securitate națională*, București, UNAp, 2007, Anexa nr. 2, Lista cu misiuni de gestionare a crizelor de către PESA, pp.37-38.

⁷ Engagement actif, défense moderne, http://www.nato.int/cps/fr/natolive/official_texts_68580.htm, p.11.

Europeană, prin Tratatul de la Lisabona, se pune în aplicare prin respectarea autonomiei și integrității instituționale a celor două organizații;

2. ameliorarea cooperării practice în operații, pe toată gama de crize, de la planificare coordonată până la susținere reciprocă pe teren. Această măsură subliniază posibilitatea ca cele două organizații să acționeze în comun în prevenirea crizelor dintr-o zonă sau alta a lumii, cooperând în activitățile derulate într-un teatru sau altul de operații. Aici, trebuie subliniat faptul că, de regulă, UE se implică activ și responsabil în gestionarea conflictelor mai ales prin instrumente civile;

3. lărgirea consultărilor politice dintre cele două organizații pentru a include în cadrul acestora toate chestiunile de interes comun, pentru a împărtăși evaluările și punctele de vedere. Această măsură probează, în opinia noastră, faptul că relațiile dintre NATO și UE sunt stabilite între parteneri egali, dispuși la colaborare și cooperare responsabile atât înainte, în timpul, cât și după conflict. Participarea la reconstrucția țării afectată de conflict este un obiectiv prevăzut atât în „Noul concept strategic NATO”, cât și în Tratatul de la Lisabona prin Politica Europeană de Securitate Comună;

4. cooperarea mai strânsă în scopul dezvoltării de capacități, de o manieră care să reducă la minimum paralelismele și să ducă la maximizarea eficienței activităților asumate. Se știe că UE folosește frecvent mijloacele și infrastructurile NATO atunci când are de îndeplinit misiuni cu specific militar.

Analiza comparată a textului „*Noul concept strategic al NATO*” și a prevederilor *Tratatului de la Lisabona despre Politica Europeană de Securitate Comună* și componenta acesteia, *Politica de Securitate și Apărare Comună*, conduc la următoarele aprecieri:

- există o legătură strânsă între cele două documente, atât sub aspectul conținutului (gestionarea crizelor și conflictelor), cât și a spiritului lor (prevenirea crizelor și asumarea reconstrucției în perioada post-conflict);

- prevederile celor două documente sunt complementare, dar autonome și independente din punct de vedere instituțional în ceea ce privește prevenirea crizelor și gestionarea conflictelor;

- ambele documente își recunosc reciproc rolul major în asumarea activă și constantă de către cele două organizații de responsabilități în materie de prevenire a crizelor și gestionarea conflictelor atât din zona euroatlantică, cât și din afara acesteia;

- recunoașterea necesității cooperării celor două organizații în prevenirea crizelor și gestionarea conflictelor în diferite zone ale lumii cu scopul declarat de a asigura securitatea, mai întâi, țărilor membre și ale cetățenilor lor, și, apoi a securității și stabilității internaționale;

- caracterul comun al unor prevederi din cele două documente. În acest sens, amintim: clauza de apărare mutuală; clauza de solidaritate; cooperarea structurată permanentă.

În concluzie, se poate afirma că *Noul concept strategic NATO* are un impact semnificativ asupra *Politicii de Securitate și Apărare Comună*, susținând-o în transpunerea sa în practică. De altfel, se poate afirma că între *Noul concept strategic al NATO* și *Politica de Securitate și Apărare Comună* există o relație biunivocă de influență și susținere reciprocă.

Concluzii

Astăzi, lumea se confruntă cu o paletă largă de pericole, riscuri și amenințări de securitate provenind atât din spațiul real, concret, fizic, cât și din spațiul virtual. Acestor provocări - pericole, riscuri și amenințări de securitate -, diferite state le răspund prin unirea și concertarea eforturilor, în cadrul unor organizații politico-militare și de altă natură, pentru prevenirea crizelor și gestionarea conflictelor atât de pe teritoriul lor, cât și în spațiul lor de interes.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Uniunea Europeană reprezintă două organizații distincte, prima politico-militară și cea de a doua cu o natură mai complexă, ce sunt angajate activ, constant și responsabil în prevenirea crizelor și gestionarea conflictelor atât în spațiul euro-atlantic, cât și în afara acestuia. Activitatea lor atât în materie de apărare și securitate colectivă, cât și de securitate internațională este reglementată și revigorată periodic, prin diverse documente programatice, cum sunt, de exemplu, acum, *Noul concept strategic NATO* și *Tratatul de la Lisabona* pentru Uniune⁸. Ambele documente fac referiri la modul în care atât independent, cât și împreună cele două organizații acționează pentru prevenirea crizelor și gestionarea conflictelor internaționale.

Prin conținutul lor, documentele amintite se completează și susțin reciproc stabilind măsurile prin care colaborarea și cooperarea celor două organizații - NATO și UE – se va întări continuu în beneficiul țărilor lor membre și a cetățenilor acestora.

Conceptul strategic al NATO adoptat la Summit-ul de la Lisabona (noiembrie 2010), prin elementele de continuitate dar mai ales prin cele de noutate pe care le aduce reprezintă o abordare pentru viitor.

⁸ Niels LACHMANN, *Les défis du nouveau concept stratégique de l'OTAN*, http://www.ieim.uqam.ca/spip.php?page=article-cepess&id_article=5776

NOTE BIBLIOGRAFIE

- La coopération structurée permanente selon le Traité de Lisbonne – Réponse au rapport annuel du Conseil, http://www.assembly-weu.org/fr/documents/sessions_ordinaires/rpt/2010/2074.pdf
- Charte des Nations Unis, <http://www.un.org/fr/documents/charter/>, art.51
- Déclaration du sommet de Lisbonne, http://www.nato.int/cps/fr/SID-FA0D35D5-B78120E9/natolive/official_texts_68828.htm?mode=pressrelease
- Concept stratégique de l'OTAN – Version 1991, <http://www.bruxelles2.eu/textes-otan/concept-strategique-de-lotan-version-1991>
- Dr. DUȚU Petre, DINU Mihai-Ștefan, *Politica Europeană de Securitate și Apărare - cadrul de manifestare și dezvoltare a intereselor de securitate națională*, București, UNAp, 2007, Anexa nr. 2, Lista cu misiuni de gestionare a crizelor de către PESA
- Engagement actif, défense moderne, http://www.nato.int/cps/fr/natolive/official_texts_68580.htm,
- LACHMANN Niels, *Les défis du nouveau concept stratégique de l'OTAN*, http://www.ieim.uqam.ca/spip.php?page=articlecepes&id_article=5776
- The New Strategic Concept : Active Engagement, Modern Defence - Address by NATO Secretary General, Anders Fogh Rasmussen, <http://www.acus.org/content/new-strategic-concept-active-engagement-modern-defence-address-nato-secretary-general-anders>
- REGIONAL GEOGRAPHY 105, <http://facweb.bhc.edu/academics/science/harwoodr/geog105/Reading/HeartRimIntro.htm>
- Le traité de Lisbonne – C. DE NOUVEAUX MOYENS D'ACTION POUR RÉPONDRE AUX DÉFIS ACTUELS, <http://www.senat.fr/rap/r07-188/r07-1884.html>
- Le traité de Lisbonne, http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_fr.htm, art. 42.

SECURITATEA EUROATLANTICĂ ȘI MANAGEMENTUL CRIZELOR

EUROATLANTIC SECURITY AND CRISIS MANAGEMENT

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU*

Articolul prezintă, pe scurt, evoluțiile mediului internațional de securitate, evaluat în mod realist și în noul „Concept Strategic – NATO” (Lisabona 2010), amenințările și riscurile potențiale de ordin militar și nonmilitar care continuă să se manifeste la scară globală, regională, zonală și statală, determinând în mod obiectiv o reacție adecvată a organizațiilor NATO și UE, precum și a statelor membre. Organizațiile și statele acordă și vor acorda, în continuare, o atenție deosebită realizării și consolidării unor sisteme viabile și eficiente de „Management al Situațiilor de Urgență (criză)”. Este și cazul României care în anul 2004 a început acest proces complex și costisitor, cu rezultate satisfăcătoare până în prezent.

Cuvinte cheie: securitate euroatlantică; management; crize; NATO; Uniunea Europeană.

This article presents, in short manner, international security environment evolutions, evaluated in a realistic way in the new „Strategic Concept – NATO (Lisbon 2010)”; potential threats and hazards, both military and non-military, are present on a global, regional, national scale, determining an adequate NATO and EU reaction, also from the member states. States and organizations currently pay and will pay special attention to bulding up and strengthening viable and effective systems of „Emergency Situations Management (crisis)”. This is also our case, Romania started this complex and expensive process in 2004, with satisfying results until now.

Key words: euroatlantic security; management; crisis; NATO; EU.

* Constantin Mincu – membru titular al AOS-R, Secretar Științific al Secției de Științe Militare; e-mail: mincu_constantin@yahoo.com; tel.: 0722303015; fax: 031402180

Evoluțiile în planurile politic, militar, economic, financiar, demografic, tehnologic și de mediu manifestate la nivel global, regional, zonal, și statal solicită în mod imperios o reanalizare continuă și multidisciplinară a mediului de securitate internațional, în structurile multinaționale existente, dar și în fiecare stat în parte.

România, în calitate de membru presupus responsabil al comunității internaționale, membru NATO (aprilie 2004) și membru al Uniunii Europene (ianuarie 2007) este obligată prin tratate și înțelegeri multilaterale și bilaterale să aplice, cu bună credință și eficiență, în legislația și practica interne, inclusiv în domeniul managementului crizelor:

- **Reglementările și rezoluțiilor ONU** și a altor organisme la care România este parte;

- **Prevederile Tratatului Atlanticului de Nord** (The North Atlantic Treaty, Washington, 04 Aprilie, 1949);

- **Principiile și obiectivele** menționate în **Conceptul Strategic al NATO**, aprobat de către șefii de stat și de guvern la **Lisabona în noiembrie 2010**;

- **Atribuțiile și obiectivele** organismelor și comandamentelor NATO, între care: Consiliul Nord-Atlantic (Nord Atlantic Council); Comitetul de Planificare a Apărării (Defence Planning Comitee); Comitetul Politic (The Political Comitee); Comitetul Militar (The Military Comitee); Comitetul de Planificare a Urgențelor Civile (The Civil Emergency Planning Comitee); Comandamentele strategice și operaționale ale NATO din Europa; alte agenții și comitete NATO; Centrul de situație al NATO, cu funcționare permanentă (The NATO Situation Centre);

- Obligațiile ce revin din reglementările Uniunii Europene pentru fiecare stat membru (în context menționez documentele și planurile EDA/EU¹ precum și reglementările specifice managementului crizelor și protecției infrastructurilor critice – Directiva 2008/114/08 Decembrie);

- Obligațiile ce revin României din tratatele multilaterale și bilaterale la care este parte;

- Reglementările și acțiunile pentru protecția mediului;

- Reglementările și obligațiile ce revin României pentru protecția drepturilor fundamentale ale omului.

Problematica complexă, dinamică, fluidă și de multe ori cu dezvoltări imprevizibile și contradictorii a securității globale, în general, a făcut și face obiectul analizelor și studiilor organismelor menționate, dar și a autorităților și think-tank-urilor din țara noastră, îndeosebi în ultimii zece ani. Menționez aici structuri de cercetare din domeniul academic (Academia Română, Academia

¹ European Defence Agency (EDA/EU)

Oamenilor de Știință din România, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Universitatea Politehnică București, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, prin Institutul de Studii de Securitate etc.), precum și fundații (Eurisc) și asociații (de exemplu Asociația de Geopolitică „Ion Conea”) etc.

Pentru cei interesați este necesară o inventariere și o cunoaștere aprofundată a numeroaselor studii, articole și materiale documentare publicate sau comunicate în cărți de specialitate, reviste, simpozioane, mese rotunde etc². Efortul ar merita să fie făcut, în mod deosebit, de către reprezentanții structurilor executive ale statului, cu obligații directe stabilite prin legi și alte acte normative în domeniul securității și al managementului crizelor.

1. Abordări NATO în „Conceptul Strategic - Lisabona 2010”

Pentru că în recentul document al NATO „Conceptul Strategic” adoptat la Lisabona în noiembrie 2010 se face o evaluare a Conceptului Strategic, apreciată ca fiind corectă și acceptată de statele membre, consider necesar să subliniez acele pasaje care au un impact direct asupra securității colective, cât și asupra sistemelor de management a crizelor din toate statele membre, inclusiv România, astfel:

• „Deși în zona euroatlantică este pace, iar amenințarea unui atac convențional împotriva teritoriului NATO este redusă, riscul există”:

- ✓ multe țări din diferite regiuni dețin capacități militare moderne;
- ✓ proliferarea rachetelor balistice, precum și proliferarea armelor nucleare și a altor arme de distrugere în masă, constituie amenințări reale la adresa securității;
- ✓ terorismul constituie o amenințare directă la adresa securității cetățenilor țărilor Alianței precum și la stabilitatea și prosperitatea internațională. Tehnologia modernă duce la creșterea potențialului teroriștilor de a produce distrugerii;
- ✓ dependența de rețelele de calculatoare face ca guvernele și economiile să fie vulnerabile în cazul unor atacuri cibernetice, fapt ce devine tot mai frecvent;
- ✓ țările depind tot mai mult de rutele de comunicații, de transport și de tranzit pe care se desfășoară comerțul, inclusiv furnizarea energiei; acest fapt sporește vulnerabilitățile pentru țările membre NATO;

² Revista de Științe Militare, editată de Secția de Științe Militare a AOS-R, cu apariție trimestrială; Revista Impact Strategic, editată de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate – U.N.Ap „Carol I”, cu apariție trimestrială; Revista „Univers Strategic”, editată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” - Institutul de Studii de Securitate, cu apariție trimestrială (a se vedea nr. 2, iunie 2010); Revista Geopolitica, editată de Asociația de Geopolitică „Ion Conea” (www.geopolitic.ro).

- ✓ dezvoltarea tehnologiei, inclusiv în spectrul electronic, folosirea laserelor și posibila limitare a accesului în spațiu cosmic pot afecta, de asemenea, planificarea militară și operațiile NATO;
- ✓ instabilitatea sau conflictul dincolo de frontierele Alianței pot amenința securitatea națiunilor NATO, iar factorii globali precum competiția crescută pentru resurse, schimbările climatice și influența factorilor de sănătate pot afecta negativ mediul de securitate.

Riscurile prezentate în „**Conceptul Strategic NATO**” afectează direct sau indirect și România, fapt pentru care analiza realităților globale, zonale și regionale trebuie să facă obiectul atenției factorilor responsabili care, prin legislație și acțiuni practice să pună în valoare resurse umane, materiale și financiare, pentru protejarea vieții cetățenilor și bunurilor acestora. Constituirea și consolidarea unui „**Sistem Național de Management al Situațiilor de Urgență**” (S.N.M.S.U) este elementul principal, fără de care, în aceste vremuri, statul român poate avea probleme grave (despre acest subiect vom încerca să prezentăm unele plusuri dar și minusuri la nivelul anului 2011).

În continuare nu vom insista asupra capabilităților militare ale Alianței, prezentate în „**Conceptul Strategic**”, dar vom sublinia acele prevederi care au relevanță în managementul crizelor, în principal în aspecte nonmilitare, care trebuie avute în vedere, din punct de vedere organizațional, uman și financiar de către fiecare stat membru în parte:

- Alianța va trebui să răspundă la apariția oricăror amenințări și provocări;
- Alianța va trebui să fie pregătită să acționeze o gamă de instrumente și să coopereze cu alți actori pentru a contribui la o abordare comprehensivă ce va combina eficient elemente politice, civile și militare pentru o realizare deplină a obiectivelor sale de securitate.
- Sprijinul eforturilor de reformă în sectoarele de securitate și apărare; acesta poate include și angajamente de sprijin al contractorilor;
- Este posibil ca eforturile de stabilizare și reconstrucție să fie necesare în toate fazele crizei. Prin urmare, Alianța trebuie să aibă capacitatea de a planifica, pregăti și desfășura activități de reconstrucție și dezvoltare.
- Capacitățile C3 sunt facilități cheie (pivotal enablers) pentru îndeplinirea flexibilă și eficientă a obiectivelor de securitate ale Alianței. Acest fapt necesită definirea și implementarea unei strategii C3 clare ce va asigura o consultare consistentă și funcții de comandă, robuste, flexibile și măsurabile. Sistemele C3 ar trebui să beneficieze de cele mai recente tehnologii, precum și de cele prevăzute a fi dezvoltate în viitor. Totuși, astfel de aranjamente vor fi eficiente doar dacă vor fi adoptate la scară largă de aliați, folosind aceeași filosofie de bază, în special în

ceea ce privește gradul în care ei sunt pregătiți să împartă informații sensibile sau să permită accesul la acestea prin mecanisme care depind de accesul tehnologic între federații de rețele. Este vorba, în final, de disponibilitatea națiunilor de a face posibilă o capabilitate facilitată de rețea NATO (Network Enabled Capability).

- Planificarea NATO, dar și a națiunilor, ar trebui să țină cont și de efectele potențiale ale accesului aliaților la rețelele de comunicații, tranzit și transport vitale, furnizarea energiei, probabilitatea atacurilor cibernetice asupra sistemelor informatice sau altor sisteme vitale ale națiunilor Alianței; probabilitatea ca teroriștii să fie capabili să folosească mijloace tot mai sofisticate în îndeplinirea scopurilor lor în viitor.

- NATO va avea drept scop reducerea impactului strategic al amenințărilor asimetrice cu mijloace explozive improvizate (IED).

- Interoperabilitatea este un factor de multiplicare care va permite Alianței dezvoltarea în parteneriat a unui pachet de capabilități/forțe, capabile să desfășoare acțiuni de luptă în orice mediu.

- NATO va monitoriza sistematic accesul restricționat și deficitul de resurse energetice, naturale, de apă / hrană, de informații și umane.

- Alianța trebuie să aibă o capabilitate proprie pentru evaluarea și controlul impactului tehnologiilor, expertizei comunității tehnice și științifice, a provocărilor și a capabilităților de informații ale comunității internaționale în domeniul securității, cu referire la: evaluarea mediului operațional, potențialul distructiv al tehnologiilor emergente, a influenței asupra capabilităților de apărare și descurajare ale Alianței.

- Calitatea de membru al Alianței, atrage după sine și distribuția echitabilă a rolurilor, riscurilor și responsabilităților. În acest context, bugetul alocat apărării din cadrul PIB-ului național, precum și procentajul alocat din acest buget cheltuielilor cu înzestrarea sunt indicatori ai efortului unui stat membru în domeniul apărării. În principiu se recomandă ca statele membre să aloce în mod constant 2 % din PIB sau mai mult pentru apărare (n.a. - oare cum stă România la acest capitol?!).

Țărilor membre care în mod frecvent alocă resurse sub acest procent, li se recomandă să stopeze acest lucru și să crească nivelul alocațiilor bugetare, conform angajamentelor asumate.

- Eficiența costurilor va continua să fie un factor de o importanță deosebită. Acest lucru impune (și pentru România) o prioritizare a investițiilor, creșterea eficienței din punct de vedere al costurilor în operații și pentru mentenanță, precum și redirecționarea resurselor alocate structurilor și programelor învechite către alte priorități.

- Pentru creșterea eficienței din punct de vedere al costurilor, se

recomandă, de asemenea, folosirea pârghiilor cooperării multinaționale în folosirea fondurilor alocate și pentru realizarea unora care sunt imposibil de realizat de către un singur membru. Se vor încuraja abordările și cooperarea multinațională în domeniul înzestrării, instruirii și educației, a sprijinului logistic, crearea de mari unități multinaționale, precum și de dezvoltare a unor capacități civile, care să determine creșterea interoperabilității și a planificării și execuției operațiilor, chiar dacă în acest context există o serie de obstacole tehnice și legale în acest sens (cerințe legislative, prevederi diferite referitoare la offsetul industrial, existența unor acorduri și termeni diferiți în privința cooperării dintre forțele armate aparținând altor țări, precum și dintre forțele armate și societatea civilă a aceleiași țări), pentru dezvoltarea de capacități la costuri reduse.

•Folosirea eficientă a resurselor critice impun ca statele NATO și ale UE să identifice / dezvolte capacități comune ambelor organizații.

2. Starea instituțională, operațională și tehnică din România, în domeniul managementului crizelor:

a. România, aflată în plin proces de tranziție, nu s-a putut concentra cu suficientă atenție asupra construirii unui sistem încheșat, coerent și eficient de management al crizelor. La această realitate s-a adăugat lipsa cronică de resurse și unele dispute interinstituționale pornite de la considerarea locului și rolului instituțiilor cu atribuții în domeniu.

Totuși s-au făcut studii și analize privind factorii de risc la adresa securității naționale (militari, nonmilitari, economici etc.) și s-a dezvoltat limitat infrastructura de lucrări civile, comunicații și informatică, mijloace speciale de intervenție la Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Apărării Naționale, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Telecomunicații Speciale (fără a avea încă un caracter coerent și unitar).

Se poate sublinia progresul remarcabil în domeniul rețelelor de comunicații fixe și mobile aflate sub autoritatea de reglementare a Ministerului Comunicațiilor și Tehnologiei Informațiilor. Astfel, au apărut după anul 1995 rețelele de telefonie mobilă Connex, Orange, Zapp, Cosmorum, iar în anul 1997 a fost privatizată Societatea Națională de Telecomunicații Romtelecom S.A., cu efecte pozitive asupra modernizării rețelelor.

Capacitățile rețelelor de comunicații și informatică de stat (M.A.I, M.Ap.N, S.T.S) și ale rețelelor comerciale, permit deja, cu puține eforturi financiare, realizarea suportului tehnic necesar conducerii, cooperării și înștiințării în cadrul "Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență" (în condițiile în care aceste instituții sunt obligate să coopereze).

b. În unele documente elaborate după anul 2003 autoritățile române, precum și unii analiști politico-militari au identificat principalii factori de risc la adresa securității și stabilității României, astfel:

- existența în plan regional sau subregional a unor tensiuni și conflicte militare ce se pot extinde, precum și a unor acumulări necontrolate și destabilizatoare de forțe și tehnică de luptă în spațiul de interes strategic al României;
- proliferarea și diseminarea necontrolată a tehnologiilor și materialelor nucleare, a mijloacelor de distrugere în masă, a armamentelor și altor mijloace letale neconvenționale;
- prelungirea unor dificultăți interne de natură economică, financiară și socială care afectează critic și vital funcționarea societății românești (în special datorate amatorismului deciziilor economice majore);
- expansiunea rețelelor și activităților teroriste și a crimei organizate transnaționale (terorism politic, terorism pe baze etnice, criminalitate economico-financiară, trafic transfrontalier ilegal de persoane, trafic de droguri, de materiale radioactive și strategice, de armament și muniții etc.);
- deteriorarea mediului ambiant, prin nerespectarea normelor ecologice, precum și existența în proximitatea frontierelor naționale a unor obiective cu grad ridicat de risc;
- catastrofele naturale de proporții (cutremure, inundații, incendii etc.);
- limitarea accesului statului român la unele resurse vitale pentru populație și economie (în special resurse energetice);
- acțiuni ce pot aduce atingere statului român și instituțiilor democratice, care conduc la separatism, xenofobie, intoleranță și conflicte etnice și religioase.

Desigur că evoluțiile politice, economice și sociale din ultima perioadă, între care menționăm integrarea României în NATO (aprilie 2004) și integrarea în Uniunea Europeană (ianuarie 2007) impun o reanalizare a factorilor de risc, în noul context. Se observă că importanța unora scade, a altora crește și apar noi factori de risc și noi amenințări, de genul atacurilor teroriste de amploare. De fapt, aceste schimbări se reflectă parțial și în O.U. nr. 21/15.04.2004 (Legea nr. 15/2005).

c. În România, la data de 14.04.2004 (anterior adoptării O.U. nr. 21/15.04.2004) următoarele instituții aveau atribuții privind managementul crizelor:

- ✓ Președinția României;
- ✓ Consiliul Suprem de Apărare al Țării;
- ✓ Guvernul României;
- ✓ Ministerul Administrației și Internelor, cu structurile subordonate:
 - Inspectoratul General al Poliției;

- Inspectoratul General al Poliției de Frontieră;
- Comandamentul Național al Jandarmeriei;
- Comandamentul Protecției Civile;
- Comandamentul Național al Pompierilor;
- Serviciile publice comunitare pentru situații de urgență.

✓ Ministerul Apărării Naționale, cu marile unități și unitățile din subordine, din Forțele Terestre, Forțele Aeriene și Forțele Navale, precum și forțele și mijloacele destinate realizării și exploatării sistemului de comunicații și informatic strategic (STAR);

- ✓ Ministerul Afacerilor Externe;
- ✓ Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului;
- ✓ Ministerul Economiei și Comerțului;
- ✓ Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale;
- ✓ Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor;
- ✓ Ministerul Sănătății;
- ✓ Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației;
- ✓ Serviciul Român de Informații;
- ✓ Serviciul de Telecomunicații Speciale;
- ✓ Serviciul de Protecție și Pază;
- ✓ Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale.

d. Responsabilitățile instituțiilor menționate la punctul 3 în domeniul managementului situațiilor de urgență au fost și sunt încă reglementate în legi, Ordonanțe de Urgență și Hotărâri de Guvern (care în termen de 180 de zile de la publicarea O.U. nr. 21/15.04.2004, respectiv la data de 26.10.2004, ar fi trebuit modificat, abrogate sau completate). Acest proces nu a fost încheiat încă nici în 2011. Este vorba de aproximativ 20 de acte normative necesar a fi armonizate.

e. Din analiza comparativă a legilor și altor acte normative menționate la punctul d, precum și a legilor care reglementează organizarea și funcționarea instituțiilor menționate la punctul c se desprind o serie de concluzii:

- există un număr excesiv de mare de reglementări (de ordinul zecilor), adesea confuze și contradictorii;
- se referă doar la o parte din situațiile de urgență ce pot apare (catastrofe naturale, incendii, accidente diverse);
- instituie o serie de comisii care nu au activitate permanentă, cu o mică putere de decizie și fără resurse specifice;
- sistemul legislativ în vigoare dispersează prea mult responsabilitățile instituțiilor, astfel că în situații de urgență fie că se acționează greșit, fie nu se

cooperează, fie că se calcă pe picioare;

- sunt slab definite relațiile instituționale, sistemele de comunicații și informatică, organizarea și desfășurarea acțiunilor de prevenire. Nu există încă echipamente specifice unei game largi de intervenții;

- de fapt nu putem vorbi, sub nici o formă de un sistem instituțional încheiat, cu responsabilități bine definite, chiar dacă Legea 15 / 2005 ar trebui să își facă efectul.

f. Din punct de vedere operațional și tehnic unele ministere și organe centrale dispun de lucrări civile (clădiri și amenajări specifice), centre de comandă, sisteme de comunicații și informatică digitale de voce, date și videoconferință, care, printr-un efort conjugat, pot fi utilizate pentru a asigura resursele tehnice necesare conducerii, cooperării și înștiințării în cadrul “Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență”.

g. Realitățile interne prezentate pe scurt la punctul 2, precum și elementele prezentate în expunerea de motive la Ordonanța de Urgență 21/15.04.2004 (Legea 15/2005) se constituie în argumente pertinente pentru consolidarea organizatorică și tehnică a noului „Sistem Național de Management al Situațiilor de Urgență”. Acțiunea a început în anul 2005 și este încă în desfășurare, cu resurse materiale și financiare limitate (procesul, în elementele sale principale, este departe de a fi încheiat).

În acest proces de consolidare trebuie să aibă în vedere și:

- apariția unor noi factori de risc și amenințări care pot afecta România, între care se evidențiază acțiunile teroriste de amploare;

- modificarea ponderii și posibilității producerii unor evenimente grave din cadrul paletei de factori de risc analizați;

- existența unui cadru legislativ stufos și confuz, care, pe baza experienței proprii și a celei europene, trebuie modificat (operațiune foarte dificilă);

- existența unui cadru instituțional stabilizat (ministere, organe centrale, servicii publice, administrație locală) care pot primi, prin lege, atribuții specifice în cadrul unui “Sistem Național de Management al Situațiilor de Urgență” unitar și care pot fi obligate să coopereze, în scopul îndeplinirii obiectivelor stabilite (chiar dacă acestea nu doresc);

- persistența, până la această dată, a unui sistem instituțional neîncheiat, în domeniul managementului, prevenirii și gestionării situațiilor de urgență (se referă doar la unele instituții și acțiuni);

- condiții materiale favorabile datorate în principal existenței:

- ✓ lucrărilor civile la ministere și organe centrale (clădiri, locuri pentru centre operative);

✓ sistemelor și rețelelor de comunicații și informatică moderne guvernamentale, militare și ale operatorilor comerciali;

✓ echipamentelor specifice diferitelor intervenții (vechi și limitate calitativ);

- capacității manageriale și tehnice pentru captarea corectă a cerințelor sistemului, stabilirea fluxurilor informaționale și elaborarea aplicațiilor software specifice pentru gestionarea bazelor de date și elaborarea planurilor de intervenție (aflate la această dată în dezvoltare).

3. Definirea obiectivelor pentru consolidarea „Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență”

a. Ținând seama de complexitatea “Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență”, de numărul mare de instituții, forțe și mijloace implicate, de reglementările internaționale în materie la care România este parte (ONU, NATO, UE, tratate), de realitățile interne (legislative, instituționale, operaționale și tehnice) și resursele disponibile, în termen scurt și mediu pot fi avute în vedere următoarele obiective principale:

- studierea și evaluarea legislației în materie din țările membre NATO și ale Uniunii Europene;
- reevaluarea legislației interne în vederea modificării, completării sau, după caz, al abrogării unor prevederi (în regim de urgență);
- studierea experienței autohtone în situații de intervenții în caz de calamități naturale, accidente grave, alte situații (lecțiile învățate);
- inventarierea resurselor umane, materiale și financiare ale instituțiilor cu atribuții în domeniul managementului crizelor, în scopul evitării unor cheltuieli inutile (am arătat deja că există multe resurse de luat în seamă);
- proiectarea și realizarea lucrărilor de interoperabilitate a sistemelor și rețelelor de comunicații și informatică existente, și, acolo unde este cazul, completarea cantitativă și calitativă a acestora. Echiparea corespunzătoare a centrelor operaționale și operative și realizarea unor aplicații software performante;
- definirea relațiilor dintre instituții, a fluxurilor informaționale și a conținutului principalelor documente care vor trebui elaborate și care vor circula în sistem (necesită o muncă de analiză și coordonare foarte dificilă);
- analiza, realizarea și implementarea bazelor de date necesare funcționării sistemului:
 - ✓ zonele de inundații și barajele;
 - ✓ zonele seismice;

- ✓ instalațiile industriale periculoase;
- ✓ instalațiile nucleare din România și din țările vecine cu potențial de pericol;
- ✓ forțele și mijloacele de intervenție pe scenarii și situații de urgență posibile, inclusiv necesarul de echipamente specifice;
- ✓ date obligatorii pentru funcționarea sistemelor de comunicații și informatică (capacitate, dispunere, datele de lucru, cărți de telefon, cărți de adrese e-mail, alte documente);
- ✓ orice alte date care se cristalizează pe parcursul anilor (lecțiile învățate);
- elaborarea, într-o primă formă a unor regulamente, planuri, programe, documente operative, memoratoare, instrucțiuni de lucru pentru personalul de intervenție (supuse analizei și propunerilor structurilor parte la „Sistem...”);
- consolidarea instituțională, operațională și tehnică reală a “Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență” integrat, stabilirea relațiilor de lucru și desfășurarea unor exerciții pentru pregătirea personalului și învățarea corectă a instrucțiunilor. (prin aplicații anuale);
- reevaluarea funcționării sistemului după șase luni de la punerea în funcțiune a elementelor principale, în vederea aducerii corecturilor necesare;
- adaptarea permanentă la realitățile internaționale și interne în domeniul managementului crizelor.

b. În concluzie, obiectivele menționate, dar și altele care pot fi identificate pe timpul proiectării “**Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență**” (în special în definirea interrelațiilor instituționale și a platformei de comunicații și informatică, a bazelor de date și a aplicațiilor software specifice) pot și trebuie să fie abordate în contextul internațional în care România activează (ONU, NATO, UE), în scopul realizării obiectivelor de eficiență și interoperabilitate necesare.

4. Definirea domeniilor de risc

a. Considerăm că înainte de a defini domeniile de risc, specifice în această perioadă în România, să definim termenii utilizați, conform Ordonanței de Urgență nr. 21/2004 (Legea 15/2005), astfel:

- ✓ “Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență” se înființează, se organizează și funcționează pentru prevenirea și gestionarea situațiilor de urgență, asigurarea și coordonarea resurselor umane, materiale, financiare și de altă natură

- necesare stabilirii stării de normalitate;
- ✓ “Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență” este organizat de autoritățile administrației publice și se compune dintr-o rețea de organisme, organe și structuri abilitate în managementul situațiilor de urgență, constituite pe niveluri sau domenii de competență, care dispune de infrastructură și resursele necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor prevăzute în lege;
 - ✓ Situație de urgență – eveniment excepțional, cu caracter nonmilitar, care prin amploare și intensitate amenință viața și sănătatea populației, mediul înconjurător, valorile materiale și culturale importante, iar pentru restabilirea stării de normalitate sunt necesare adoptarea unor măsuri și acțiuni urgente, alocarea de resurse suplimentare și managementul unitar al forțelor și mijloacelor implicate;
 - ✓ Amploarea stării de urgență – mărimea ariei de manifestare a efectelor distructive ale acesteia în care sunt amenințate sau afectate viața persoanelor, funcționarea instituțiilor statului democratic, valorile și interesele comunității;
 - ✓ Intensitatea situației de urgență – viteza de evoluție a fenomenelor distructive și gradul de perturbare a stării de normalitate;
 - ✓ Starea potențial generatoare de situații de urgență – complex de factori de risc care prin evoluția lor necontrolată și iminența amenințării ar putea aduce atingere vieții și populației, valorilor materiale și culturale importante și factorilor de mediu;
 - ✓ Iminența amenințării – parametrii de stare și timp care determină declanșarea inevitabilă a unei situații de urgență;
 - ✓ Starea de alertă – se declară potrivit legii și se referă la punerea de îndată în aplicare a planurilor de acțiuni și măsuri de prevenire, avertizare a populației, limitare și înlăturare a consecințelor situației de urgență;
 - ✓ Managementul situației de criză – ansamblul activităților desfășurate și procedurile utilizate de factorii de decizie, instituțiile și serviciile publice abilitate pentru identificarea și monitorizarea surselor de risc, evaluarea informațiilor și analiza situației, elaborarea de prognoze, stabilirea variantelor de acțiune și implementarea acestora în scopul restabilirii

situației de normalitate;

- ✓ Monitorizarea situației de urgență – proces de supraveghere necesar evaluării sistematice a dinamicii parametrilor situației create, cunoașterii tipului, amplitudinii și intensificării evenimentului, evoluției și implicațiilor sociale ale acestuia, precum și a modului de îndeplinire a măsurilor dispuse pentru gestionarea situației de urgență;
- ✓ Factor de risc – fenomen, complex sau proces de împrejurări congruente, în același timp și spațiu, care pot determina sau favoriza producerea unor tipuri de risc;
- ✓ Gestionarea situațiilor de urgență – identificarea, înregistrarea și evaluarea tipurilor de risc și a factorilor determinanți ai acestora, înștiințarea factorilor interesați, avertizarea populației, limitarea, înlăturarea sau contracararea factorilor de risc, precum și a efectelor negative și a impactului produs de evenimentele excepționale respective;
- ✓ Intervenția operativă – acțiunile desfășurate, în timp oportun, de către structurile specializate în scopul prevenirii agravării situației de urgență, limitării și înlăturării, după caz, a consecințelor acesteia;
- ✓ Evacuarea – măsură de protecție luată în cazul amenințării iminente, stării de alertă, ori producerii unei stări de urgență și care constă în scoaterea din zonele afectate sau potențial a fi afectate, în mod organizat, a unor instituții publice, agenți economici, categorii sau grupuri de populație ori bunuri și dispunerea acestora în zone și localități care asigură condiții de protecție a persoanelor, bunurilor și valorilor, de funcționare a instituțiilor publice și agenților economici;

b. Domeniile (factorii) de risc în accepțiunea legii sunt:

- ✓ incendii, cu referire la cele de proporții în zone împădurite, unități industriale, localități etc.;
- ✓ cutremure, cu referire la cele cu potențial distructiv, în zonele seismice identificate pe teritoriul României (curbura Arcului Carpatic – Vrancea, Banat). Aceste mișcări seismice au efecte grave în estul și sudul țării, așa cum au demonstrat evenimentele din 1940 și 1977;
- ✓ inundații de mare amplitudine în bazinele hidrografice a unor cursuri de apă fără amenajări hidrotehnice sau cu lucrări nesatisfăcătoare (Mureș, Olt, cele trei râuri Someș, Prutul,

- Siretul, Bistrița și uneori chiar Dunărea);
- ✓ accidente diferite, de amploare;
 - ✓ explozii accidentale sau provocate în unități industriale sau pe timpul transportului unor substanțe periculoase;
 - ✓ avarii la instalații industriale, lucrări hidrotehnice, lucrări civile etc.;
 - ✓ alunecări sau prăbușiri de teren datorate unor inundații sau cutremure;
 - ✓ îmbolnăviri în masă datorate unor cauze externe sau a unor fenomene interne ce țin de condițiile de mediu și de viață;
 - ✓ prăbușiri ale unor construcții, instalații sau amenajări, ca efect al unor greșeli de construcție sau a calamităților naturale sau acțiunilor teroriste;
 - ✓ eșuarea sau scufundarea unor nave, în spațiul maritim sau pe fluviul Dunărea, ca urmare a unor evenimente diverse;
 - ✓ căderi de obiecte din atmosferă ori din cosmos;
 - ✓ tornade;
 - ✓ avalanșe;
 - ✓ eșecuri de amploare a serviciilor de utilități publice;
 - ✓ alte calamități naturale;
 - ✓ sinistre grave sau evenimente publice de amploare determinate ori favorizate de factori de risc specifici;
 - ✓ acțiuni teroriste care vizează obiective pe teritoriul românesc, inclusiv luarea de ostatici, în țară sau în străinătate;
 - ✓ accidente nucleare la obiective din țară sau din țările vecine (în special Ucraina și Bulgaria);
 - ✓ alte evenimente care nu pot fi prevăzute la această dată.

c. În concluzie se poate afirma că Legea nr. 15/2005 definește domeniile (factorii) de risc pe baza experienței dobândite până acum și a realităților prezente din lume, din Europa și din România. Factorii de risc își schimbă, în timp, ponderea și probabilitatea de a deveni amenințări reale, iminente.

5. Realizarea și adoptarea deciziei privind responsabilitățile principale pentru fiecare domeniu de risc definit

a. În România, în perioada 1990-2009 au existat mai multe încercări pentru a legifera și realiza un sistem unitar pentru managementul crizelor. Aceste demersuri nu s-au finalizat din mai multe cauze:

- Parlamentul și Guvernul nu au considerat problema ca fiind o prioritate;
- diverse grupări politice și partide au avut puncte de vedere opuse în

- privința unor principii și reguli;
- ministere și organe centrale au dorit (și din păcate doresc încă) să-și sporească, consolideze și perpetueze atribuții specifice și în acest domeniu, fără a ține seama de realități și experiența internațională în domeniu (lipsește încă dorința de cooperare deschisă în interesul țării și al cetățenilor ei);
 - ministerele și organele centrale nu au făcut (și nu fac încă) schimb de informații pentru a pune “în coșul comun” resursele necesare realizării cu costuri minime a “Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență”;
 - experiența din țările NATO a fost studiată superficial sau deloc și nu au fost trase concluzii pertinente cu aplicabilitate într-un sistem autoritar;
 - numeroase modificări instituționale, mai ales în aria de responsabilitate a Ministerului Administrației și Internelor, nu au creat climatul de stabilitate necesar și nu au permis unor specialiști români să propună un “Sistem Național de Management al Situațiilor de Urgență” valabil;
 - mijloacele materiale și financiare disponibile au fost insuficiente.

b. În primăvara anului 2004, ca urmare a evoluțiilor politice internaționale și pe plan intern, precum și a cerințelor NATO și UE, guvernul României a solicitat ministerelor și organelor centrale să ajungă la un consens asupra principiilor, obiectivelor și acțiunilor ce trebuie adoptate pentru a pune în operă un “Sistem Național de Management al Situațiilor de Urgență” integrat, eficient.

Rezultatul efortului a fost elaborarea și adoptarea Ordonanței de Urgență nr. 21/2004, privind “Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență”, care, la această dată reprezintă actul normativ de bază, în domeniu. Cu toate că O.U.G 21/2004 stabilește termene pentru modificări legislative și acțiuni practice, acestea nu au fost respectate până acum.

c. În privința realizării consensului și adoptarea unor decizii corecte și unanim acceptate referitor la responsabilitățile principale pentru fiecare domeniu (factor) de risc definit, sunt de presupus eforturi și acțiuni în perioada următoare, concretizate prin elaborarea de regulamente, planuri, programe, instrucțiuni etc. În acest demers experiența occidentală este foarte importantă, atât în abordarea fondului problemelor, cât și în forma reprezentării documentelor.

d. În funcție de natura, amploarea și efectele situațiilor de urgență, instituțiile și structurile definite de lege ca parte integrantă a “Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență” îndeplinesc următoarele funcții:

- ✓ **ROȘU** – de coordonare generală – Primul-ministru;

- ✓ **VERDE** – de conducere operațională la nivelul țării – Comitetul Național pentru Situații de Urgență, sub conducerea ministrului administrației și internelor;
- ✓ **ALBASTRU** – de conducere la nivel departamental și local – comitetele ministeriale, municipale, orașenești, comunale;
- ✓ **GALBEN** – de execuție, cu rol principal – ministerul (organizația) care dispune de forțe și mijloace adecvate evenimentului produs;
- ✓ **MARO** – de execuție, cu rol secundar – ministerele (organizațiile) care acordă sprijinul uman și logistic factorului de execuție secundar.

e. Un exemplu pentru unele situații de urgență, care generează evenimente grave și care impun cooperarea interinstituțională potrivit legii, poate fi:

MINISTERUL (ORGANIZAȚIA)	FACTORUL DE RISC	INCENDII	CUTREMURE	ACCIDENTE	IMBOLNAVIRI IN MASĂ	AVARII INDUSTRIALE	SCUFUNDARI (EȘUARI) DE NAVE	ATENȚAT TERORIST	EȘECUL SERVICIILOR DE UTILITĂȚI
Comitetul Național pentru Situații de Urgență									
M.A.I.	Inspectoratul General								
	Servicii publice								
M.Ap.N									
M.A.E		-		-					
M.T.T.C									
M.E.C				-					
M.A.P.D.R				-					
M.M.G.A				-					
M.S.									
M.C.T.I									
S.R.I									
S.T.S									
S.P.P				-	-	-	-		-
O.C.S.P.S				-					
Alte organizații (de la caz la caz)									

i. Analiza privind rolul și locul instituțiilor, precum și a forțelor special destinate pentru intervenții, în funcție de caracterul evenimentului produs, poate fi extinsă la întreaga gamă de factori de risc și amenințări posibile la un anumit moment. Un element de sprijin poate fi și experiența din unele țări occidentale care au sisteme de management al crizelor bine puse la punct (SUA, CANADA, FRANȚA, GERMANIA, BELGIA etc.).

f. O prezentare schematică a compunerii S.N.M.S.U și interrelațiilor dintre acestea se prezintă în anexa nr.1.

Ca o concluzie finală analiza și evaluarea periodică a problematicii complexe a Managementului crizelor (de orice natură) trebuie să rămână în atenția autorităților desemnate de lege, dar și în preocuparea specialiștilor din mediul științific, capabili și dornici să-și aducă o contribuție reală în folosul comunității.

Totodată, respectarea cu bună credință a angajamentelor României ca membru ONU, NATO și UE în domeniul securității și managementului crizelor, reprezintă o condiție esențială a prestigiului unei țări democratice moderne.

BIBLIOGRAFIE

- ***Noul „Concept Strategic al NATO”, Lisabona, Noiembrie 2010.
- ***Ordonanța de Urgență Nr. 21 din 15 aprilie 2004 privind „Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență” (devenită Legea nr. 15/2005).
- ***Materialele publicate în Revista Geopolitică, Anul VI, nr. 27 (3/2008), editată de Asociația Geopolitică „ION CONEA”.
- ***Revista „Univers Strategic”, nr. 2/2010, editată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” - Institutul de Studii de Securitate.
- Dr. Gheorghe Văduva, *Frontierele, securitatea și efectul de falie*.
- Drd. Cristina Vasile Mardale, *Criminalitatea organizată transfrontalieră – o amenințare în expansiune*.
- Comisar Șef Marius Balaban, *Terorismul de stat – o amenințare la adresa securității*.
- Drd. Cristian Rădulescu, *Factori de risc la adresa securității medicale a populației în situații de crize, calamități și dezastre. Gestionarea riscului*.
- Prof. univ. dr. Eugen Siteanu, *Conceptul securității infrastructurii critice*.
- Dumitru Cristea, *Ciberterorismul și protecția rețelelor de calculatoare, surse de instabilitate la nivel global și regional. Implicații pentru România*. Ed. U.N.Ap, București, 2004.
- Constantin Mincu, *Studiu preliminar – versiunea 2.0, „Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență” (SNMSU)*, 01.07.2005, comunicat unor autorități ale statului român (I.G.S.U. M.Ap.N).
- Dr. Teodor Frunzeti, Dr. Vladimir Zodian, *LUMEA 2009, Enciclopedie Politică și Militară (Studii Strategice și de Securitate)*, AOS-R – Secția de Științe Militare, Ed- CTIA, București 2009.

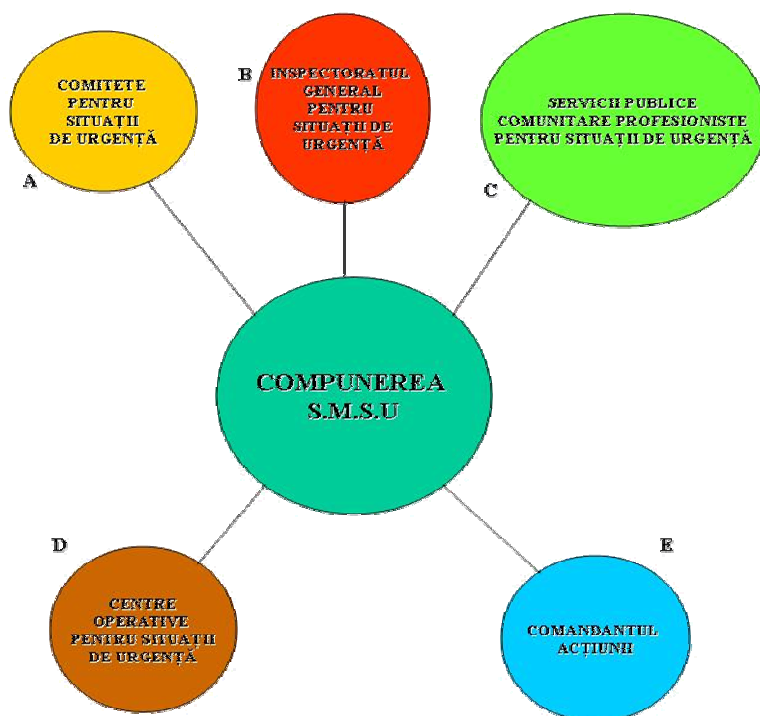
- Marian Rizea, Daniela Enăchescu, Cristiana Neamțu-Rizea, *Infrastructuri Critice*, Ed. U.N.Ap, București 2010.
- James F. Dunnigan, *Noua amenințare mondială: Cyber-terorismul*, Ed. Curtea Veche, București, 2010.
- Radu Dan Septimiu Popa, *Războiul Informațional și Securitatea Națională*, Ed. Militară, București 2009.
- Eugen Bădălan, Mircea Udrescu, Constantin Mincu, *Condiționări Logistice în Epoca Globalizării*, Ed. A.O.S-R, București, 2010.

ANEXA NR. 1

**ORGANIZAREA SISTEMULUI
NAȚIONAL DE MANAGEMENT
AL SITUAȚIILOR DE URGENȚĂ**

S.N.M.S.U

I. COMPUNEREA S.N.M.S.U

**EVOLUȚIA CONCEPTULUI STRATEGIC AL NATO
– continuitatea și flexibilitatea unei alianțe în mediul internațional
de securitate –**

**The EVOLUTION of NATO's STRATEGIC CONCEPT
– continuity and flexibility of an alliance in the international
security environment –**

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA*

Acest articol este centrat pe evoluția Conceptului Strategic al NATO, cu accent asupra procesului de elaborare a noului Concept Strategic (2010). Acesta identifică caracteristicile centrale ale noului mediu de securitate, specifică principiile generale ale Alianței de abordare a noilor aspecte de securitate și oferă linii directoare pentru adaptarea continuă a forțelor sale militare.

Cuvinte cheie: *Concept Strategic; NATO; mediu de securitate; viitoare misiuni militare.*

This article is focused on the evolution of NATO's Strategic Concept, with the accent on the drafting process of the new Strategic Concept (2010). It identifies the central features of the new security environment, specifies the general principles of the Alliance in order to address the new security issues and provides guidelines for the continuous adaptation of its forces.

Keywords: *Strategic Concept; NATO; security environment; future military missions.*

* Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; e-mail: vbuta49@yahoo.com

Înființată în anul 1949, odată cu semnarea Tratatului de la Washington, NATO a parcurs până la Summit-ul de la Lisabona mai multe etape ce au presupus transformări majore cu ajutorul cărora a putut fi considerată alianța politico-militară cu cel mai mare succes. Astăzi are un parteneriat special cu Rusia, discuții pentru o implicare mai activă a Germaniei în misiunile din afara Europei etc. Într-o perioadă de peste o jumătate de secol, în care a cunoscut și un spectaculos proces de transformare, NATO și-a schimbat Conceptul Strategic în patru rânduri: 1952, 1967, 1991 și 1999. Plecând de la „Conceptul Strategic pentru Apărarea Zonei Nord-Atlantice”¹, din 1949, bazat pe operațiuni de apărare teritorială la scară mare, împotriva unei potențiale invazii sovietice, în 1952 a fost propus Conceptul Strategic al „ripostei masive”², care intenționa să descurajeze orice tentativă de atac împotriva oricărui membru NATO, prin amenințarea cu riposta întregului potențial militar, inclusiv prin folosirea armelor nucleare. După ce numărul posesorilor de arsenal nuclear a crescut și descurajarea nucleară a căpătat aspecte incomensurabil mai complexe, NATO și-a fundamentat Conceptul Strategic pe principiul „ripostei flexibile”³, creând incertitudine asupra tipului de răspuns strategic.

Încheierea perioadei Războiului Rece a adus cu sine noi situații strategice, ceea ce a condus la elaborarea unui nou Concept Strategic, transparent, bazat pe principiile securității și cooperării. Noul Concept a fost adoptat la Roma, în anul 1991. Apoi, după prima etapă a extinderii NATO a fost elaborat, la Summit-ul de la Washington, în 1999, un nou Concept Strategic, care stabilea scopurile și ghida acțiunile NATO până de curând. Principalele prevederi ale conceptului din 1999 erau legate de: prezervarea relației transatlantice, menținerea unor capacități credibile, dezvoltarea unei dimensiuni europene, concentrarea pe misiuni de managementul crizelor și prevenirea conflictelor, dezvoltarea parteneriatelor euroatlantice, extinderea pe baza articolului 10 din Tratat și dezvoltarea unei politici de neproliferare nucleară și control al armamentelor. Schimbările rapide, de o complexitate fără precedent, momentul septembrie 2001, dezbaterile transatlantice care au urmat intervenției militare a SUA în Irak, revigorarea atitudinii Rusiei, din ce în ce mai activă pe măsură ce procesul de extindere al Alianței a făcut ca frontierele comunității transatlantice să se mute din ce în ce mai aproape de teritoriile aflate sub sfera de influență a Moscovei, toate acestea au condus la apariția nevoii de transformare structurală și operațională a NATO. În aceste condiții, și pe fondul reglementării aspectelor legate de capacități, la Summit-ul de la Riga, din 2006, a fost adoptat documentul de tranziție numit

¹ Constantin Moștoflei, *Evoluția conceptului strategic al Alianței*, Spirit Militar Modern, Nr. 3-4/2004, București, 2004 (<http://www.presamil.ro/SMM/2004/03-04/pag%206-8.htm>).

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

*Comprehensive Political Guidance*⁴, care adăuga ca principale amenințări pentru NATO terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, instabilitatea generată de statele fragile, crizele regionale, folosirea improprie a noilor tehnologii și blocarea accesului la resursele vitale. Acest fapt demonstrează că Tratatul Atlanticului de Nord rămâne, încă, un document suficient de adaptat vremurilor actuale și prin prisma mesajului transmis, și anume că NATO înseamnă capacitatea colectivă de apărare a valorilor, intereselor și teritoriului împotriva oricăror posibile amenințări. Schimbarea naturii acestora din urmă implică și transformarea modului de răspuns la acestea. Dacă acestea se schimbă, trebuie transformat modul de răspuns în fața lor.

Prin urmare, Alianța se afla într-un moment ce reflecta presiunile noului mediu de securitate. Distribuția inegală a responsabilităților⁵ în Afganistan, ca și dezbaterile privind nivelul forțelor și strategiile adoptate demonstau că transformarea misiunilor NATO presupunea și o reșezare a coeziunii politice a Alianței.

1. Etapele procesului de elaborare și adoptare a noului concept strategic al NATO

Așa cum menționam, odată cu schimbările mediului internațional de securitate, pe fondul procesului de extindere al Alianței, necesitatea unui nou Concept Strategic se făcea din ce în ce mai puternic simțită. Ideea elaborării unui nou document programatic a pornit de la realitatea că precedentul Concept⁶ exista de peste un deceniu, perioadă care a fost marcată de schimbări importante atât la nivelul structural al NATO (prin extinderea cu noi state membre), dar și în ceea ce privește evoluția mediului strategic și de securitate în care Alianța trebuie să acționeze. Pe acest fond, cu prilejul Summit-ului de la Strasbourg-Kehl, din aprilie 2009, când șefii de stat și de guvern ai statelor membre NATO au înmănat Secretarului general sarcina de a stabili și coordona un grup de experți care, prin consultare cu statele membre, să analizeze și apoi să elaboreze recomandări privind viitorul Concept Strategic al NATO și să facă propuneri în vederea implementării acestuia. Astfel, Secretarul general al NATO, Anders Fogh Rasmussen, a selectat un grup de experți a cărui sarcină era elaborarea Noului Concept Strategic, în baza mandatului primit la Summit-ul de la Strasbourg-Kehl. Obiectivul procesului de elaborare a unui Nou Concept Strategic al NATO a fost afirmat în *Declarația privind Securitatea Alianței*, adoptată la Summit-ul NATO din aprilie 2009⁷, statele

⁴ <http://www.nato.int/docu/basicxt/b061129e.htm>

⁵ Rafael L. Bardaji, Manuel Coma, *NATO 3.0 Ready for a New World*, Strategic Studies Group, Madrid, 2009, p. 12 (<http://www.acus.org/files/NATO3.0.pdf>)

⁶ http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm

⁷ http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52838.htm?mode=pressrelease

membre NATO fiind hotărâte să reformeze Alianța pentru a îmbunătăți răspunsul acesteia la actualele amenințări și capacitatea sa de a anticipa viitoare riscuri.

Principalele etape ale procesului de elaborare a Noului Concept Strategic (NCS) al NATO au fost:

- *faza de reflecție* a fost inițiată la 4 septembrie 2009, când Grupul de experți NCS și-a început oficial activitatea, printr-o reuniune informală cu reprezentanții permanenți ai statelor membre. Activitățile acestei faze au fost concentrate în special asupra discuțiilor în cadrul a patru seminarii NATO („NATO’s Fundamental Security Tasks”, „NATO’s Engagements in an Era of Globalization”, „Partnerships and beyond”, „Transformation: Structures, Forces and Capabilities“);
- *faza de consultare* a avut loc la începutul anului 2010 și a constat din deplasări ale Grupului în capitalele statelor Aliate (pentru discuții cu mediile guvernamentale, parlamentare și academice⁸);
- *faza de negociere* a documentului (a doua jumătate a anului 2010).

2. Analiza și recomandările preliminare documentului final

Activitatea grupului de experți s-a concretizat prin lansarea documentului „NATO 2020: ASSURED SECURITY; DYNAMIC ENGAGEMENT, *Analysis and recommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO*”⁹.

Așa cum se precizează încă din introducerea documentului, analiza și recomandările din cuprinsul acestuia au fost avansate pentru a constitui un sprijin în alcătuirea de către secretarul general NATO, a proiectului pentru noul Concept Strategic al NATO, care urma să fie prezentat șefilor de guvern la Summit-ul de la Lisabona din toamna anului trecut.

În urma studierii conținutului acestui document, considerăm că există aspecte ce pot fi **reținute drept repere importante care au constituit fundamentul documentului final al noului Concept Strategic**. Este vorba despre *reperele privind mediul actual de securitate, factorii care afectează securitatea, elementele de politică și organizare internă, precum și viitoarele misiuni militare*:

■ *reperere privind mediul actual de securitate*¹⁰:

- terorismul, ale cărui efecte au fost vizibile, atât prin efecte cât și prin reacții, în special după 11 septembrie 2001;

⁸ România a primit vizita expertului francez Bruno Racine și a celui turc Ümit Pamir, în perioada 8-9 aprilie 2010. (http://www.adevarul.ro/actualitate/eveniment/Bogdan-Aurescu-Facilitatile-Romania-SUA_0_204579817.html)

⁹ www.nato.int/strategic-concept/expertsreport.pdf

¹⁰ ***, *NATO 2020: ASSURED SECURITY; DYNAMIC ENGAGEMENT, Analysis and recommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO*, NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2010.

- relația tehnologie-terorism (inclusiv cyberterorismul);
- gradul încă scăzut al împărtășirii informațiilor și securitatea acestora;
- lipsa unui acord global privind neproliferarea nucleară;
- reizbucnirea tensiunilor istorice existente la periferia Europei (în opinia noastră este o referire la tensiunile de tip etnic și religios, aici putând fi considerate atât cele din spațiul balcanic cât și cele din spațiul Europei de Vest, din Irlanda de Nord și Țara Bascilor unde activează mișcări militante violente, separatiste – ETA fiind inclusă pe lista grupurilor teroriste de către SUA și UE);
- implicațiile pirateriei;
- furnizarea energiei;
- atenția acordată mediului;
- criza economică care a pus presiune pe bugetele naționale;
- **factorii care afectează securitatea**¹¹:
- proliferarea armelor de distrugere în masă, în special a celor nucleare;
- ambitiile grupurilor teroriste;
- persistența unor rivalități regionale, naționale, etnice și religioase;
- folosirea frecventă în activitățile globale curente a sistemelor informatice, din cauza potențialelor vulnerabilități la atacuri informatice;
- con competiția pentru petrol și alte resurse strategice (în legătură cu aceasta fiind de subliniat importanța securității maritime;
- transformările demografice care pot agrava probleme globale precum sărăcia, lipsa hranei, imigrația ilegală și răspândirea pandemiilor;
- degradarea din ce în ce mai crescută a mediului înconjurător, inclusiv schimbarea climei;
- **elemente de organizare internă și politică**¹²:
- utilizarea lecțiilor învățate din Afganistan pentru alte misiuni din afara granițelor alianței;
- adoptarea unor reforme administrative;
- continuarea reformei și transformării militare;
- revizuirea unor proceduri privind luarea deciziilor în sensul punerii accentului pe obținerea sprijinului populației și al parlamentelor statelor membre acest sprijin fiind un factor decisiv al succesului misiunilor NATO;
- continuarea politicii de acceptare a noi membri;
- dezvoltarea de noi parteneriate de cooperare (de tipul PfP, Mediteranean Dialogue sau Istanbul Cooperation Initiative) și revizuirea celor existente;

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem*

- relația NATO-UE;
- relația NATO-ONU;
- parteneriatul NATO-Rusia;
- ▣ **viitoare misiuni militare, inter-relaționate, ale NATO**¹³:

- împiedicarea, prevenirea și apărarea împotriva oricărei amenințări cu agresiunea, în scopul asigurării independenței politice și integrității teritoriale ale fiecărui stat membru, potrivit art. 5 al Tratatului Atlanticului de Nord;

- cooperarea cu parteneri și instituții civile pentru a proteja zona statelor semnatare ale tratatului de întreaga gamă de provocări neconvenționale la adresa securității;

- desfășurarea și sprijinul capabilităților expediționare pentru operațiile militare desfășurate dincolo de frontiera regiunii Euro-Atlantice atunci când este necesar să se prevină un atac asupra acestei regiuni sau pentru a proteja drepturile legale sau alte interese vitale ale membrilor Alianței;

- sprijinul acordat modelării unui mediu internațional de securitate mai stabil și pașnic prin îmbunătățirea operabilității, a furnizării de pregătire specializată militară și de poliție, coordonarea asistenței militare și cooperarea cu guvernele țărilor semnificative.

3. Documentul final al Noului Concept Strategic al NATO

Pe baza documentului „NATO 2020: ASSURED SECURITY; DYNAMIC ENGAGEMENT, *Analysis and recommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO*”, elaborat de colectivul condus de Madeleine Albright, secretarul general NATO, Anders Fogh Rasmussen, a redactat, personal, varianta finală a proiectului Noului Concept Strategic NATO și l-a trimis spre analiză și dezbateră către ambasadorii celor 28 de state membre ale NATO pentru ca, ulterior, pe 14 octombrie 2010, să fie analizat de către miniștrii de Externe și ai Apărării, în cursul unei reuniuni organizate la Bruxelles. Versiunea finală a fost prezentată șefilor de stat și de guvern participanți la Summit-ul NATO de la Lisabona, din 19-20 noiembrie anul trecut.

În Conceptul Strategic NATO – 2010¹⁴ există elemente de continuitate din varianta anterioară, considerată ca o bază de plecare și, acolo unde s-a simțit nevoia, s-au făcut nuanțările și precizările necesare. S-au păstrat, astfel, cele trei misiuni fundamentale ale Alianței:

a) *apărarea colectivă*, care este apreciată drept responsabilitatea principală a Alianței, aceasta presupunând protecția și apărarea teritoriului statelor membre și

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

a populațiilor acestora împotriva tuturor pericolelor și amenințărilor, inclusiv celor de tip nou. Sunt vizate orice provocări emergente de securitate și noile amenințări care ar afecta securitatea fundamentală a aliaților individuali sau a Alianței ca întreg.

b) *managementul crizelor*, din a cărei perspectivă Alianța se va angaja activ, apelând la instrumente politice și militare adecvate, pentru a contribui la gestionarea crizelor în devenire, susceptibile a aduce atingere securității Alianței, înainte ca acestea să degenereze în conflicte. În situația conflictelor în derulare, NATO va acționa pentru stoparea și rezolvarea lor, dacă acestea compromit securitatea Alianței, iar în perioada post-conflict va ajuta la consolidarea stabilității ca sursă de realizare a securității euroatlantice.

Adeptă a anticipării și prevenirii conflictelor, NATO va fi pregătită și pentru gestionarea ostilităților, inclusiv ale celor cu caracter de insurgență/contrainsurgență, în care se regăsesc și acțiuni specifice terorismului.

c) *securitatea prin cooperare* așa cum transpare din cadrul Conceptul Strategic subliniază că promovarea securității euroatlantice se poate realiza eficient numai prin extinderea relațiilor de parteneriat cu alte state și organizații din întreaga lume, relații bazate pe dialog politic și cooperare practică. Sunt reliefate cooperarea între NATO și ONU, NATO și Uniunea Europeană, Cooperarea NATO – Rusia, Consiliul Parteneriatului Euroatlantic și Parteneriatul pentru Pace, Dialogul Mediteranean, Comisiile NATO – Ucraina și NATO – Georgia, Inițiativa de Cooperare de la Istanbul, considerate elemente care pot contribui la stabilitatea internațională și securitatea euroatlantică, preconizându-se, de asemenea, și dezvoltarea unui parteneriat de securitate aprofundat cu partenerii din zona Golfului.

Un element de relativă noutate este reprezentat de apărarea împotriva amenințării unui atac cu rachetă balistică¹⁵. Acest aspect poate duce la asumarea unei misiuni esențiale de către NATO, în condițiile în care, pe fondul inițiativei americane de a desfășura un scut antirachetă se va oferi o acoperire mai eficientă, mai rapidă și mai solidă decât în cazul propunerilor anterioare. De asemenea, apărarea antirachetă este pusă într-un context NATO, cu participarea deschisă către toți membrii. Apărarea antirachetă este eficientă atunci când este o acțiune comună, iar o cooperare în Alianță și între NATO și partenerii ei, mai ales cu Rusia¹⁶, este de dorit. Transferul responsabilității realizării sistemului antirachetă, de la SUA către NATO, presupune, însă, după părerea noastră, depășirea unor obstacole importante. Dificultățile vor fi legate de costurile semnificative destinate realizării

¹⁵ <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>, pp. 3, 5, 10.

¹⁶ *Ibidem*, p. 5.

și menținerii unui sistem antirachetă eficient. Astfel, un scut antirachetă NATO, ar însemna cheltuieli suplimentare ale statelor membre, pe cale de consecință și pentru România.

Concluzionând, este evident că noul Concept Strategic constituie un document fundamental, care va oferi Alianței liniile directoare, în sensul valorilor Alianței, pentru contracararea oricăror amenințări. În această direcție este de așteptat ca România să acționeze în sensul consolidării unei Alianțe transatlantice puternice și unite, capabile să răspundă provocărilor regionale și globale din mediul de securitate, într-o manieră adecvată, de parteneriat, prin cooperarea cu statele aliate precum și cu celelalte organizații internaționale.

BIBLIOGRAFIE

***, *Integrarea euroatlantică - Priorități post-Praga*, Centrul de Studii Strategice de Securitate, Editura AISM, București, 2002

***, *România-NATO 1990-2002*, Centrul de Studii Strategice de Securitate, Editura AISM, București, 2002

Constantin Moștoflei, *Evoluția conceptului strategic al Alianței*, Spirit Militar Modern, Nr. 3-4/2004, București, 2004

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm

http://www.nato.int/strategic-concept/strategic-concept_bibliography.html#strategic_concept_historical_overview

IMPLICAREA NATO ÎN SECURITATEA ENERGETICĂ

NATO INVOLVEMENT IN ENERGY SECURITY

Contraamiral de flotilă (r) prof. univ. dr. Marius HANGANU*

Securitatea energetică implică analiza și stabilirea măsurilor de securitate în trei domenii principale: resurse, consumatori și infrastructuri.

Uniunea Europeană și statele membre NATO depind, de obicei, de surse de energie situate departe de frontierele lor, în multe cazuri, în regiuni cu instabilitate politică sau economică și un grad scăzut de securitate. Implicarea structurilor NATO în probleme de securitate energetică este o chestiune la ordinea zilei, care nu a fost abordată în detaliu de către analiști și cercetători. NATO, ca organizație politico-militară de securitate și apărare este singura structură multinațională capabilă de a acționa eficient în materie de securitate energetică.

Cuvinte cheie: energie; petrol; hidrocarburi; NATO și energia; rezerve de petrol arctice; securitate energetică.

Energy security implies analyzing and establishing security measures in three main areas: resources, consumers and infrastructures.

European Union and NATO member states usually depend on energy sources located far from their frontiers, in many cases located in regions with political or economical instability and a low degree of security.

NATO structures involvement in the matter of energy security is an issue of the day that has never been approached in detail by analysts and researchers. NATO, as a political-military organization of security and defense is the only multinational structure capable of acting efficiently in the matter of energy security.

Key words: energy; oil; hydrocarbons; NATO and energy; Arctic oil reserves; energy security.

* Profesor universitar dr., Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București; e-mail: mhanganu49@yahoo.com

Pentru orice țară din lume securitatea energetică este una din priorități, astfel că, de cele mai multe ori face parte din securitatea națională. De altfel, se poate observa aceasta și din faptul că în 2006, la Summit-ul țărilor NATO de la Riga, guvernele țărilor aliate au hotărât ca NATO să reflecteze asupra rolului pe care îl are și-l poate avea Alianța în domeniul securității energetice, iar la Summit-ul de la București, din 2008, s-a căzut de acord asupra unor principii și domenii de acțiune.

Securitatea energetică presupune analiza și stabilirea unor măsuri de securitate în trei domenii: resurse, consumatori și infrastructuri.

Țările Uniunii Europene și cele NATO, depind în general de surse de energie situate departe de frontierele lor, de multe ori aceste surse fiind în regiuni instabile politic sau economic și cu un grad redus de securitate.

Implicarea structurilor NATO în problema securității energetice este o problemă de actualitate care nu a fost abordată în amănunt de analiști și cercetători.

NATO, ca organizație politico-militară de securitate și apărare este singura structură multinațională capabilă să acționeze eficient în privința securității energetice. Așa cum aprecia un oficial american (Richard Lugar, președintele Comisiei Senatoriale pentru Afaceri Externe Americane) în viitor, penuria de energie și manipularea materialelor energetice vor constitui sursa cea mai probabilă de conflict armat în Europa și țările vecine, iar NATO se va implica în securitatea energetică prin capacitățile sale navale, terestre și intelligence.

NATO trebuie să intervină pentru impunerea unui anumit tip de comportament în sistemul securității energetice, dar și pentru descurajarea conflictualității militare generate de problemele energetice. Potrivit conceptului strategic NATO, întreruperea aprovizionării cu resurse vitale sau criza generată de o astfel de întrerupere constituie un risc care poate deveni amenințare.

După Summit-ul de la Riga, din 2006, unde s-a pus o astfel de problemă, a fost elaborat un raport intitulat „Rolul NATO în materie de securitate energetică”, unde au fost stabilite principiile acțiunii NATO în acest domeniu.

Pe baza principiilor respective, NATO va acționa în următoarele domenii: fuzionarea și partajarea informațiilor; proiectarea stabilității; promovarea cooperării internaționale și regionale; sprijinul gestionării consecințelor și sprijinirea protecției infrastructurilor energetice esențiale.

La Summit-ul de la București, din 2008, Consiliul a fost însărcinat să elaboreze un raport de sinteză asupra progreselor realizate în domeniul securității energetice. De aici rezultă misiuni noi, o organizare specifică a mijloacelor militare și un cadru politic care constă în parteneriate spre toate orizonturile. Operația Active Endeavour din Mediterana constituie un prim exemplu. Forțele maritime ale

NATO asigură securitatea principalelor rute de transport al produselor energetice. În acest sens, NATO cooperează cu țările partenere în cadrul Parteneriatului pentru Pace și în cel al Programului pentru știință în serviciul păcii și securității¹ și cu alte acorduri. În cadrul acestui Program, a fost elaborat un studiu-pilot care a examinat siguranța și securitatea anumitor mijloace maritime și punctelor (strâmătorilor) strategice de tranzit în cazul unor eventuale atacuri teroriste.

Activitățile organizate în cadrul acestor programe constituie principalul cadru de cooperare, chiar dacă există și aranjamente bilaterale. Domenii, precum cele care se referă la reforma apărării, protecția infrastructurilor esențiale, cooperarea în lupta împotriva terorismului și protecția mediului, au efecte și incidențe asupra securității resurselor². Problema securității energetice, îndeosebi cea a aprovizionării cu resurse vitale, face parte, de acum, din atribuțiile pe care NATO și le asumă. Acest domeniu este foarte vast. El include nu numai petrolul, gazele, cărbunele sau energia nucleară, ci și minereurile strategice și chiar apa și alimentele.

Pe plan strategic, NATO este o platformă specială care generează și proiectează stabilitate, oferind un cadru transatlantic unic de dialog și cooperare în probleme politice și de securitate. Astăzi, Alianța întreprinde consultații asupra riscurilor imediate în domeniul securității energetice. NATO promovează, în egală măsură, cooperarea internațională și regională în materie de securitate energetică. Acest lucru este posibil, întrucât, printre partenerii NATO, se află atât mari producători de petrol și gaz – Rusia, Kazahstan, Azerbaidjan, Turkmenistan –, cât și țări de tranzit, precum Ucraina și Georgia. Desigur, și față de marii producători din Golf, care nu sunt parteneri NATO, Alianța are preocupări pentru a examina probleme deosebit de importante, care țin, deopotrivă, de riscuri, dar și de oportunități. Pentru marii producători de resurse energetice, dar care nu sunt parteneri NATO, Alianța are abordări speciale.

De asemenea, NATO are posibilitatea de a furniza mijloacele de fuzionare și de partajare rapidă a informațiilor care provin din surse multiple. Această capacitate permite analiza vulnerabilităților energetice strategice. Evident, NATO dispune și de instrumente de analiză necesare cunoașterii exacte a situației, a pericolelor, amenințărilor și vulnerabilităților energetice și a riscurilor care rezultă.

NATO poate oferi nu doar expertiză, ci și modalități de acțiune în ceea ce privește gestionarea consecințelor, sau a efectelor, întrucât, în cei peste 60 de ani de experiență, s-au acumulat nu doar cunoștințe și abilități, ci și o rețea de experți la care se poate apela pentru astfel de situații.

¹ Este vorba de vechiul Comitet privind provocările societății moderne.

² Les Dossiers de l'OTAN, www.nato.int/issues/energy_security/practice-f.html.

De asemenea, Alianța poate furniza sprijin foarte consistent în ceea ce privește protecția infrastructurilor energetice esențiale.

Dimensiunile activităților NATO în domeniul securității energetice sunt următoarele: consultare, cooperare și sprijin.

NATO desfășoară deja trei operații care au ca efect și sprijinirea securității energetice: Active Endeavour (amintită mai sus), împotriva terorismului, Allied Provider, împotriva pirateriei și Allied Protector, în largul coastelor Somaliei pentru protejarea navelor comerciale care trec pe aici.

Există, de asemenea, un Centru Euroatlantic de Coordonare a Reacțiilor în caz de Catastrofe (EADRCC), care se ocupă, deopotrivă, de coordonarea eforturilor în astfel de situații și de gestionare a consecințelor.

Implicarea Alianței în securitatea energetică presupune, deopotrivă, elaborarea unor politici adecvate, dar și o adaptare a capacităților și capabilităților strategice la astfel de cerințe, potrivit conceptului strategic din 1999, abordărilor ulterioare și cerințelor care devin din ce în ce mai stringente. Ele au făcut obiectul noului concept strategic al Alianței din 2010.

Cerințele de securitate energetică sunt mari, numeroase și stringente. Există numeroase presiuni, provocări, chiar sfidări, dar mai ales pericole și amenințări de acest gen; consumul energetic crește exponențial și, odată cu el, și vulnerabilitățile energetice. Cele mai mari vulnerabilități sunt legate de rutele de transport, de infrastructurile esențiale, de situația rețelelor, a conductelor, a infrastructurilor portuare și, mai ales, a punctelor obligatorii de trecere.

Prin Marea Roșie și prin Golful Aden, trece o mare parte dintre rutele de transport comercial mondial. În jur de 25 % din transporturile mondiale de petrol trec prin Djibouti. În această zonă, s-a dezvoltat o piraterie greu de stăvilit. Răspunzând unei cerințe a ONU, Alianța Nord-Atlantică a decis, la finele anului 2008, să trimită nave de război pentru a combate pirateria somaleză. Obiectivul acestor misiuni este acela de a proteja navele Programului Alimentar Mondial (PAM) cu ajutoare pentru somalezi, dar și navele comerciale ale țărilor aliate. De fapt, NATO este în curs de a instala o poliție militară navală într-o regiune pe unde trec o parte importantă dintre transporturile energetice occidentale.

Africa este deja o zonă de interes strategic pentru Uniunea Europeană și, evident, pentru NATO și din perspectiva securității energetice a spațiului euroatlantic.

Problematika securității energetice privește întreaga lume, iar NATO – în calitatea sa de cea mai puternică structură militară și politico-militară din lume - nu poate rămâne indiferentă față de situația din America Latină, chiar dacă sfera ei de „competență” nu vizează, decât indirect (adică prin interesul SUA) și zona latino-americană. Și alte țări de pe continentul latino-american, în afară de Venezuela,

dispun de resurse energetice. În acest timp au fost descoperite noi zăcăminte de astfel de resurse în mare.

Apreciem că, în viitorul apropiat, NATO își va concentra atenția asupra securității resurselor energetice, îndeosebi a infrastructurilor energetice, din zona de est și sud-est, cu accent pe bazinul Mării Negre. Este și unul dintre motivele importante pentru care efortul apărării antirachetă s-a orientat și spre această regiune. Această realitate se înscrie, după opinia noastră, în logica implicării americane și, respectiv, a Alianței, în securitatea regiunii.

Deși nu există un interes special prioritar al țărilor NATO pentru resursele energetice și de securitate din zona latino-americană, această zonă nu poate și nu trebuie să fie situată în afara unui concept strategic de securitate energetică globală, în care NATO are și va avea din ce în ce mai mult un rol foarte important. În 2006, NATO a participat la manevre în Marea Caraibilor, denumite „Cofraternitate cu Americanii“. Scopul real al manevrelor a fost consolidarea relațiilor militare și coordonarea eforturilor pentru lupta împotriva traficantilor de droguri și a terorismului. În același timp, s-au vizat și probleme care țin de resursele energetice și de securitatea energetică, mai ales că, recent, au fost descoperite zăcăminte și în mare.

Politica unora dintre statele latino-americane este de a reduce dependența de Statele Unite. În acest sens, 12 state din America de Sud au constituit Uniunea Națiunilor Sud-Americane (UNASUR). Este vorba de o reuniune economică, monetară și politică, dar ea include, în egală măsură, și aspecte militare importante, cum ar fi apărarea militară comună a resurselor, îndeosebi energetice, în fața unei agresiuni. Constituirea unor alianțe de acest tip, deși este îndreptățită, nu duce la un echilibru strategic, ci, dimpotrivă, la accentuarea falțiilor strategice care deja se conturează în bătălia pentru piețe și resurse energetice, inclusiv prin mijloace militare și mai ales politico-militare.

În ianuarie 2009, Joop de Scheffer a declarat că Oceanul Arctic devine o regiune de interes strategic pentru NATO. Topirea ghețarilor și scumpirea barilului de petrol ar putea duce, la crearea unor condiții favorabile exploatarea uriașelor resurse energetice din zona arctică. De unde rezultă că, pe termen mediu și lung, NATO se va implica semnificativ, prin Statele Unite, Canada și țările europene nordice care fac parte din Alianță, în strânsă cooperare cu Uniunea Europeană, în bătălia pentru petrolul din Arctica.

Dintre cele opt țări care au litoral la Oceanul Arctic Rusia, Canada, Norvegia, Statele Unite, Islanda, Suedia, Finlanda și Danemarca (prin Groenlanda), cinci sunt membre NATO. Este în interesul acestor țări, al Alianței și al UE să asigure controlul și securitatea acestor noi resurse energetice, deși ele nu sunt nici

evaluate, nici probate în totalitate. În acest moment, Consiliul NATO-Rusia nu găsește prea multe puncte comune, ci doar suporturi de competiție și concurență.

Mediul marin dispune de resurse bogate, care stau la baza a numeroase activități economice. El poate genera numeroase și variabile resurse energetice, inclusiv petrol și gaze naturale. Resursele energetice pe care le oferă mările și oceanele pentru producerea energiei alternative, precum energia maremotrică și energia valurilor sau parcurile eoliene din largul mării sunt subexploatate, iar în 2005 reprezentau 121 de milioane de euro³. Mediul marin așteaptă încă o serioasă centrare a eforturilor cercetării științifice pentru exploatarea potențialului deosebit al acestuia, îndeosebi a celui energetic. Concomitent cu cercetările pentru descoperirea de noi resurse și pentru probarea acestora, se desfășoară programe și proiecte foarte consistente pentru securitatea resurselor.

În acest context, crește tot mai mult interesul pentru Arctica⁴. Este un interes complex, preponderent energetic, întrucât Arctica reprezintă etapa a treia și ultima, după Orientul Mijlociu și zona off shore rusească, înainte de a se trece la ceea ce numim „tehnici de extracție avansate”⁵. Este posibil ca zona arctică, după unele opinii, să reprezinte teatrul de conflict al secolului al XXI-lea. Această perspectivă reprezintă o foarte serioasă provocare pentru NATO. Arctica va fi altceva decât diferendele teritoriale de altădată, care au generat și generează încă conflictualitatea lumii. NATO trebuie să răspundă adecvat acestei noi provocări, prin toate mijloacele și capacitățile necesare – politice, diplomatice și militare –, în primul rând, pentru a nu permite degradarea situației și izbucnirea unui conflict major între țările care au început deja să-și dispute zona arctică.

Arctica aparține deopotrivă unor state, dar și planetei, oceanului planetar, neîmpărțit încă între statele lumii. Arctica se situează dincolo de cercul polar, înconjoară și include Polul Nord, dar și Groenlanda – teritoriu autonom al Danemarcei, dar care își dorește deja independența⁶ –, precum și părțile nordice, de dincolo de cercul polar, ale Rusiei, Canadei, Statelor Unite, Islandei, Norvegiei, Suediei, Finlandei și, în totalitate, Oceanul Arctic. Regiunea de dincolo de cercul polar se întinde pe 8% din suprafața globului, dar are ceva mai puțin de 1 % din populația lumii, cei mai mulți dintre acești locuitori fiind pe teritoriul polar care aparține Rusiei.

³ <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=fr&ihmlang=ro=478227:cs&page=accesat> la 10.01.2010.

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=fr&ihmlang=ro=478227:cs&page=>, *Ibidem* accesat la 10.01.2010.

⁵ Arctica – țînutul urșilor (αρτος, artos – urs).

⁶ Groenlanda a obținut, prin referendum, o autonomie consolidată care a intrat în vigoare la 21 iunie 2009.

Țările riverane Arcticii au constituit trei mari foruri de cooperare regională:

- Consiliul Arcticii, creat în 1996, la inițiativa Canadei, care face parte din NATO. Consiliul Arcticii reunește cele opt state arctice și populațiile autohtone și, în plus, Marea Britanic, Olanda și Polonia.

- Cooperarea din Barents, creată la 11 ianuarie 1993, din inițiativa Norvegiei, pentru a favoriza contactele între țările din regiunea Barents și dezvoltarea economică a zonei. Consiliul euroarctic al Mării Barents reunește miniștrii afacerilor externe ai celor șase țări membre și ai Comisiei Europene, Franța având statut de observator.

- Consiliul Statelor Mării Baltice (CSMB), care a fost creat în 1992, reunește țările riverane acestei mări și favorizează cooperarea interarctică.

Cu prilejul unei reuniuni din 2008 a Consiliului Arcticii, statele membre au confirmat menținerea acordurilor rezultate din Convenția Națiunilor Unite de la Montego Bay (CMB) din 10 decembrie 1982 asupra dreptului mării, care reglementează crearea zonelor economice exclusive (ZEE) și mai ales asupra teoriei sectoarelor⁷. Sunt discuții serioase în legătură cu această teorie insuficient de clară. De această teorie, a beneficiat cel mai mult Rusia, care are 160 grade lungime din țărmul arctic, însușindu-și „partea leului” în 1926. Alte trei state riverane (Danemarca, Norvegia și Statele Unite) s-au opus, iar Canada a renunțat. Rusia își menține reclamația privind drepturile sale asupra platoului continental dincolo de zona de 200 de mile. Printre obiectivele expediției „Arctica 2007”⁸ s-au situat și cele referitoare la precizarea limitelor platoului continental rus în regiunea care se întinde, potrivit celor comunicate de agenția Novosti, de la Insulele Noua Siberie până la Polul Nord. Dacă se demonstrează că dorsalele Lomonosov și Mendeleev, care ajung până în Groenlanda, constituie o prelungire geologică a platoului continental rus, Rusia ar putea reclama drepturi de exploatare a unei suprafețe suplimentare de 1,2 milioane de kilometri pătrați în Arctica și de valorificare a zăcămintelor de petrol și de gaz din triunghiul Ciukotka-Murmansk-Polul Nord. Dealtfel, obiectivul central al acestei expediții a fost acela de a proba că platoul continental rus se întinde până la Polul Nord.

Bătălia pentru resursele energetice de sub Arctica se duce îndeosebi între cele opt state riverane.

⁷ Această teorie dă dreptul statelor care dispun de un litoral arctic la o suveranitate asupra zonelor emergente.

⁸ Două batiscafuri rusești au coborât la 4.261 metri adâncime și 4.302 metri sub Polul Nord, pentru prima dată în istoria explorărilor polare, pentru cercetări și plantarea unui drapel al Rusiei și a unei capsule cu un mesaj către generațiile viitoare, în cadrul expediției *Arctica 2007*. Cercetătorii au rămas pe fundul oceanului 40 de minute. Cele două echipaje, aparținând Institutului de Cercetări Arctice și Antarctice, au realizat programul propus.

Rusia a fost prima dintre țările nordice care a depus, în anul 2001, la ONU, o cerere de fixare a limitelor exterioare ale platoului său continental. Aceasta cerere vizează nu numai Arctica, ci și Marea Ohoțk și Marea Bering. Comisia ONU a examinat, în 2002, cererea Rusiei și a ajuns la concluzia că datele furnizate de Moscova nu sunt suficiente pentru a clasifica zonele indicate din Oceanul Arctic ca făcând parte din platoul continental rus și a recomandat un studiu complementar.

Statele Unite revendică apele costiere care se întind până la 600 de mile de la Alaska, dar, pentru aceasta, americanii trebuie să ratifice Convenția asupra dreptului mării.

Canada a ratificat această convenție, dar revendică partea sa din Arctica. Canada a criticat expediția rusă, acuzând-o că fixează limitele platoului continental cu metode medievale, ca și cum ne-am afla în epoca marilor descoperiri geografice și nu în cea a politicii moderne. După afirmațiile canadienilor, nu putem să mergem undeva în lume, să plantăm un drapel acolo și să afirmăm că teritoriul respectiv ne aparține. Afirmația aparține șefului diplomației canadiene, Peter MacKay. În replică, ministrul rus de externe, Serghei Lavrov, a precizat că problema trebuie soluționată potrivit Convenției internaționale asupra dreptului mării, în cadrul mecanismelor create pentru fixarea limitelor platoului continental.

Bătălia pentru Arctica va fi din ce în ce mai acută și mai greu de gestionat, întrucât miza este foarte mare. Sub calota de gheață se pare că se află cele mai mari rezerve de energie ale lumii.

Potrivit estimărilor specialiștilor, mai ales ale celor de la Rosneft, până în anul 2030, vor trebui cheltuiți 345 de miliarde de euro pentru a efectua prospectări și a proba existența acestor resurse și încă o sumă foarte substanțială pentru a le pune în valoare. Aceste sume nu sunt prevăzute în niciun buget, iar companiile rusești Gazprom și Rosnet n-au nici experiența, nici tehnologiile necesare pentru a lucra în condițiile platoului continental arctic, după cum afirmă Mihail Krutikin⁹ de

⁹ „Evaluările rezervelor hidroenergetice ale Oceanului Arctic țin de ficțiune. Doar bazinul mării Barents și bazinul Kara sunt mai mult sau mai puțin studiate, cel puțin din punct de vedere seismic, dar n-a fost efectuat niciun foraj în marja majoritate a sectoarelor descoperite. În rest, sunt doar ipoteze. După datele Ministerului rus al Resurselor Naturale, în apele rusești (Barents, Peciorea, Kara, Ciukotka, Siberia Orientală și Laptev), rezervele de petrol sunt evaluate la 418 milioane de tone și cele neprobate la 9,24 miliarde, iar în ceea ce privește gazul, la 7.700 și, respectiv, 88.300 miliarde metri cubi. Prețul de extracție pe mia de metri cubi de gaz de la Iamal, evaluat de Gazprom, este de 91 de dolari, față de 7-10 dolari din imensele zăcăminte vechi ale consorțiului, moștenite de la Uniunea Sovietică. Dar cifrele se pot dubla și chiar tripla. În concluzie, extracția nu este rentabilă decât dacă vor crește foarte mult prețurile pe piața petrolului, în așa fel încât să se impună și exploatarea acestor zăcăminte. (http://fr.nan.m/world/20080530/1_Q8909905.html. accesat ultima oară la 04.01 2010).

la agenția Rusenergy. La urma urmei, afirmă același analist, tot ce se spune despre petrolul din Arctica este doar o ficțiune, nimic probat.

Crusta de gheață permite rentabilizarea coridoarelor de transport, îndeosebi a două dintre ele:

1. Marea rută nordică, care înconjoară continentul eurasiatic prin nord și permite trecerea din Atlantic în Pacific în lungul coastelor Siberiei. Acest coridor are o lungime de 13.000 km, traversează mările Kara, Laptev, a Siberiei orientale și Ciukotka. Este considerată calea cea mai scurtă, unica accesibilă, care leagă Murmanskul de Vladivostok și zăcămintele naturale ale Marelui Nord rus, Siberiei și Extremului Orient între ele. De asemenea, petrolierele americane care transportă petrolul de la Murmansk fac, până la destinație, doar două săptămâni, pe când transportul petrolului din Golful Persic spre Statele Unite durează cel puțin o lună. Ruta maritimă de nord a fost deschisă în 1991. Pentru a o dezvolta, rușii vor realiza, începând cu 2010, o flotă de 75 de nave cu etrava și coca întărite (spărgătoare de gheață), pentru exporturile de petrol și de gaz din Marele Nord rus.

2. Ruta Polului Arctic, care leagă portul Murmansk de portul Churchill din nordul Canadei. Această rută funcționează din iulie și până în octombrie și va fi drumul cel mai scurt pentru transportul petrolului rusesc în Canada și Statele Unite. SUA și Canada sunt țări NATO și este în interesul Alianței ca ruta respectivă să fie securizată.

Fiecare dintre țările vecine zonei arctice consideră că are anumite drepturi asupra acestei zone. Rusia a dezvoltat în acest sens și o componentă militară substanțială, pentru a face față situației, în cazul unui conflict de proporții. Presa a dat amploare acestei competiții pentru Arctica, denumind-o „Bătălia pentru Arctica” sau, și mai rău „Războiul Rece pentru Arctica”. Rusia patrulează în zonă cu avioane de vânătoare, submarine și dezvoltă programul „Bulava”¹⁰, în sensul că se pregătește pentru a-și apăra frontierele. Au avut însă loc și manevre militare americane, timp de 12 zile, în Alaska, cu participarea a peste 5.000 de oameni, 120 de avioane și mai multe nave de război.

Există teama de o posibilă alianță Rusia – China pentru controlul rezervelor din nordul heartland-ului eurasiatic. De altfel, cu aproape două decenii în urmă, Rusia, China, Coreea de Nord, Coreea de Sud și Japonia au realizat un

¹⁰ Racheta balistică Bulava, este varianta maritimă a complexului strategic terestru Topol-M, fiind destinată să echipeze submarinele moderne de tip Boree (proiectul 955). Aceste submersibile constituie vârful de lance al Forțelor Strategice Nucleare rusești în secolul al XXI-lea, după cum a afirmat comandantul Forțelor Navale rusești. Primul eseu cu Bulava (R-30, în denumirea rusă), cu o bătaie peste 8.000 km și putând să fie echipată cu 10 capete autodirijate, s-a efectuat la 27 septembrie 2005, de pe submarinul purtător de rachete strategice Dmitri Donskoï din Flota Nordului. (<http://fr.rian.ru/defence20080530/108898973.html>, accesat ultima dată la 04.02.2010.

forum economic denumit Forumul economic Asia de Nord-Est¹¹ constituit în principal pentru exploatarea petrolului siberian și crearea unor rezerve strategice de hidrocarburi, dar și pentru o dezvoltare economică durabilă.

Arctica este o nouă tablă de șah. Mutarea efortului strategic spre Arctica concentrează efortul american din cele două oceane – Atlantic și Pacific – și marginalizează cumva Europa. NATO va trebui să găsească o soluție pentru armonizarea intereselor țărilor europene membre ale Alianței cu cele ale Statelor Unite și Canadei privind politicilor și strategiilor energetice euroatlantice pentru zona arctică. Este una dintre cele mai importante misiuni viitoare ale Alianței.

Implicarea NATO în securitatea energetică din zona arctică ar diminua această perspectivă conflictuală. Oricum, este necesar ca NATO să se implice în securitatea Nordului energetic.

Concluzionând, putem spune că implicarea NATO în securitatea energetică, în cooperare cu UE și cu marile țări producătoare și consumatoare de energie, devine o componentă esențială a filosofiei și fizionomiei politicii și strategiei Alianței, a noului concept strategic și prin aceasta, se realizează deja una dintre dimensiunile extinderii funcțiilor și competențelor Alianței în secolul XXI. Țările care fac parte din NATO și cele ale UE trebuie să constituie și să prezinte un model de coerență și integralitate în constituirea unui suport de securitate națională, regională și globală, bazat, în primul rând, pe securitatea energetică.

BIBLIOGRAFIE

*** Les Dossiers de l'OTAN, www.nato.int/issues/energy_security/practice-f.html.

[http://eurollex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=fr&ihmlang=ro=478227:cs&page=accesat la 10.01.2010.](http://eurollex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=fr&ihmlang=ro=478227:cs&page=accesat%20la%2010.01.2010)

¹¹ Forumul Economic Asia de Nord-Este este o organizație neguvernamentală, creată în 1991. Regiunea Asia de Nord-Est cuprinde China, Japonia, Coreea de Nord, Coreea de Sud, Mongolia și regiunea Extremului Orient din Rusia.

INTERVENȚIA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE ÎN CONFLICTELE INTERNAȚIONALE

UNITED NATIONS ORGANIZATION' INTERVENTION IN INTERNATIONAL CONFLICTS

Colonel Ion PANAIT*

In recent years, UN peacekeepers have been tasked to contribute to the capacity of other partners to respond to conflicts. The United Nations provides technical and capacity building support to African Union (AU) peacekeeping, which includes support to AU deployments in Darfur, Sudan and in Somalia. DPKO offers military, police, judicial, prison, disarmament, demobilization and reintegration (DDR), SSR and mine action expertise to different parts of the UN system, in particular special political missions.

The 2007 creation of the Department of Field Support was designed to enhance logistics, personnel and communications support to a variety of UN field presences. UN peacekeeping is currently not configured to consistently deliver comprehensive support to others. Without viable financial arrangements and technical frameworks, its ability to fulfill a capacity-building and support role will remain limited.

Key words: *crisis; international conflicts; the United Nations; peacekeeping; disarmament.*

În ultimii ani, reprezentanții ai ONU care contribuie la menținerea păcii au fost însărcinați să contribuie la capacitatea altor parteneri de a răspunde la conflicte. Națiunile Unite asigură susținere tehnică și de dezvoltare a capacităților pentru menținerea păcii în cadrul Uniunii Africane (UA), incluzând sprijin pentru mobilizarea UA în Darfur, Sudan și Somalia. DPKO oferă expertiză în sistemul militar, polițienesc, judiciar, al închisorilor, pentru dezarmare, demobilizare și reintegrare (DDR), SSR și acțiuni ale minelor, în diferite părți ale sistemului ONU, îndeosebi misiuni politice speciale.

* Doctorand în științe militare și informații, Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I”, Pitești; e-mail: nelutu.panait@yahoo.com

Crearea Departamentului de Sprijin pe Teren din 2007 a fost menită să sporească susținerea logistică, de personal și de comunicații a unei varietăți de structuri din cadrul ONU pe teren. Misiunea de menținere a păcii de către ONU nu este în prezent configurată să asigure în mod constant un sprijin complex celorlalte. În lipsa unor aranjamente financiare viabile și a unor cadre tehnice, abilitatea sa de a îndeplini dezvoltarea capacităților și rolul de susținere vor rămâne limitate.

Cuvinte cheie: *crize; conflicte internaționale; ONU; menținerea păcii; dezarmare*

În întreaga sa istorie și evoluție, societatea umană a fost marcată de anumite tensiuni, contradicții, acumulări de divergențe dereglatoare care au implicat o parte sau chiar toate domeniile vieții sociale, la o scară temporală sau spațială mai mare și atunci s-au numit războaie, sau la o scară temporală mai mică, numindu-se conflicte locale.

În timpul Războiului Rece, analiza crizelor și conflictelor a fost dezvoltată mai ales pentru a instrumenta înțelegerea conflictului dintre Est și Vest și a folosit metode precum analiza sistemică și teoria jocurilor.

Managementul crizelor, ca o nouă disciplină pentru studierea relațiilor internaționale își are originea în studiile efectuate, atât la nivel guvernamental cât și în mediul academic, în SUA, după criza rachetelor din Cuba. În urma primelor eforturi de analiză se concretizează două aspecte remarcabile: criza în relațiile internaționale este un fenomen singular de o importanță excepțională; lipsește un consens cvasitotal cu privire la ceea ce este ea în mod exact. Un astfel de paradox poate fi elucidat în două moduri: mai întâi trebuie subliniat absolut totul cu privire la extraordinara complexitate a fenomenului, și apoi trebuie analizat numărul considerabil de crize produse în secolul al XX-lea și până în prezent; în raport cu autorii și definițiile adoptate, de la cele mai restrictive la cele mai largite, acest număr variind de la câteva sute la mai multe mii¹.

Implicarea terței părți, cu accent pe mediere și arbitraj reprezintă o zonă de investigații empirice, atât în laborator, cât și în condiții naturale. S-a constatat, printre altele, că medierea interpersonală este foarte eficientă²; că părțile preferă medierea, arbitrării sau adjudecării, deoarece medierea le permite controlul asupra deciziei finale; imparțialitatea este extrem de importantă, iar legăturile anterioare cu una din părți poate fi acceptată, dacă terța parte se dovedește imparțială; mai mult încă, unele persoane preferă ca mediatorul să fie apropiat de partea opusă, în speranța că o va putea influența mai ușor.

¹ Dufour, Jean-Louis, *Crizele internaționale. De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, București, Editura Corint, 2002.

² Kressel, T.K. & Pruitt, D.G. (Eds.), *Mediation Research*. San Francisco: Jossey-Bass, 1989.

Dacă cercetarea ne-a adus cunoașterea satisfăcătoare a naturii și cauzelor conflictului, a desfășurării și escaladării acestuia, ea este încă incapabilă să descifreze procesele de-escaladării conflictelor refractare, mai ales din categoria conflictelor etnice, religioase și politice.

Cercetarea asupra rezolvării conflictului este abia la început. De remarcat, în acest sens, workshop-urile numite „*interactive conflict resolution*”, organizate cu un triplu scop: pentru training-ul managerilor din middle-management; pentru rezolvarea unor conflicte punctuale (la workshop participă reprezentanți ai ambelor părți) și în scop de cercetare și evaluare a acestor activități, care se practică doar de câteva decenii. Rezolvarea problemei este realizată de părțile implicate, care beneficiază de contribuția terței părți și de prezența unor specialiști în comunicare și rezolvarea conflictelor (aceștia din urmă îi ajută pe participanți să comunice).

Studiul modern în domeniul relațiilor internaționale își are originea în experiența secolului douăzeci referitoare la războiul global și în dorința de a evita războaiele ulterioare. Acest impuls normativ operează încă, dar o mare parte a literaturii este dedicată mai degrabă războiului decât studiului păcii, și chiar mai puțină, este dedicată studiului concilierii.

Concilierea este un subiect aflat în centrul dezbatărilor teoretice, mai întâi în contextul studiului păcii, al lui Kant, și apoi, prin reanalizarea lui, folosind cadrul abordării tratativilor raționaliste în studiul conflictului. Pentru a face acest lucru, trebuie să ne concentrăm atenția asupra medierii.

Din moment ce analiza tratativilor este acum citadela școlii raționaliste, medierea și concilierea rămân încă fortăreața practicantilor care se bazează, în principal, pe abordările psihologice și sociologice.

Teoriile social-psihologice trasează limitele și granițele raționalității. Ele asigură instrumente pentru a ne ajuta să definim cazuri în care, ipoteza raționalității nu poate fi aplicată și pentru a ne ajuta să ajungem la generalizări chiar în astfel de situații. În acest sens, ele sunt pionii de bază pentru orice efort al alegerii raționale. Prin accentuarea valorii de legare a acestor abordări, încercăm să stabilim dialoguri productive între domenii-problemă diferite, între teorie și practică și între diferite școli teoretice din cadrul teoriei relațiilor internaționale.

Rezolvarea disputelor cu ajutorul unei terțe părți este una din cele mai comune practici ale politicii internaționale. Majoritatea conflictelor violente sau potențial violente ale secolului douăzeci au experimentat încercările de mediere, adesea foarte multe. Statele, organizațiile internaționale și persoanele individuale sunt implicate în numeroase încercări de a rezolva disputele internaționale fără violență, sau cel puțin să micșoreze nivelul rezultatelor violențelor. Un cadru unit pentru studiul medierii, în particular, și al concilierii, în general, ar trebui să-i

preocupe, deopotrivă, pe practicanți și pe teoreticienii. Pentru practicanți, un astfel de cadru poate oferi noi viziuni și recomandări mai riguroase; pentru teoreticieni, aceasta poate să ajute la umplerea unei lacune teoretice și să ofere drumul către cercetări viitoare.

Metodele terței părți de a rezolva conflictele constituie un pachet de constrângeri normative și instituționale, iar organizațiile internaționale sunt o parte dintre acei participanți principali care încearcă să creeze acele constrângeri și să producă o pace pozitivă. Organizațiile internaționale, o parte cheie a acestei înțelegeri Kantiene, pot juca un rol legal, adjudecând și arbitrând disputele. Făcând aceasta, ei reduc costul contractelor de consolidare, le încurajează creația și promovează schimbul de concesiuni. Acest lucru, în schimb, facilitează interdependentă³.

Instituții precum Curtea Europeană de Justiție sau Curtea Permanentă de Arbitraj pot încorpora un grad de voluntarism în participarea statelor și rareori să se aplice constrângerea prin amenințare sau folosirea forțelor militare⁴.

În ansamblu, conflictul ideologic din timpul războiului rece a redus substanțial capacitatea de acțiune a O.N.U. pe care creatorii săi o proiectaseră. Demn de reținut este faptul că au existat momente când acțiunile ONU, sub influența taberelor tradiționale constituite în timpul Războiului Rece, nu au dus la dezamorsarea unor situații tensionate, mai mult chiar, se poate afirma contrariul, cum e de exemplu retragerea UNEF (*United Nations Emergency Force*) din peninsula Sinai în 1967, fapt care a contribuit la escaladarea conflictului și la ceea ce ulterior a fost numit Războiul de șase zile.⁵

În 1985, mai mult de jumătate din statele membre erau din Africa și Asia, în timp ce în 1945, la constituire, mai puțin de un sfert erau țări de pe aceste două continente. După 1985, acest proces s-a accentuat în continuare, astfel încât țările „lumii a treia” au devenit preponderente numeric în cadrul organizației mondiale generând o nouă dispută, cea între Nordul dezvoltat și Sudul subdezvoltat.

Sfârșitul Războiului Rece a ușurat cauza universalității O.N.U., atunci când în 1991 Lituania, Letonia, Estonia, Coreea de Nord și Coreea de Sud au fost

³ Sweet, Alec Stone and Brunell, Thomas L., *The European Courts and the National Courts: A Statistical Analysis of Preliminary References, 1961-95*. Journal of European Public Policy 5 (1), 1998.

⁴ Manlio Brosio, în calitate de Secretar General al NATO, a ajutat la medierea disputei dintre Grecia și Turcia cu privire la Cipru în anul 1967 și a fost capabil să prevină răspândirea războiului.

⁵ Dawes, Robyn, *Rational Choice in an Uncertain World*. New York: Harcourt Brace, 1988. Pe măsura creșterii numărului de membri, organizația a devenit din ce în ce mai puțin omogenă. Acest proces s-a accentuat, odată cu cea de a cincisprezecea Adunare Generală în 1960, când șaptesprezece state au fost admise în O.N.U., majoritatea fiind state africane.

admise în această organizație, pentru ca anul următor toate statele rezultate din dezmembrarea U.R.S.S. să devină și ele membre. Cele trei principale obstacole în calea performanței O.N.U. (rivalitatea dintre marile puteri, insuficiența fondurilor și lipsa de unitate) au fost oarecum reduse odată cu sfârșitul Războiului Rece.

Marile puteri membre permanente ale Consiliului de Securitate au lăsat la o parte rivalitățile dintre ele și au devenit mai cooperante în procesul menținerii păcii internaționale. Sunt cazuri însă când, potrivit Cartei, se poate recurge la forță, și anume pe baza unei decizii a Consiliului de Securitate, apelând la mecanismul prevăzut de Carta în vederea reprimării actelor de agresiune, precum și în exercitarea dreptului legitim la autoapărare individuală sau colectivă a statelor împotriva unui atac armat. Cât de departe a putut merge cooperarea dintre U.R.S.S. și S.U.A. a fost foarte clar în 1990, atunci când Irakul a provocat criza din Golful Persic, invadând un stat independent, Kuwaitul.

Efortul multinațional, orchestrat de S.U.A., pentru a determina Irakul să respecte normele dreptului internațional nu ar fi fost posibil fără o colaborare efectivă între cele două superputeri. După ce Rusia a devenit un stat cu un regim pluripartit, iar comuniștii au pierdut puterea, climatul de colaborare a devenit și mai favorabil exercitării funcției de management al crizelor, pe care trebuie să o exercite Consiliul de Securitate. Noua atitudine cooperantă a celor două superputeri, foste antagoniste, dar aflate încă în stare de competiție, a dus la un proces de reînnoire a eforturilor Națiunilor Unite de a asigura o eficiență sporită menținerii ordinii mondiale și promovării prosperității. Pentru aceasta, atât S.U.A. cât și Rusia au solicitat ca procesul de luare a deciziilor în cadrul Consiliului de Securitate să se facă prin consens și de asemenea, ambele state depun eforturi pentru a întări rolul Comitetului Militar. Este evident că, activitățile ONU în gestionarea crizelor și conflictelor, depind direct de gradul de implicare pe care marile puteri și partizanii acestora, prin negocieri directe sau poziționări în plen, decid să îl acorde.

După 1991 premisele pentru realizarea unei Organizații a Națiunilor Unite mai eficace și mai eficientă apar promițătoare, având la bază capacitatea Consiliului de Securitate de a iniția măsuri colective, esențiale pentru menținerea păcii în cadrul unei noi ordini mondiale. Cu toate acestea, încetineala și uneori lipsa de eficacitate a operațiilor de menținere sau de impunere a păcii desfășurate sub mandat O.N.U., în diferite zone ale globului, inclusiv cele din Balcani ilustrează imensele obstacole cărora trebuie să le facă față un răspuns orchestrat la provocările adresate comunității globale, mai ales acelor provocări ce constau în intensificarea și răspândirea tot mai mare a violenței interetnice, culminând cu conflictul armat, și genocidul ce se manifestă în multe state aflate în criză. Deși speranța creșterii eficienței și eficacității O.N.U. încă persistă, se pare că limitele

funcționale ale organizației rezidă în însăși organizarea sa actuală, care nu corespunde întru-totul obiectivelor sale ambițioase și cu caracter de universalitate.

De-a lungul timpului, a fost evident că rolul ONU în gestionarea crizelor și conflictelor a depins foarte mult de modul în care actorii cu drept de veto din Consiliul de Securitate, au decis să se poziționeze în cadrul respectivei situații.⁶

Consiliul de Securitate are un loc aparte în sistemul organelor principale ale O.N.U. El este investit cu răspunderea principală pentru realizarea primului scop al Națiunilor Unite – menținerea păcii și securității internaționale. Consiliul de Securitate, având funcții circumscrise strict acestui domeniu, are puteri speciale de decizie și acțiune în prevenirea și rezolvarea conflictelor internaționale.

Ca organ destinat să facă față crizelor și conflictele internaționale, nu numai prin negocieri și metode de rezolvare pașnică, ci și prin acțiuni prompte și eficiente, compunerea sa trebuie să îndeplinească o dublă cerință: de a fi limitată la un număr mic de state și de a cuprinde, obligatoriu și permanent, marile puteri, a căror cooperare a fost considerată decisivă pentru preîntâmpinarea și stingerea focarelor de tulburare a păcii.

Deci, Carta stabilește principiul unanimității marilor puteri, membre permanente în Consiliul de Securitate, în problemele de fond pe care acesta este chemat să le rezolve, astfel încât un membru permanent, prin votul sau negativ – așa numitul „*veto*” – poate bloca orice hotărâre de fond a Consiliului de Securitate, inclusiv cele privind întreprinderea unei acțiuni în caz de violare a păcii și a actelor de agresiune.

Dacă între membrii Consiliului de Securitate există neînțelegeri cu privire la determinarea caracterului de fond sau de procedură a unei probleme, se cere un vot care să includă pe cel al membrilor permanenți.

Un alt factor care trebuie avut în vedere, când se analizează acțiunile ONU pentru gestionarea crizelor și conflictelor, îl reprezintă bugetul de care organizația poate dispune, factor care, ca și alți factori, a fost un alt instrument folosit de marile puteri pentru a-și impune spre discuții și acțiune propria agendă și planuri.⁷

⁶ Astfel, de fapt, interesele unei puteri sau a coaliției tradiționale, și respectiv lupta rezultată între suporterii primei părți și ai, inevitabilei contra-părți, au fost factorii care au influențat atât capacitatea organizației de a reacționa în timp oportun cât și calitatea, cantitatea resurselor alocate. Posibilul punct de ruptură, singurul de până acum, poate fi considerat momentul din 1962, când pe timpul Crizei Rachetelor cubaneze, ONU s-a văzut pusă în postura, deloc favorabilă imaginii sale de organizație internațională de promovare a păcii și securității, postură de outsider ce încearcă să medieze un conflict între două dintre statele care i-au decis existența și care par să apeleze la serviciile sale doar după ce au ajuns deja la un acord și, aparent, mai mult pentru a menține aparența de rol important pe care ar fi trebuit să îl aibă această organizație.

⁷ Bugetul O.N.U. constă în trei elemente distincte: bugetul de bază, bugetul pentru operațiile de pace și bugetul pentru programele voluntare. Statele membre participă la bugetul pentru unele dintre

În același timp, marile puteri s-au arătat îngrijorate de modul în care sunt stabilite prioritățile O.N.U., de eficiența administrației organizației și de nivelul în creștere al cheltuielilor acesteia.⁸ Principalii contribuabili susțin însă că nu sunt dispuși să plătească pentru programe pe care nu le aprobă, fiind în general suficient de circumspecți la sumele din ce în ce mai mari pe care trebuie să le plătească. Statele Unite în mod deosebit, și-au manifestat în mod ferm insatisfacția cu privire la politica financiară a O.N.U. și la începutul anilor nouăzeci chiar au refuzat să-și plătească contribuția. Chiar dacă țările în curs de dezvoltare reușesc să impună programul de lucru al Adunării Generale, multe din ele nu reușesc, ca și Statele Unite ale Americii de exemplu, să-și plătească contribuția anuală și nici să obțină sprijin politic din partea unor contribuabili cu influență. În realitate în anii nouăzeci, aproximativ 90% dintre țările în curs de dezvoltare aveau datorii față de bugetul O.N.U.

Nici în acest moment, sau în special în acest moment datorită impactului pe care criza economică mondială îl are, ONU nu are asigurate resursele financiare necesare, înregistrând deficit, fapt care generează luări de poziție care demonstrează fără echivoc, chiar și unui observator neexperimentat unde se plasează fiecare stat vis a vis de politica generală a ONU și a marilor puteri.

De la crearea sa, mandatul Națiunilor Unite a rămas, în esență, neschimbat. Cu toate acestea, natura acțiunilor de prevenire a conflictelor s-a schimbat, cu precădere după încheierea Războiului Rece. Spre deosebire de situația înregistrată în anul 1960, când Secretarul General de atunci al Națiunilor Unite a apelat la sprijinul statelor membre în favoarea eforturilor diplomației preventive, în ultima vreme, statele membre au fost acelea care au apelat la Secretarul General pentru a sugera modalități de consolidare a acestei activități. În general, se apreciază că Națiunile Unite au jucat un rol important în modelarea unei noi ordini mondiale,

operațiile de pace și pentru programele voluntare după cum cred de cuviință. Programele ce sunt subvenționate din bugetul de bază și unele dintre operațiile de pace nu sunt lăsate la aprecierea statelor, bugetul respectiv fiind evaluat în Adunarea Generală. Mecanismul prin care se evaluează capacitatea de plată a fiecărui stat membru este destul de complicat, dar în linii mari evaluarea cuantumului contribuției fiecărui stat este în strânsă corelație cu capacitatea sa de plată și cu produsul intern brut pe cap de locuitor în corelație cu produsul intern brut total. Astfel, S.U.A. care au cele mai mari resurse dintre statele lumii contribuie cu 22% din bugetul normal, în același timp, mai multe zeci de state dintre cele mai sărace contribuie cu minimum posibil, adică cu 0,01% fiecare, din același buget. S.U.A. rămân în continuare și principalul contribuabil la bugetul acțiunilor de pace și la bugetul programelor voluntare.

⁸ Țările bogate și-au pus întrebarea dacă formula de stabilire a contribuției fiecărui stat este corectă sau nu. S-a pus problema dacă nu cumva actuala procedură de stabilire a bugetului și a contribuțiilor statelor nu asigură un sistem de taxare fără a asigura și o reprezentare proporțională echitabilă. Statele în curs de dezvoltare au replicat utilizând argumentul că marile puteri economice trebuie să-și asume responsabilități financiare proporționale cu bogăția și influența de care se bucură.

concentrată în primul rând asupra menținerii păcii și garantării respectării dreptului internațional, care să promoveze libertățile fundamentale și drepturile omului, destinată înlăturării sărăciei și a altor racile sociale. Climatul politic internațional, specific perioadei Războiului Rece, a împiedecat în largă măsură punerea în practică a obiectivelor sale esențiale. Încheierea confruntării ideologice a readus organizația mondială în prim – planul arenei internaționale, oferindu-i prilejul să-și dovedească eficiența și capacitatea operațională. Analizând realizările și eșecurile organizației mondiale și mai ales eforturile sale de adaptare rapidă la dinamica geopoliticii din ultimii ani, se conturează clar destinul istoric al Organizației Națiunilor Unite.

Până la sfârșitul anilor '80, principalele organisme ale Națiunilor Unite dispuneau de un spațiu limitat de manevră. Cu toate că mandatul Națiunilor Unite are o aplicabilitate universală și orice conflict care amenință pacea și securitatea internațională poate fi introdus pe ordinea de zi, modalitatea în care au fost abordate conflictele a depins adesea de interesele marilor puteri din rândul celor cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate. Deși procedurile declarative explicite de prevenire (*declaratory preventions*) pot avea un impact redus în sensul descrierii și prezentării prealabile a anumitor tipuri de comportament, considerate inacceptabile, ele constituie totuși cadrul unui mandat, de tipul Declarației Universale a Drepturilor Omului, din 1948. Cu toate acestea, au existat situații în care luarea în timp util a unor decizii eficiente a fost prejudiciată sau a lipsit complet, din pricina diferențelor de vederi înregistrate între statele membre, în perioada Războiului Rece.

În astfel de cazuri prevala abordarea pragmatică a situației. Analizând realizările și eșecurile organizației mondiale din existența sa de aproape șapte decenii și mai ales eforturile sale de adaptare rapidă la dinamica geopoliticii ultimilor ani, putem avea încredere în destinul istoric al ONU de participant activ la gestionarea crizelor.

În scopul implicării sale în prevenirea conflictelor, efectivele de intervenție de care dispun Națiunile Unite au cunoscut o consolidare semnificativă încă de la sfârșitul anilor 1980. În 1987, Secretarul General a dispus înființarea oficială a unui dispozitiv de alertă rapidă sub forma Biroului pentru Cercetare și Culegere de Informații (ORCI – *Office for Research and Collection of Information*), care, cu numai câțiva ani în urmă, ar fi reprezentat o realizare de neimaginat. Un sistem inter-departamental de alertă rapidă a fost creat în 1991 de către Comisia de Coordonare Administrativă a ONU. Tehnologiile avansate din domeniul comunicațiilor asigură transmisiuni rapide prin radio, e-mail, satelit, între sediiile din New York și din lumea întreagă, permițând transmiterea rapidă a informațiilor și analizelor către Secretarul General. După cinci ani de funcționare, și odată cu

sosirea noului Secretar General, în ianuarie 1992, o nouă serie de efective de alertare rapidă a intrat în funcțiune. La 1 martie 1992, ORCI a fost dizolvat, iar diversele sale structuri componente au fost integrate în nou înființatele Departamente ale Problemelor Politice, și, respectiv, Problemelor Umanitare pentru că nu fusese capabil să-și îndeplinească mandatul.

Conform secretarului general, astăzi există două tipuri de operațiuni cărora le sunt încredințate misiunile de menținere a păcii: cele clasice, folosite pentru a „crea condițiile de continuare a negocierilor”, și cele de tip mai nou, folosite în Namibia, El Salvador și Cambodgia, care au reprezentat parte dintr-un acord politic negociat deja, dar care „implica o terță parte care să supravegheze, imparțial, aplicarea acordului”.

Cele peste 30 de operațiuni de menținere a păcii întreprinse între anii 1948 și 2003 au costat în total peste 10 miliarde de dolari. În dreptul internațional abundă instrumentele de reglementare pașnică a conflictelor. Rezultatele practice în materie sunt, însă, mai puțin spectaculoase. În majoritatea cazurilor, eforturile de realizare a păcii nu încep decât după declanșarea conflictului. Experiența Națiunilor Unite arată că aplicarea unor metode combinate, cum ar fi, de exemplu, bunele oficii, misiuni de informare și negocierile, dau rezultate bune. În puține cazuri, Consiliul de Securitate a aplicat sancțiuni pentru a impune pacea (articolul 41). Cu toate acestea, ele s-au dovedit ineficiente. Irakul a oferit un scenariu în care acțiunea pe baza consensului s-a dovedit posibilă după invazia acestuia în Kuwait, dar totuși, dificilă de realizat.

O evaluare, pe baza celor de mai sus, a eficienței activității Națiunilor Unite în domeniul eforturilor de prevenire a conflictelor indică obținerea multor realizări, în ciuda numeroaselor obstacole existente. Fără îndoială, rezultatele ar fi putut fi mai bune. Trebuie avut în vedere, însă, că ele ar fi putut fi mai proaste. Presiunea evenimentelor viitoare va avea un efect determinant asupra măsurilor luate de statele membre. Măsurile colective de prevenire a conflictelor trebuie luate de ONU și în unele cazuri, la nivel regional, ca, de exemplu Organizația Unității Africane în Congo, Africa de Vest, Sudan, Burundi, căci aceste din urmă situații sunt considerate prea complexe pentru a fi abordate de unul sau mai multe state membre.

Evoluțiile din fosta Iugoslavie, care au scăpat controlului ONU, au diminuat mult prestigiul organizației, care s-a limitat în special la organizarea de ajutoare medicale și alimentare în zonele de conflict. Desigur la aceasta a contribuit și faptul că SUA, principalul contributor la bugetul ONU, nu a mai vărsat banii promiși, aducând organizația într-o situație financiară deosebit de grea. Rolul politic a fost și el subminat: bombardarea Iugoslaviei de către NATO, în 1990, fără acordul ONU și invadarea Irakului în 2003 de către SUA și aliații săi, în pofida

obiectiilor ONU, au adus organizația la rolul de martor mut al evenimentelor internaționale. Prioritatea strategică a SUA a fost de stabilire a unui parteneriat permanent cu bătrânul continent pentru a-și putea păstra poziția hegemonică. După cum afirma generalul Michel Cot, Europa, via UEO, ar fi putut distruge conflictul din Iugoslavia la începuturile lui, cu trei vapoare, câteva zeci de avioane, câteva mii de oameni, și nu zdrobindu-i pe sârbi, ci manifestându-și voința politică altfel decât numai în cuvinte. Dar, după ce, în secret, UEO și-a planificat modul de intervenție, propunerea Franței de implicare a UEO în spațiul iugoslav a fost respinsă ferm de Marea Britanie, sprijinită de Portugalia. Ulterior, a urmat sarabanda tuturor părților implicate, „*asistate*” neputincios de Europa și ONU, până la intervenția unui NATO justițiar.

Este semnificativă în acest sens – și din păcate descurajată pentru cooperarea ce trebuie să prevaleze în abordarea stărilor conflictuale – polemica dintre administrația americană și Secretarul General ONU, care, la mai bine de un an de la declanșarea conflictului în Irak, consideră intervenția SUA ilegală, neavând aprobarea Consiliului de Securitate. Replica americană nu s-a lăsat așteptată, reamintind că Rezoluția Consiliului de Securitate prevedea un ultimatum pentru fostul președinte irakian de a preda armele, în caz contrar urmând să fie inițiată folosirea forței.

Depășind experiențele negative, care i-au subminat autoritatea și prestigiul, ONU a început recent să își exercite rolul său cu mai multă putere pe arena politică internațională. Marile puteri constată că rolul istoric al ONU nu s-a terminat. După dificultățile întâmpinate de SUA în stabilizarea situației din Irak, ONU începe să fie căutat, pentru a oferi egida sa țărilor europene care nu au fost alături de SUA, astfel încât să poată participa la reconstrucție, dar în condiții de legalitate deplină și incontestabilă, internațională. ONU redevine, deci, unitate de referință pentru țările membre. În acest context, preocupările privind o abordare novatoare a noilor provocări de către ONU, care să se adauge la practicile existente, l-au condus pe analistul L. Druke la elaborarea unui set de sugestii concrete ca material de studiu pentru funcționarii secretariatului, dintre care semnalăm următoarele:

- identificarea și gestionarea timpurie a zonelor potențiale de conflict, prin intermediul unor antene, cum ar fi ambasadorii la ONU și/sau ofițerii politici din teritoriu;
- legături operaționale între organismele însărcinate cu probleme politice și umanitare și operațiunile de menținere a păcii, alerta rapidă la sediul ONU și prin intermediul unui nucleu de birouri și agenții specializate ale ONU, cu responsabilități în domeniu;
- elaborarea unui inventar al unităților militare disponibile și al nivelului de pregătire și dotare a acestora;

- consolidarea conducerii colective a Consiliului de Securitate prin eforturi de includere a monitorizării, și după caz, a aplicării instrumentelor existente în domeniul dezarmării, controlului armamentelor și neproliferării prin folosirea avertizării urmate, la nevoie, de sancțiuni;
- o mai bună coordonare între operațiunile de realizare și cele de menținere a păcii și celelalte eforturi depuse în cadrul sistemului, ca și cu elementele exterioare de contact din domenii relevante, ONG-uri și alte entități de interes public;
- integrarea protecției refugiaților și a repatrierii voluntare, în cadrul eforturilor de menținere a păcii și de realizare a păcii;
- pregătirea unei liste de experți pentru misiunile ad-hoc în domeniul asistenței electorale, al administrației publice și al drepturilor omului;
- sporirea resurselor bugetare în concordanță cu extinderea activităților de menținere a păcii și de realizare a păcii.

Evaluarea situațiilor de conflict în care ONU s-a implicat arată că, în multe cazuri, acestea s-au dovedit prea dificile pentru forța și resursele Consiliului de Securitate în perioada Războiului Rece. Totuși, a fost posibilă limitarea sau restrângerea sferei de acțiune a multor conflicte regionale care ar fi putut degenera în confruntări între superputeri. În decursul anilor, Organizația a lansat diferite noi concepte și mecanisme privind pacea și securitatea internațională, dar și dezvoltarea economică și socială. Astfel, conceptul prevenirii conflictelor nu este nou. Fostul Secretar General, Dag Hammarskjöld a folosit, pentru prima dată, la finele anilor '50 termenul „*diplomație preventivă*“, acest concept fiind folosit, cu diferite grade de succes, pentru dezamorsarea conflictului arabo-israelian. În materie de menținere a păcii, Națiunile Unite este organizația cu cea mai vastă experiență din lume, acest lucru fiind recunoscut pretutindeni. Decernarea Premiului Nobel pentru Menținerea Păcii în 1988, nu este decât o mărturie a recunoașterii împlinirilor sale.

Menținerea păcii, împreună cu acțiunile de reconciliere politică și diplomatică, mediere și arbitraj, bune oficii și misiuni de informare, au înregistrat unele progrese, mai ales de când a încetat confruntarea dintre superputeri. Cu toate acestea, eficiența acestor acțiuni depinde, încă, în totalitate de voința politică a statelor implicate. Procesele de edificare a păcii, care ar trebui fie să preceadă, fie să urmeze eforturilor de prevenire a conflictelor, au fost confruntate cu numeroase obstacole. De 70 de ani, scopul principal al Națiunilor Unite a rămas același: să mențină pacea și securitatea internațională. Specificul eforturilor de prevenire a conflictelor este cel care s-a schimbat, cu precădere după 1989. Astăzi, nu mai există modele care să orienteze acțiunea politică. Maniera de abordare nu-și mai

găsește aplicabilitatea, ceea ce reprezintă deopotrivă o provocare și o șansă pentru ONU și obiectivele sale de prevenire a conflictelor. Reprezentanții țărilor membre în Consiliul de Securitate și funcționarii noului Secretariat General, recunoscând provocările și șansele pe care le oferă perspectiva domeniului, au dat un nou impuls explorării posibilităților de consolidare a capacității Națiunilor Unite de a acționa în domeniul diplomației preventive. Este de un real interes examinarea bazelor mandatului Națiunilor Unite de menținere a păcii și securității, și, pe cale de consecință, de prevenire a conflictelor.

Desigur că analiza eforturilor depuse de ONU este semnificativă în raport de maniera în care a precizat explicit și a comunicat, în avans, țărilor membre sau implicate, tipul de comportament internațional considerat inacceptabil în raport cu prevederile pertinente ale organizației. Astfel, de exemplu, prin Declarația Președintelui Consiliului de Securitate din 31 ianuarie 1992, membrii Consiliului și-au reiterat preocuparea privind situația umanitară a victimelor din rândul populației civile din Irak. În vederea asumării de către ONU a unui rol mai eficient în zonă, prin declarația Consiliului de Securitate, Secretarul General al Națiunilor Unite este invitat să pregătească propria sa analiză și să prezinte recomandări privind consolidarea și îmbunătățirea capacității de acțiune a ONU în conformitate cu prevederile Cartei. Raportul Secretarului General privind diplomația preventivă, realizarea păcii și menținerea păcii, publicat la mijlocul anului 1992, oferă detalii relevante pentru analiză.

Înfruntarea din perioada Războiului Rece a frânat însă mult acțiunea secretarilor generali ai ONU, începând din anii 1960. Sfârșitul acestuia ar fi putut permite ca aceste principii explicite, referitoare la prevenirea conflictelor, să fie invocate cu rezultate mai bune decât până acum. Este tot mai evident că, în ultimii ani, intenția de a acționa în anticiparea unui conflict, a devenit un concept mult mai larg acceptat în cadrul ONU și al statelor membre. Deși procedurile declarative explicite nu au fost, poate, atât de eficiente pe cât ar fi fost de dorit în trecut, dat fiind climatul politic internațional mult mai favorabil din prezent, este de așteptat că ele vor deveni parte integrantă a activității ONU în prevenirea conflictelor. După 1990, bilanțul acțiunilor Națiunilor Unite se axează pe misiunea principală de menținere a păcii și a securității internaționale. Succeselor obținute inițial, în special cel al operațiunii din Namibia - li s-au adăugat și eșecuri de proporții, precum cele din Somalia și Bosnia, care au deteriorat imaginea organizației.

Căștile Albastre au primit sarcini noi care au presupus activități pentru care nu fuseseră create și pe care, din această cauză nu au putut să le ducă la bun sfârșit: *"Dacă misiunile clasice de menținere a păcii ... au însemnat în primul rând îndeplinirea funcției de tampon între părțile - de obicei statale - aflate în conflict, mandatele din 'Generația a Doua' au fost marcate de un spectru din ce în ce mai*

larg de sarcini. Ajutor pentru statele aflate în proces de tranziție sau de conciliere națională, susținerea proceselor de consolidare a democrației, dezarmarea și reintegrarea armatelor implicate în războaiele civile, repatrierea refugiaților și, în fine, preluarea temporară a competențelor semi-autoritare pentru o întreagă țară s-au numărat printre noile atribuții ale misiunilor de menținere a păcii"⁹

Misiuni din cea de-a doua generație au fost întreprinse cu succes în Namibia, cu un succes mai mic în Nicaragua, El Salvador, Kuweit și în Cambogia. Specificul acestor intervenții a constat în faptul că toate au urmat tradiția acțiunilor de „peacekeeping” clasice, având loc după epuizarea conflictelor armate. „Dezvoltarea doctrinei de «peacekeeping» în «a doua generație» a fost mai degrabă de natură graduală, misiunile având loc în situații Post-Conflict, adică în contexte mai degrabă pașnice și pornind de la premisa existenței unor acorduri prealabile de pace, respectiv a unui consens între părțile aflate în conflict. Unele intervenții de menținere a păcii de după 1992 au intrat însă în conflict cu principiile fundamentale ale conceptului Căștilor Albastre (...). Misiunile eșuate din Somalia și din fosta Iugoslavie simbolizează începutul crizei «peacekeeping-ului» ONU. Experiențele înregistrate de «peacekeeping-ul» din «a treia generație», pe al cărei parcurs mandatele Căștilor Albastre au fost extinse, incluzând forța și acțiunile militare, au avut rezultate ambivalente. Imaginile răspândite în întreaga lume care înfățișau soldați americani uciși în Somalia sau trupe ONU luate ostatece în Bosnia-Herțegovina au făcut ca multe state să refuze să-și trimită soldații în misiunile dificile. Ocuparea zonei de protecție ONU Srebrenica de către sârbii bosniaci în iulie 1995 (acțiune în care cel puțin 7.000 de bosniaci, care se bazaseră în zadar pe protecția Națiunilor Unite, au fost uciși) a devenit sinonim cu eșecul ONU în situații conflictuale concrete”¹⁰.

În ciuda strădaniilor intensificate de reformare și a unor concepte inovatoare¹¹, această criză a făcut până la urmă ca centrul de greutate să se concentreze în cazul misiunilor de menținere a păcii inițiate de Națiunile Unite și de Consiliul de Securitate al acestei Organizații asupra unor acorduri regionale și între grupe de state. Această tendință a devenit foarte clară în războiul din Kosovo și s-a amplificat în „Războiul împotriva terorismului” dus de SUA și aliații săi. Astfel însă nu doar Organizația se află în pericol, ci și ideea de bază a răspunderii

⁹ Sven Gareis, Johannes Varwick, *Die Vereinten Nationen. Aufgaben, Instrumente und Reformen*; Bundeszentrale für politische Bildung Schriftenreihe Band 403, Bonn 2003.

¹⁰ Idem 9.

¹¹ "Agenda pentru Pace" a lui Boutros-Ghali.

colective a tuturor statelor în ceea ce privește pacea, așa cum o subliniază și următorul bilanț realizat de Gareis și Varwick în lucrarea amintită¹².

BIBLIOGRAFIE

- Burgess, Heidi, *Costs and Benefits of Intractable Conflict*, Beyond Intractability. Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Research Consortium, University of Colorado, Boulder. Posted: January 2004 /<http://www.beyondintractability.org/essay/costsbenefits/>.
- Coleman, Peter., *Power and Conflict*, in: Deutsch, M. & Coleman, 2000.
- Dawes, Robyn, *Rational Choice in an Uncertain World*, New York: Harcourt Brace, 1988
- Donald Black., *The Elementary Forms of Conflict Management*, in: New Directions in the Study of Justice, Law, and Social Control, New York: Plenum Press, 1990.
- Dufour, Jean-Louis, *Crizele internaționale. De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, București, Editura Corint, 2002.
- Dugan, Măire A., *Power. Beyond Intractability*, Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Research Consortium, University of Colorado, Boulder. Posted: June 2003.

¹² "Pretenția Națiunilor Unite de a construi un sistem global de menținere a păcii, cu competențe cuprinzătoare și pretenții legitime de urmare internațională a normelor și regulilor sale ancorate în Cartă au fost puse sub semnul întrebării. S-au făcut auzite reproșuri ..., conform cărora națiunile industrializate ar instrumentaliza Națiunile Unite în mod selectiv pentru a-și impune propriile interese. Națiunile Unite sunt astfel amenințate să fie marginalizate în domeniul sarcinilor centrale pentru a căror realizare au fost create în 1945. Îngrijorarea exprimată nu vizează însă numai potențialul sfârșit al unei organizații internaționale. Mai mult, aici este vorba despre întrebarea fundamentală dacă problemele păcii mondiale și ale securității internaționale vor mai rămâne și pe viitor în răspunderea unui sistem colectiv de menținere a păcii sau dacă acestea vor fi trecute la nivelul statelor, respectiv a sistemelor de alianțe regionale (...). Dacă această variantă a ar rămâne la latitudinea exclusivă a statelor, s-ar ajunge - mai devreme sau mai târziu - la o întoarcere de la ordinea de drept internațională care s-a dezvoltat de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și asupra a cărei necesitate există totuși, în ciuda oricărei fragilități, un consens larg între state."

- Farid, Sana, *Respect. "Beyond Intractability"*, Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Research Consortium, University of Colorado, Boulder. Posted: July 2005 <<http://www.beyondintractability.org/essay/respect/>>.
- Kressel, T.K. & Pruitt, D.G. (Eds.), *Mediation Research*. San Francisco: Jossey-Bass, 1989.
- Sven Gareis, Johannes Varwick, *Die Vereinten Nationen. Aufgaben, Instrumente und Reformen*; Bundeszentrale für politische Bildung Schriftenreihe Band 403, Bonn 2003.
- Sweet, Alec Stone and Brunell, Thomas L., *The European Courts and the National Courts: A Statistical Analysis of Preliminary References, 1961-95*, *Journal of European Public Policy* 5 (1), 1998.
- Ting-Toomey, Stella, *The Matrix of Face: An Updated Face-Negotiation Theory*, in: W.B. Gudykunst (ed.), *Theorizing About Intercultural Communication*, Thousand Oaks, CA: Sage, 2005.
- Wall, J. A., Druckman, D., & Diehl, P. F., *Mediation by international peacekeepers*, In J. Bercovitch (Ed.) (2002). *Studies in international mediation*. Basingstoke, England: Palgrave-Macmillan, 2002.

PROMOVAREA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE PRIN COOPERARE

PROMOTING INTERNATIONAL SECURITY THROUGH COOPERATION

Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU*

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord se va angaja să sprijine controlul armamentelor, dezarmarea și neproliferarea armelor convenționale și nucleare. Ușa NATO va rămâne larg deschisă pentru toate democrațiile europene care împărtășesc valorile Alianței și a căror includere contribuie la securitatea și stabilitatea comună. Promovarea securității NATO se poate asigura printr-o rețea de relații de parteneriat cu țări și organizații internaționale din întreaga lume.

Cuvinte cheie: dezarmarea; controlul armamentelor; neproliferarea armelor; împărtășirea valorilor; securitatea și stabilitatea comună.

The North Atlantic Treaty Organisation will engage to support arms control, disarmament, and non-proliferation. The door to NATO membership will remain fully open to all European democracies which share the values of the Alliance, and whose inclusion contribute to common security and stability. The promotion of NATO security can be assured through a network of partnership relations with countries and international organizations around the globe.

Key words: disarmament, arms control, weapons non-proliferation, sharing the values, common security and stability.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord urmărește să-și asigure securitatea pe baza celui mai scăzut nivel de forță. În opinia șefilor de state și de guverne, controlul armamentelor, dezarmarea și neproliferarea armelor convenționale și nucleare vor contribui la pace, securitate și

* e-mail: esiteanu@yahoo.com

stabilitate și vor asigura securitatea pentru toate țările aliate. NATO va continua să acționeze pentru controlul eficace al armamentelor și pentru promovarea dezarmării (armelor convenționale și ANM/ADM) și neproliferării. Statele membre ale Alianței Nord-Atlantice sunt hotărâte să realizeze o lume mai sigură pentru toți și să creeze condiții favorabile pentru apariția unei lumi fără arme nucleare, conform scopurilor Tratatului de Neproliferare Nucleară; astfel s-ar putea promova stabilitatea internațională bazată pe principiile securității nediminuate pentru toți.

Ca urmare a schimbărilor produse în mediul de securitate după încheierea Războiului Rece, NATO a redus numărul armelor nucleare din Europa și dependența de armele nucleare a strategiei Alianței și pe viitor va crea condiții pentru noi reduceri. În scopul unor reduceri viitoare, obiectivul NATO va fi să obțină de la Rusia acceptarea creșterii transparenței asupra armelor sale nucleare în Europa și asupra desfășurării acestor arme la distanță de teritoriul țărilor NATO. În acest sens, orice acțiune va trebui să țină seama de disparitatea între stocurile de arme nucleare cu rază scurtă de acțiune, evident mai importantă pentru partea rusă.

De asemenea, aliații sunt ferm hotărâți să se angajeze în controlul armamentelor convenționale pentru asigurarea previzibilității, transparenței și menținerii armamentelor la cel mai scăzut nivel în scopul asigurării securității și stabilității; vor căuta să întărească astfel regimul de control al armelor convenționale în Europa pe baze de reciprocitate, transparență și consimțământ al națiunilor – gazdă.

Statele aliate vor căuta de asemenea soluții cu privire la modul în care pot să contribuie mijloacele lor politice și capacitățile lor militare la eforturile internaționale de combatere a proliferării armelor.

Deoarece deciziile naționale cu privire la controlul armamentelor și dezarmare ar putea avea un puternic impact asupra securității tuturor statelor aliate membre, acestea sunt hotărâte să mențină consultările adecvate între aliați și să le intensifice în caz că este necesar.

Deoarece toate deciziile NATO se iau prin consens de către democrațiile europene aliate care împărtășesc valorile Alianței, valori care dau putere și legitimitate acestei organizații unice în lume, considerăm că ar fi benefic pentru scopul lucrării noastre, dar și pentru explicarea scopurilor și obiectivelor Alianței o scurtă incursiune în teoria valorii.

În opinia noastră, suportul durabil al securității unei organizații, unei țări sau al unei societăți se află în cultură, deoarece fiecare civilizație, organizație sau societate se construiește și se reconstruiește întotdeauna pe acest fundament, pe această structură tot mai complexă și tot mai solidă, numită cultură. Există peste o sută de definiții ale termenului de cultură, majoritatea lor fiind corecte, interesante și pertinente. În conformitate cu acestea, orice cultură, ca sistem de valori, și

cultura în ansamblul ei, ca sinteză a sistemelor de valori, are universalitate. „Ea reprezintă universul omului, spațiul său vital, ca să împrumutăm un termen din geopolitică. Valoarea înseamnă durată. Nimic nu poate exista și rezista sub semnul duratei, dacă nu are valoare. Nu există durată în afara valorii, nici valoare în afara duratei.”¹ Din definițiile studiate rezultă că în fond cultură înseamnă, în primul rând, valoare sau ansamblu de valori, iar valoarea reprezintă celula de bază a culturii. Nu există cultură fără valoare, iar fără cultură nu poate exista nici o civilizație și nici o organizație. „Ne referim îndeosebi la valoarea ca gând, ca spirit, mai exact, ca produs al gândirii și al spiritului, ca monadă a culturii și a civilizației, în sensul leibnizian al termenului, de primă și ultimă entitate, indivizibilă, generatoare de spiritualitate și universalitate.”²

Valoarea și cultura au un rol imens în securitatea fiecărei națiuni, în filozofia și spiritualitatea cetățenilor statelor, „în filozofia și vocația instituțiilor create de ei”, respectiv în filozofia și vocația NATO. Dar și cetățenii sunt un produs al acestor instituții, ca oameni sociali, ca entități spirituale și universale, generate de societate și dependente de aceasta.³ În acest sens apreciem că și actualii cetățeni ai României pot fi considerați ca produse ale Alianței Nord-Atlantice și ale Uniunii Europene.

Același autor⁴, referindu-se la valori, arată că acestea sunt „cărămizile” culturii, ale civilizației, și mai adăugăm noi, ale oricărei națiuni și oricărei organizații, inclusiv ale NATO, „sunt adăposturile omului, ale spiritului și ale sufletului, ale vieții omului pe Pământ și în Univers. Ele generează vocația, întrețin spiritualitatea și dau expresie și sens Duratei. Prin valori, omul sau organizația își împlinesc menirea, vocația, se apropie de perfecțiune, se apropie de Ideea Absolută de care vorbea Hegel, adică de Dumnezeu. De Dumnezeu nu te apropii prin interes, ci prin valoare”⁵.

Interesele mărunte și meschine creează, atunci când sunt confundate cu acele acțiuni generatoare de valori, niște nori cenușii și o ceață confuză în care nu se mai înțelege nimic pentru că toate se amestecă. Dar această situație ambiguă și primejdioasă nu poate distruge marile sisteme de valori ale culturii și civilizației omenești și nu poate distruge nici sistemele de valori ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord.

În ultimele decenii ale hegelianismului, observă filozoful Gheorghe Văduva, oamenii s-au întors la Kant, la creativismul, constructivismul cognitiv de

¹ General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI, *Valori morale ale Armatei României*, Revista de Științe Militare nr.2/2009, p. 7.

² Ibidem, p. 7.

³ Ibidem, p. 8.

⁴ Ibidem, p. 9.

⁵ Ibidem.

tip kantian și la etica de tip kantian (la valorile kantiene). Neokantianismul își propunea, în general, să dezvolte o filozofie critică, aplicând metoda transcendențială tuturor domeniilor experienței și concentrându-se nu numai asupra teoriei cunoașterii, ci și asupra culturii. Școala de la Baden – una dintre cele două școli neokantiene- a avut preocupări în domeniul interpretării filosofiei kantiene asupra noțiunii de valoare, în calitatea ei de *condiție necesară și esențială pentru realizarea oricărei realități culturale*.

Friedrich Albert Lange a propus o nouă dimensiune a conceptului de valoare, care se bazează pe „punctul de vedere ideal”, sau pe *necesitatea de a „completa realitatea printr-o lume ideală, printr-o lume produsă de om, printr-o lume a omului, definită pe o valoare, care nu are existență fizică”*⁶. Astfel, se poate spune că valoarea reprezintă obiectivul realizat prin subiectiv, sau ceea ce dă consistență și durată lumii ideale, lumii omului gânditor și moral.

Rickert a reușit să depășească psihologicul prin transcendențial, atunci când a descoperit sfera transcendențială a valorii și, prin aceasta, domeniul spiritual al științelor istorice. Adevărul este, de fapt, o valoare care se impune necondiționat omului ca datorie, susținea Heidegger, la fel ca și Kant.

Acești eminenți oameni de cultură s-au afirmat într-una din perioadele cele mai prolifiche ale filosofiei culturii, în care au cristalizat conceptul cu privire la caracterul universal și nonconflictual al valorii și au identificat funcțiile ei constitutive în edificarea sistemelor și proceselor construcției morale.

Tănase Sârbu afirmă că „problema valorilor și virtuților este pusă ori de câte ori vrem un răspuns mai ferm la întrebarea: *Cum ar trebui să fim noi, pentru ca lumea din care facem parte să nu ni se mai pară atât de ostilă încât să o agresăm și să o mutilăm?*”⁷. Autorul susține că este momentul înlăturării acțiunilor culturale distructive, malefice, că schimbarea presupune, în mod deosebit și stabilitate, adică „valoare asociată cu stimularea puterilor creatoare”. Manifestările culturale distructive nu aparțin culturii, fiind doar expresii ale intereselor unor grupuri care vor cu orice preț să cucerească puterea pe piața nonculturii sau contraculturii. Adevărata cultură nu se găsește pe piață întrucât ea aparține sufletului și vocației popoarelor, respectiv vocației națiunilor aliate și este bunul lor cel mai de preț, este structura lor de rezistență la vremuri grele și la atacuri viclene.

Epoca de schimbări sociale și politice de azi este caracterizată de evoluții imprevizibile și chiar haotice, de contestarea sau chiar negarea valorilor, în care apar construcții de valoare îndoielnică și reconstrucții grăbite, superficiale mai ales pe terenul destabilizat al valorilor morale. *Binele și răul* au devenit noțiuni incerte și confuze, entropia sistemelor și proceselor a atins cote periculoase de înalte, manifestările de ură și intoleranță ale teroriștilor s-au înmulțit, acțiunile iraționale

⁶ Ibidem.

⁷ Tănase SÂRBU, *Etica: valori și virtuți morale*, Editura Societății Academice „Matei Teiu Botez”, Iași, 2005.

de asemenea, anomia socială a devenit pandemică, graba și ignoranța a înăbușit rațiunea, iar respectul față de ființa umană s-a diminuat dramatic, costul vieții a crescut de câteva ori, iar prețul vieții a scăzut enorm. Acestea sunt și motivele pentru care NATO continuă să-și joace rolul ei unic și esențial în asigurarea apărării păcii și securității pe Planeta Albastră.

Schimbările și transformările aduse de revoluții de genul celei din Egipt nu trebuie să ducă la distrugerea valorilor, cum înțeleg cei care confundă valoarea cu interesul, durata cu efemerul și viața cu șansa, pentru că ele nu clintesc valorile lumii, ci schimbă și transformă doar modul de a le vedea, de a le înțelege, de a le păstra și respecta. Poporul care nu-și respectă valorile este condamnat fie la înstrăinare, fie la pieire și de aceea fiecare națiune trebuie să-și respecte valorile.

Dincolo de schimbări, transformări și revoluții, rămân, neclintite imensele sisteme de valori ale omenirii. Aceste valori nu sunt doar relicve sau ruine, ci reperi fundamentale ale culturilor și civilizațiilor, temelii ale vieții oamenilor, izvoare din care se alimentează și se reconfigurează viața oamenilor, națiunilor, comunităților, universul lor spiritual și moral, cultura organizațională și cultura individuală, convingerea, respectul, încrederea, speranța și așteptările lor esențiale.⁸

În opinia filozofului Gheorghe Văduva, valoarea necesită timp pentru recunoaștere, chiar dacă se spune că ea nu așteaptă numărul anilor pentru a fi recunoscută; aceea care nu așteaptă numărul anilor este o valoare specială, individuală nemijlocită, adică o valoare a omului individual. În mediul militar al Alianțelor predomină forța și vigoarea valorii, nu numai că ea nu așteaptă numărul anilor, dar îi și devansează și îi călăuzește.

Etica creștină - a datoriei și a respectului, a credinței în Dumnezeu și a rostului Binelui pe pământ, observă filozoful Gheorghe Văduva, - ne curăță sufletul și ne luminează viața, iar viața militară românească, chiar dacă este guvernată de un risc permanent și pune mare preț pe glorie și neacceptarea înfrângerii, pe spiritul de învingător și pe sacrificiul suprem, pe datorie și onoare, se hrănește din etica creștină. Pentru că rostul armatei de a fi este apărarea și păstrarea spațiului nostru de existență și de viață, a ființei neamului nostru, împotriva pericolelor și amenințărilor interne și externe. Într-o manieră similară trebuie să vedem și rostul armatelor NATO, de apărare și păstrare a spațiului de existență și de viață a națiunilor aliate împotriva pericolelor și amenințărilor interne și externe.

Civilizația umană și societatea euroatlantică se întemeiază pe suporturile de cultură veche și de cultură nouă și pe experiența tezurizată. Esența naturii umane se află în cultură pentru că aceasta este un liant și, în același timp, o construcție dinamică în spațiul spiritualității. Prin valorile culturii creștine,

⁸ General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI, *Valori morale ale Armatei României*, Revista de Științe Militare nr.2/2009, p. 11.

armatele aliate își întemeiază și își extind propriul lor sistem de valori, propria lor cultură militară și organizațională. Timpurile vin și trec, dar valorile durabile rămân. Nu există valoare în afara duratei. Apărarea și securitatea NATO rămân datorii fundamentale, căci Alianța nu desființează identitățile, ci, dimpotrivă, le subliniază importanța. Însă, fără îndoială, nu există identitate fără valoare, chiar dacă este vorba de interes, mai ales de acel interes vital. Forțele armate ale NATO fac parte din instituțiile care servesc acest interes vital, atunci când este nevoie și acolo unde este nevoie. Ori de câte ori este necesar, trebuie ca militarii Alianței să-și redescopere și reconfirme sistemele de valori, vocația și spiritualitatea, precum și acele nuclee axiologice vitale, în care credința se contopește cu datoria, vocația cu responsabilitatea, etica creștină cu cea militară. Această simbioză, etică creștină – etică militară, generează motivație, încredere, credință și putere. Acest aspect se exprimă concludent, nu numai în rezultatele de excepție obținute de militarii români în procesul de instrucție și în acțiunile din teatrele de operații ale NATO, ci și în modul în care etica creștină contribuie la generarea și regenerarea spiritualității și valorii armatei.⁹

Deși conceptul de securitate nu are încă o definiție unanim acceptată, securitatea poate fi privită ca o stare în care pericolele și amenințările care ar putea provoca daune fizice, psihice sau materiale sunt controlate într-o manieră care permite apărarea sănătății și bunăstării indivizilor și a comunității umane.¹⁰

În opinia noastră, conceptul de securitate desemnează premisele și circumstanțele care determină sentimentul sau starea de fapt generatoare de încredere, liniște, protecție, apărare în fața unui pericol sau lipsa unui pericol, dar și măsurile luate pentru prevenirea oricărui pericol.

Analiza securității națiunii din perspectivă ideologică este limitată de conceptul de interes pentru că orice ideologie definește neștiințific „interesul național” deoarece este, de regulă, interesul unor grupuri din interiorul națiunii.

Până de curând, analiza de securitate aborda conceptul securității națiunii din punct de vedere sistemic, prin raportarea la sistemul politic creat de ideologiile partidelor ce dețin puterea politică. Așadar, analiza de securitate era realizată din perspective ideologice, iar astăzi se impune abordarea analizei de securitate pe baze științifice (sociologice).

În analiza de securitate, observă sociologul Culda, se impune disocierea conceptului de necesitate de conceptul de interes, întrucât acesta poate fi situat și în afara zonei de necesitate a securității națiunii. Necesitatea aduce în prim plan

⁹ *Cuvânt înainte*, Revista de Științe Militare Nr. 2 din 2009, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p.5.

¹⁰ Nicolae GROSU, *Esențele sociologiei*, Editura Militară, București, 1997, p. 176.

funcția de gestionare a națiunii și facilitează analiza și estimarea performanțelor de gestionare ale națiunii de către forțele politice care guvernează țara.

Analiza procesual-organică a filosofului Lucian Culda centrează analiza pe procesarea socială a informației, pe identificarea apariției și dezvoltării sale în cadrul procesualității sociale, întrucât procesorii de informații mențin organizările sociale departe de echilibru, generând procese organizante și dezorganizante.

În urma cercetării tendințelor ce se manifestă în acțiunea oamenilor, în aculturație, anomie, alienare, în capitalul cultural, complexul cultural, în comportamentul colectiv, în cultură (materială, nematerială și reală), în difuziunea culturală, în etnocentrism, în funcționalism, integrare socială și în interacțiunea socială, am identificat posibilitățile gestionării crizelor și prevenirii unor crize viitoare. Rezultatul acestui demers constă în elucidarea conținutului și determinărilor factorului cultural, a rolului său în asigurarea stării de securitate și în analiza procesual-organică, pentru a putea prevedea posibilele evoluții ale securității interne și internaționale, care să stea la baza elaborării corecte, și multidisciplinare a deciziei de securitate la nivel național sau la nivel NATO.

Analiza de securitate propusă de Culda vizează securitatea națiunii și, adăugăm noi, securitatea NATO, ca o caracteristică a socio-organizării numită națiune sau numită societate euroatlantică, ca o stare ce permite maximizarea șanselor oamenilor de a trăi în securitate. Dacă ideologiile pregătesc statul pentru dominarea cetățenilor și controlul acestora, sociologia plasează, în prim plan, statul ca gestionar al națiunii, respectiv NATO ca gestionar al națiunilor aliate.

Deoarece în societate interacțiunile dintre oameni au consecințe derivate, organizante sau dezorganizante, modelările teoretice din analizele de securitate sunt securizante numai dacă se referă și la consecințele derivate ale deciziilor elaborate. În consecință, e necesară utilizarea teoriei procesual-organice a existenței sociale în analiza de securitate, întrucât existența socială reprezintă o procesualitate întreținută de organizările sociale aflate într-un proces de devenire. Ca urmare, situația națiunilor aliate și starea lor de securitate poate fi analizată științific numai dacă se cercetează capacitatea lor de a se reproduce.

Este foarte important rolul religiilor în mediul de securitate, dar și consecințele economice determinate de dezechilibrul componentelor factorului cultural, care determină noile provocări, pericole, amenințări și vulnerabilități generate de realitatea culturală.

De aici reiese cu claritate dimensiunea socio-culturală a securității și importanța ei în asigurarea stării de securitate. Lupta pentru asigurarea securității a impus popoarelor crearea sistemelor de norme sociale, însă excesele generate de acestea ar putea să producă distrugerea lor și, prin intermediul acestora, a societății respective. În consecință, chiar atunci când o societate este mai performantă, dacă

se permit manifestări sociale anarhiste, apare pericolul autodistrugerii ei. Cultura reprezintă, deci, procesul complet prin care comunitățile, națiunile și omenirea au supraviețuit, dar prin care ar putea și să dispară.

Fiecare domeniu al existenței sociale poate fi analizat din punctul de vedere al securității în mai multe modalități, care nu au explicații echivalente. Analiza este mai performantă dacă ia în considerare mai multe aspecte ale domeniului. Prin omiterea unor componente sau a unor procese, cum ar fi, de pildă, cele culturale, din analiza de securitate rezultă explicații parțiale, care deformează interpretările. În consecință, principala necesitate a investigării securității națiunilor aliate este elaborarea unei teorii care să explice cât mai cuprinzător procesele care susțin securitatea fiecărei națiuni și a tuturor națiunilor aliate, care fac ca națiunea, respectiv comunitatea europeană sau euro-atlantică să evolueze în direcții și ritmuri securizante. Este deci necesară cunoașterea principalelor teorii, pentru a evidenția posibilele erori cauzate de limitele interpretărilor date conceptului securității națiunii, securității NATO și securității globale.

Caracterul integrator al analizei sistemice și modelarea matematică au asigurat amplificarea abordărilor sistemice și scientizarea deciziei politice pentru că în prim plan este adus expertul care supune spre ratificare analiza de securitate și proiectul de decizie politică.

Influența factorului socio-cultural în cercetarea complexităților nu poate fi realizată din perspectivele modelului newtonian, dar poate fi din orizonturile paradigmei lui Prigone (1984), care studiază sistemele cu posibilități de „self-critical organisation” (SCO), adică de „auto-organizare critică”. Elementele acestor sisteme și interacțiunile dintre ele sunt parte a proceselor în derulare, iar domeniul de referință își poate reconfigura dimensiunea, componența și structura în decursul timpului.

Paradigma procesual-organică a interogării existenței sociale și interogarea conceptuală ce poate fi de tip eterogen și de tip integrator, urmărește să modeleze unitar anumite genuri de organizări. Modelul procesual-organic al existenței sociale propus de Lucian Culda în analiza de securitate este un model de tip integrator. Prin modelul procesual-organic se deplasează investigațiile de la „cunoaștere” la procesualitatea interpretativă și, apoi, la cea informațională. Prin această nouă paradigmă se permite interogarea globală și unitară a individului în cadrul proceselor sociale. Analizele cu caracter aplicativ impun două aspecte metodice, referitoare la informații: 1) utilizarea unor informații care nu au fost prelucrate utilizând interpretări - cadru proprii altor modele de analiză socială, și 2) în situația în care informațiile din prima categorie nu sunt suficiente, se folosesc informații generate de alte teorii după o reinterpretare a acestora.

Această analiză va evidenția, totodată, paradoxul că pericolele cele mai importante nu sunt consecința acțiunilor agresive deliberate, ci sunt efectul succesiunilor de consecințe disfuncționale și dezorganizante determinate de decizii sociale și politice care au fost fundamentate pe o analiză de securitate nesatisfăcătoare.

„Interpretarea-cadru” ce rezultă din analiza procesual-organică asigură realizarea mai multor genuri de diagnoze: ontologică, istorică, explorarea viitorologică și diagnoza praxiologică.

Analiza procesual-organică a socialului se bazează pe capacitatea națiunilor de a procesa informații și demonstrează că națiunile se diferențiază prin capacitatea de procesare a informațiilor. Aceste decalaje informaționale dintre națiuni sunt cauza raporturilor de dominare și a succeselor de asimilare.

Pentru soluționarea impactului factorului cultural în păstrarea identității naționale este necesară promovarea capacității teoretice de analiză a problematicii securității națiunii. Deoarece analizele științifice sunt destul de diverse și au limite epistemologice și metodologice, trebuie căutat un model teoretic acceptabil. Modelările sistemice nu au reușit să vină cu soluția menită să permită elaborarea unor decizii care să nu producă și consecințe insecurizante. Pornind de la ideea că securitatea unora în detrimentul altora nu este compatibilă cu presiunile globalizante, am conchis că modelul procesual-organic ar putea fi o soluție satisfăcătoare deoarece este deocamdată cel mai cuprinzător; pornește atât de la impactul factorului socio-cultural în situația internă, cât și de la situația națiunii în existența socială și biotică; are în vedere în primul rând procesele organizante, care aduc un gradient de securitate satisfăcător. Deși procesele de globalizare aduc atingere suveranității statelor, considerăm că statul-națiune va continua să dețină un rol important în memoria colectivă a tuturor europenilor. În același timp, majoritatea locuitorilor NATO și UE nu percep încă identitatea europeană ca fiind mai presus de aceea națională. Pentru aceștia, națiunea etnică este încă o idee de nezdruncinat atât în cultura înaltă, cât și în reflexele mentale ale populației respective.

Astăzi, asigurarea securității statului, securității NATO, UE, societății și a persoanei, a culturii umane nu depinde numai de obiectul și subiectul în ansamblu. Adică, procesul de realizare a securității oricărui individ, organizație, inclusiv a întregii planete, trebuie să fie globalizat, pentru că globalizarea a devenit un factor major în asigurarea securității. În secolul XXI, aspectele globale, regionale, naționale și locale sunt unite într-un tot sistemic, holistic pe baza unor imperative planetare. Securitatea națiunilor NATO trebuie percepută prin prisma riscurilor, pericolelor și provocărilor la adresa lor, pe niveluri de asigurare: individual, de grup, național, NATO, UE sau global.

Caracterul procesual al organizărilor sociale este cel care a exercitat presiuni pentru reconsiderarea rolului identității naționale în analiza de securitate. La începutul acestui secol există un real proces de „reconstrucție epistemologică” sau „pluralism epistemologic”, care este un răspuns dat complexității domeniului cunoașterii științifice.

Multitudinea curentelor și orientărilor epistemologice este determinată, atât de eterogenitatea curentelor filosofice din care se inspiră cercetătorii, cât și de utilizarea unui instrumentar conceptual foarte divers în procesul de cercetare științifică.

De aici rezultă necesitatea unor epistemologii integratoare, care să permită realizarea unui demers științific cu caracter global, și unor interpretări și soluții cuprinzătoare domeniului supus analizei pentru obținerea unui maximum de securitate posibilă pentru națiunile aliate.

Marea capacitate de interpretare sistemică a centrelor de decizie ale unor actori importanți le permite să identifice și să dezvolte noi modalități de agresiune, de natură informațional-economică și culturală.

Agresiunile informaționale și culturale, pe baze conceptual sistemice, pot fi contracarate de NATO de pe poziții simbolice, întrucât organizările sociale bazate pe procesarea simbolică dețin capacități superioare de procesare a informației (așa s-ar putea explica colosala forță expansionistă a religiilor, a sectelor, a societății islamice sau asiatice).

Analizele de securitate post-sistemice, cercetate de modelul procesual-organic, au capacitatea să conștientizeze evoluția mediului social, coexistența proceselor organizante cu cele dezorganizante și capacitatea indivizilor de a procesa tot mai performant informația socială, în procesualitatea socială și să contracareze agresiunile informaționale și culturale.

Cercetarea noastră științifică ne-a condus la concluzia că actorii (statali și nonstatali) și, în special, oamenii politici care neglijează obiectivitatea existenței sociale și primordialitatea factorului socio-cultural în asigurarea securității și acționează împotriva existenței sociale induc procese dezorganizante, insecurizante. Este o crimă atentatul la sănătatea și viața oamenilor, la existența omenirii pe Planeta Albastră prin acțiuni îndreptate împotriva organizărilor sociale, în general, și a națiunilor, în mod special. De aceea, ne exprimăm convingerea că demersul nostru se poate constitui într-o modestă contribuție la impunerea cu stringență, în luarea deciziilor de securitate de către statele membre ale NATO, a procesualității organice de interpretare, care permite transformarea potențelor organizațiilor în resurse generatoare de securitate.

Transformarea organizațiilor, indiferent de domeniul lor de activitate (economic, politic, militar, social etc), fie că sunt naționale sau internaționale

(ONU, UE, OSCE, NATO etc), este în primul rând un produs al culturii și de asemenea este integrată filosofic procesului complex de globalizare, un proces continuu de dezvoltare și de asumare a noi concepte, teorii, paradigme și strategii, într-un mediu de securitate aflat și el într-o schimbare permanentă.

Transformarea armatelor statelor membre ale NATO este integrată filosofic procesului de transformare a Alianței Nord-Atlantice constând, printre altele, în îmbunătățirea eficacității, eficienței și a gradului de interoperabilitate a forțelor, în reevaluarea periodică a factorului militar, conferindu-le credibilitate acestora în contextul noilor amenințări și riscuri globale.

Subsumată obiectivului general al realizării unor structuri moderne, cu un nivel înalt de profesionalizare, mobilitate, eficacitate, eficiență, flexibilitate și sustenabilitate, transformarea armatelor statelor membre NATO va asigura capacitatea de a acționa întrunit într-un spectru larg de misiuni ale UE și NATO, realizarea sistemului C4ISR (comandă, control, comunicații, computere, informații), remodelarea structurilor de suport logistic etc.¹¹

Determinată de evoluția deseori imprevizibilă a mediului de securitate internațional, transformarea instituțiilor NATO, civile și militare, este deci o reflectare a acțiunii și a schimbărilor culturale din starea și condiția ontologică a organizațiilor și instituțiilor. Cultura procesului de transformare este complexă, dinamică și largă ca orizont și determină strategii, doctrine, structuri, o calitate superioară a personalului, un ansamblu de credințe, deprinderi și valori și o anumită filosofie a membrilor organizațiilor, oricare ar fi acestea. Toate acestea determină, la rândul lor, transformarea culturii deoarece procesul deja subliniat este atât interdependent, cât și reciproc condiționat. Această transformare a culturii NATO determină însușirea capacității de a transforma și asumarea fără ezitare a responsabilității procesului de transformare.

Crizele identitate pot genera conflicte intra și interstatale. Dar crizele identitare se amestecă cu cele sociale ceea ce îngreunează detectarea, urmărirea și gestionarea crizelor identitare, conflictelor și războaielor interetnice.

Ignorarea unor valori fundamentale cum ar fi, de exemplu, egalitatea și echitatea, apariția unor falii produse de inegalitatea accesului la informații, la cunoaștere în noua economie bazată tocmai pe cunoaștere și informatică au permis proliferarea unor organizații și partide rasiste și xenofobe, ca manifestare a „deficitului de democrație”. Scandalurile de corupție în care sunt implicați tot mai frecvent oamenii politici și apariția unor „dinastii politice” chiar în unele țări

¹¹ Eugen BĂDĂLAN, „Armata României – 2025. Cultura transformării. Transformarea culturii.” În Gândirea Militară Românească, Nr. 4, iulie-august 2006, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București, 2006, p. 11.

democratice au determinat o neîncredere din ce în ce mai mare în valorile democrației. La acestea s-a adăugat criza economico-financiară globală.

Astfel, crizele identitare au rezultat ca o consecință a tuturor acestor disfuncții sociale, economice și politice. În acest context în care statul nu-și mai respectă rolul său de organizator și de apărător al coeziunii sociale și naționale, iar valorile fundamentale ale democrației sunt contestate, inclusiv statul național, cetățenii au început să-și construiască noi identități. Tocmai această aspirație pentru solidaritate și identitate este speculată de fundamentalistii religioși, dar și de cei etnici extremiști (separatiști).

Asigurarea securității euroatlantice se poate realiza prin intermediul unei rețele extinse de relații de parteneriat cu țări și organizații din întreaga lume care să aducă o contribuție concretă și valoroasă la îndeplinirea sarcinilor fundamentale ale NATO.

Dialogul și cooperarea cu partenerii pot să aducă o contribuție concretă la întărirea securității internaționale, la apărarea valorilor Alianței în operațiile NATO, precum și la pregătirea națiunilor interesate pentru relații de parteneriat cu NATO, bazat pe reciprocitate, avantaje și respect mutual.

Parteneriatele se vor întări urmând formule flexibile care să reunească aliații și partenerii în sistemele de lucru existente prin:

- ✓dezvoltarea dialogului politic și cooperării practice cu orice națiune sau organizație competentă de pe mapamond care împărtășește valorile aliaților și interesul acestora în realizarea unor relații internaționale pașnice;

- ✓consultări cu orice stat partener pe probleme de securitate de interes comun;

- ✓acordarea partenerilor NATO operaționali unui rol structural în elaborarea strategiei și deciziilor ce privesc misiunile conduse de NATO la care contribuie aceștia;

- ✓dezvoltarea parteneriatelor existente cu păstrarea specificității lor.

Va continua cooperarea între NATO și ONU în scopul realizării unei contribuții mai mari la securitate prin operații pe întreg globul. Alianța Nord-Atlantică va continua dialogul politic și cooperarea cu ONU, în conformitate cu Declarația ONU-NATO, din 2008, punând accentul pe: legătura temeinică între sediile celor două organizații, și mai multă consultare politică regulată, precum și printr-o cooperare îmbunătățită în managementul crizelor.

Dacă UE devine mai activă și mai eficace va contribui mai mult la securitatea zonei euro-atlantice, întrucât UE reprezintă pentru Alianță un partener unic și esențial. Cele două organizații sunt alcătuite, în mare parte, din aceleași state și toate statele membre împărtășesc valori comune.

Reprezentanții statelor NATO recunosc importanța unei apărări europene mai puternice și mai performante și beneficiază de intrarea în vigoare a Tratatului Lisabona care asigură un cadru de lucru pentru întărirea capacităților UE de a răspunde la provocările comune de securitate. De asemenea, aliații care nu sunt membri ai UE își aduc și ei o contribuție substanțială la aceste eforturi, iar în parteneriatul dintre NATO și UE, aceștia pot să joace roluri complementare în sprijinirea păcii și securității internaționale. Aliații sunt hotărâți să contribuie la crearea unor circumstanțe mai favorabile păcii pentru:

- ✓ a întări parteneriatul strategic cu UE în spiritul deschiderii, transparenței, complementarității și respectului cu privire la autonomia și integritatea ambelor organizații;
- ✓ a îmbunătăți cooperarea în operații pe întregul spectru al crizei, de la planificarea coordonată la sprijinul reciproc;
- ✓ a lărgi consultările politice în scopul includerii tuturor elementelor de interes comun, astfel încât să fie împărtășite evaluările și perspectivele;
- ✓ a coopera mai eficient în dezvoltarea capabilităților în scopul minimizării duplicării și optimizării costurilor.

Astăzi, cooperarea NATO – Federația Rusă a devenit de importanță strategică, întrucât contribuie la crearea unui spațiu comun al păcii, stabilității și securității. Alianța Nord-Atlantică nu reprezintă o amenințare pentru Rusia și nici aceasta pentru NATO, ci dimpotrivă Alianța își dorește un parteneriat strategic real între ea și Rusia și ele vor acționa în comun în schimbul unei reciprocități din partea Rusiei.

Relația NATO – Federația Rusă se fundamentează pe scopurile, principiile și angajamentele Actului Fondator NATO – Rusia și ale Declarației de la Roma, în mod deosebit pe respectarea principiilor democratice, a suveranității, a independenței și integrității teritoriale ale fiecărui stat din zona euro-atlantică.

Cu toate că sunt unele diferențe în privința unor probleme particulare, aliații sunt convinși că aceste probleme de securitate, a NATO și a Rusiei, se împletesc și numai un parteneriat constructiv bazat pe încredere, transparență și previzibilitate reciprocă poate servi securității tuturor.

Aliații sunt hotărâți să îmbunătățească atât consultările politice, cât și cooperarea practică cu Federația Rusă în toate domeniile de interes comun și mai ales în cele ce privesc apărarea antirachetă, contraterorism, lupta împotriva drogurilor și împotriva pirateriei, promovarea unei securități internaționale extinse și să folosească întregul potențial al Consiliului NATO-Rusia în scopul dialogului și acțiunii întrunite cu Rusia.

În viziunea Alianților, atât Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic, cât și cel al Parteneriatului pentru Pace sunt elemente centrale ale întregii Europe, libere și în pace. Statele membre NATO sunt angajate în întărirea relațiilor amicale și de cooperare cu toate țările mediteraneene prin dezvoltarea unui Dialog Mediteranean în anii care vin.

Alianții acordă o mare importanță păcii și securității în zona Golfului și intenționează să întărească cooperarea conform Inițiativei de Cooperare de la Istanbul.

Statele membre NATO urmăresc:

✓îmbunătățirea consultărilor și cooperării militare practice cu partenerii din Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic;

✓continuarea și dezvoltarea parteneriatelor cu Ucraina și Georgia în cadrul Comisiilor respective pe baza deciziei NATO de la București, din anul 2008, respectând orientarea sau aspirația euro-atlantică a fiecărui stat;

✓facilitarea integrării euro-atlantice a țărilor din Balcanii de Vest pentru asigurarea păcii și stabilității durabile bazate pe valorile democratice, pe cooperarea regională și pe relații de bună vecinătate;

✓aprofundarea cooperării cu membrii Dialogului Mediteranean și includerea în acest Dialog a altor state din regiune;

✓dezvoltarea unui parteneriat de securitate aprofundat cu partenerii NATO din Golf și primirea de noi parteneri în Inițiativa de Cooperare de la Istanbul.

În concluzie, Alianța Nord-Atlantică este o sursă de speranță, întrucât este fundamentată pe valorile comune de libertate, egalitate, fraternitate, democrație, stat de drept și drepturile omului și pe obiectivul comun – esențial și imuabil – de salvagardare a libertății și securității membrilor săi. Toți Alianții sunt hotărâți să respecte aceste valori – universale și perpetue –, să realizeze obiectivele respective și să le apere prin unitate, solidaritate, putere și determinare.

BIBLIOGRAFIE

Cuvânt înainte, Revista de Științe Militare Nr. 2 din 2009, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.

Eugen BĂDĂLAN, „*Armata României – 2025. Cultura transformării. Transformarea culturii.*” În *Gândirea Militară Românească*, Nr. 4, iulie-august 2006, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București, 2006.

General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI, *Valori morale ale Armatei României*, Revista de Științe Militare nr.2/2009.

Nicolae GROSU, *Esențele sociologiei*, Editura Militară, București, 1997.

Tănase SÂRBU, *Etica: valori și virtuți morale*, Editura Societății Academice „Matei Teiu Botez”, Iași, 2005.

Mirela Atanasiu, *Conceptul Strategic pentru Apărare și Securitate al statelor membre ale Organizației Tratatului Nord-Atlantic, adoptat de șefii de state și guverne la Lisabona*, Impact Strategic Nr. 4/2010

Constantin Moștoflei, *Conceptul Strategic NATO – determinări și perspective*, Impact Strategic Nr. 4/2010

<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

AMENINȚAREA BALISTICĂ ȘI COMBATAREA EI

BALLISTIC THREAT AND BALLISTIC MISSILE DEFENSE

Colonel dr. Ion PURICEL*

Amenințarea balistică și apărarea antibalistică se constituie, azi, dincolo de provocările tehnico – operaționale asociate, în elemente de influențare a securității internaționale prin afectarea în egală măsură a dimensiunii militare a securității ca și a “dilemei de securitate” a statelor. Articolul tratează caracteristicile și pericolul amenințării balistice, conceptele și realizările operaționale legate de combaterea acestor rachete, poziția diferiților actori internaționali în problematica apărării antirachetă, actualitatea scutului antirachetă și concluzii militar-operaționale și-n planul securității internaționale legate de întrebuițarea și combaterea rachetelor balistice

Cuvinte cheie: amenințarea balistică; rachetă balistică; război rece; combaterea rachetei balistice; concepte operaționale; scutul antirachetă; securitate internațională; dilema de securitate; NATO; summit-ul de la Lisabona.

Today, Ballistic Threat and Ballistic Missile Defense are influencing equally, behind the technical and operational challenges, the international security arena by affecting military dimension of states security and their security dilemma. The article analyses the characteristics and the peril of ballistic threat, the operational concepts and technical accomplishments of combating them, the different international actors position in missile defense regard, the actuality of missile shield and security and operational conclusions of using and combating ballistic missiles.

Key words: Ballistic Threat; Ballistic Missile; Cold War; Combating Ballistic Missile; Operational Concepts; Missile Shield; International Security; Security Dilemma; NATO; Lisbon Summit.

* Șef Catedră Forțe Aeriene, Navale, Educație Fizică Militară; tel. 0723643515; e-mail: ipuricel@yahoo.com

Amenințarea balistică reprezintă una dintre cele mai acute amenințări politico-militare prezente și viitoare, statuată ca atare în strategiile și politicile de securitate ale diferitelor state și organizații politico-militare și percepută acut inclusiv de cetățeanul obișnuit, datorită pozițiilor exprimate de diverși oficiali și exagerate de cele mai multe ori de presă.

Ca urmare a acestor temeri, combaterea acestei amenințări, în general, și scutul antirachetă american, în particular, reprezintă subiecte ale unor dezbateri aprinse la nivel politico-militar, constituindu-se în cauze ale unei retorici războinice, considerată uitată, și motivație a alterării climatului de cooperare internațională atât la nivel regional cât și global.

Lumea relațiilor internaționale din epoca post-Război Rece, deși marcată de un trend general pacifist și cooperatist la nivelul marilor actori internaționali, favorabil exploziei globalizării în substanța ei pozitivă, este confruntată în egală măsură cu multiple crize și conflicte locale pe motive religioase sau naționale care riscă să pună sub semnul întrebării acumulările acestei extensii planetare. Totodată, fenomene globale sau cu efecte globale precum epuizarea resurselor de hrană sau energetice, lipsa apei potabile, încălzirea globală sau intensificarea fenomenului imigrației generează provocări deosebite pentru arhitectura de securitate prezentă, ducând, invariabil, la ciocnirea tot mai frecventă a intereselor diferiților actori statali și nonstatali.

Odată înlăturată carapacea bipolarismului ideologic, miza poziționării diferiților actori internaționali în concertul global prezent și mai ales viitor a devenit foarte mare și prin urmare, este firesc ca aceștia, în urmărirea propriilor interese, să apeleze din ce în ce mai frecvent la un „new realpolitik”, adică la o împletire a relațiilor de interese cu relațiile de putere.

Odată identificate esența și caracteristicile mediului de desfășurare a competiției, fiecare actor internațional încearcă să-și promoveze propriile interese, utilizând, în cadrul legal internațional actual sau în afara acestuia, o multitudine de instrumente de putere – economice, financiare, militare sau cultural-civilizaționale, niciun efort în acest sens nefiind considerat prea mare.

În cadrul relațiilor de putere, puterea militară deși considerată de unii analiști ai scenei internaționale ca fiind depășită, este departe de a-și fi spus ultimul cuvânt, majoritatea actorilor internaționali recurgând la ea ca element de descurajare sau soluție de ultimă instanță.

În acest sens, posesia sau producerea de arme de distrugere în masă (ADM), în special cele nucleare, reprezintă un garant al independenței statului dar și un instrument de promovare a intereselor naționale.

Arma de distrugere în masă, asociată cu un vector sigur de transport al ei la țintă, reprezintă mai mult decât o armă, este o superarmă care schimbă logica

clausewitziană a războiului – continuarea politicii cu alte mijloace (violente), ducând chiar la modificarea politicii unui stat în relațiile internaționale.

Ca urmare, binomul rachetă balistică – încărcătură de distrugere în masă este un instrument de putere în relațiile internaționale a cărui greutate specifică crește proporțional cu raza de acțiune a rachetei balistice și puterea de distrugere a încărcăturii de luptă ceea ce justifică odată în plus, cursa pentru producerea sau achiziționarea acestor arme.

În galeria vectorilor siguri de transport al armei nucleare la țintă, odată cu ușurarea accesului la înalta tehnologie, alături de avion, și-au făcut loc din ce în ce mai mult, rachetele de croazieră și mai ales, cele balistice, capabile să lovească ținte la distanțe foarte mari cu mare acuratețe, în orice condiții de timp și stare a vremii.

Deși începuturile rachetei balistice coboară mult în istorie, undeva în secolul XIII, în China, unde niște rachete empirice au fost folosite la asediul unui oraș, pentru distrugerea lucrărilor de fortificații și incendierea acestuia, prima rachetă balistică, în accepțiune modernă, construită și folosită în luptă a fost *V-2*, spre sfârșitul celui de-al doilea război mondial, considerată *armă de teroare, de răzbunare*, care, deși redutabilă, neavând contraarmă, a însemnat un *prea puțin și prea târziu*, ca să mai schimbe soarta războiului.

După terminarea celui de-al doilea război mondial și creșterea numărului posesorilor de arme nucleare, construcția rachetelor balistice de diferite tipuri a cunoscut o dezvoltare accelerată, constituind componenta principală a arsenalelor de distrugere reciprocă ale celor două superputeri, SUA și URSS, în timpul Războiului Rece.

În această perioadă, rachetele balistice au evoluat continuu la toți parametrii esențiali: *încărcătură de luptă, rază de acțiune și precizie*, ajungându-se de la încărcătură clasică de o tonă, rază de acțiune de 300 km și precizie de 17 km, în cazul rachetei germane *V-2*, la încărcătură clasică de câteva tone (nucleară, de zeci/sute de kilotone), rază de acțiune de peste 10.000 de km și precizie de 100 m, ca în cazul rachetei americane *Minuteman*.

Fără îndoială că majoritatea țărilor interesate în dezvoltarea acestor arme, nu au atins performanțele americane sau sovietice în rază de acțiune și precizie, dar pentru încărcătura nucleară, biologică sau chimică, precizia rachetei, de ordinul zecilor de metri, este mai puțin relevantă.

O clasificare a rachetelor balistice în funcție de raza lor de acțiune arată astfel:

- rachete balistice cu rază scurtă de acțiune (RBRS), până la 600 km;
- rachete balistice cu rază medie de acțiune (RBRM), până la 3.500 km;
- rachete balistice cu rază intermediară de acțiune (RBRI), până la 5.500 km;
- rachete balistice intercontinentale (RBI), până la 15.000 km.

În analiza operațională a întrebuintării rachetelor balistice se mai folosește și categoria denumită *rachete balistice de teatru (TBM¹)*, ce grupează *rachetele balistice cu rază scurtă și medie de acțiune*.

În prezent, inventarul balistic mondial include o gamă largă de rachete balistice de diferite tipuri și raze de acțiune, fixe sau mobile, cu încărcătură convențională sau de distrugere în masă.

În general, rachetele balistice pot fi lansate, de la sol, de sub apă sau de pe apă, spre o varietate de ținte, aflate la distanțe mari și foarte mari, toate rachetele balistice având în comun același element fundamental – *urmează o traiectorie balistică spre țintă*, care include trei faze: *faza de start, faza de marș* (intermediară) și *faza terminală*.

Pe parcursul acestei traiectorii, racheta balistică iese din atmosferă cu viteză mare și reîntră în aceasta având o viteză și mai mare (până la 7 km/sec. pentru o RBI), constituind o țintă ce evoluează extrem de rapid și a cărei amprentă electronică descrește pe măsură ce aceasta se apropie de obiectivul vizat.

Evoluția rachetei balistice în *faza de start* este cuprinsă între 3 – 5 min., în *faza de marș* - până la 20 – 30 min., iar în *faza terminală* - în jur de 30 de secunde, pentru rachetele balistice intercontinentale.

Pentru celelalte rachete balistice, cu raze de acțiune mai mici, fazele traiectoriei sunt aceleași, însă durata lor este proporțional, mai mică.

Misiunile încredințate unităților de rachete balistice depind de tipul și încărcătura acestora, corespund împrejurărilor politico-militare în care trebuie să acționeze, reflectând concepția doctrinară de folosire a lor și necesitând aprobarea conducerii politico-militare de la cel mai înalt nivel.

Ca urmare, aceste misiuni au fost și sunt:

- producerea de pierderi umane și distrugerii materiale cât mai mari (Germania, *V-2*), pentru a răzbuna pierderile imense proprii produse de bombardamentele britanice, în timpul celui de-al doilea război mondial;

- descurajarea oricărui amestec în treburile interne ale lor și ale aliaților lor (SUA, URSS, în timpul Războiului Rece);

- oprirea înaintării armatelor blindate sovietice, foarte mobile, în Europa centrală și occidentală, în cazul eșecului apărării cu armament convențional (SUA, rachetele *PERSHING-II*, în timpul Războiului Rece);

- facilitarea înaintării armatelor blindate sovietice, către centrul și vestul Europei, prin aplicarea unor lovituri nucleare tactice în cazul unei rezistențe îndârjite a inamicului (URSS, rachetele *SS-20*, în timpul Războiului Rece);

¹ Theater Ballistic Missile

- distrugerea obiectivelor politico-militare ale adversarului: centre de supraveghere și comandă-control, silozuri pentru rachete balistice, baze aeriene și navale, bombardiere, nave de suprafață și submarine purtătoare de rachete nucleare etc. (URSS, în timpul Războiului Rece);
- distrugerea garantată a majorității centrelor industriale și urbane ale adversarului pentru paralizarea economiei și producerii de pierderi umane uriașe, în vederea descurajării astfel a oricărui atac nuclear (SUA, în timpul Războiului Rece);
- distrugerea forței militare a adversarului, în situația în care rezultatele războiului convențional ar amenința securitatea și integritatea statului (Federația Rusă, Israelul);
- descurajarea oricărui atac cu arme de distrugere în masă asupra teritoriului național (toate posesoarele de armament nuclear);
- soluție de ultimă instanță pentru apărarea teritoriului național/ intereselor națiunii (toate posesoarele de armament nuclear);
- garantarea independenței și suveranității statului (Coreea de Nord, Iran) – misiune fundamentală, explicită și implicit, prezervarea regimurilor politice din statele respective (Coreea de Nord, Iran);
- creșterea prestigiului în arena internațională și consolidarea statutului de putere regională (Iran);
- constituirea unui „instrument de șantajare a comunității internaționale”, în vederea realizării obiectivelor de politică internă și externă (Coreea de Nord);
- evitarea experiențelor triste din trecut (1980-1988, *Războiul orașelor*), când lipsa rachetelor balistice proprii, a dus la supunerea centrelor urbane din apropierea liniei de contact la un bombardament devastator din partea inamicului irakian (IRAN).

În legătură cu combaterea amenințării balistice, s-au consacrat trei paliere de contracarare a acestora și anume: *negocierile*, *descurajarea* și *combaterea propriu-zisă a rachetelor balistice*, odată ce amenințarea balistică s-a concretizat.

Negocierile, se desfășoară în scopul detensionării situației internaționale și vizează, în special, încheierea de tratate și angajamente privind reducerea, limitarea sau interzicerea producerii unor rachete balistice peste o anumită rază de acțiune, respectiv interzicerea experiențelor nucleare sau garantarea folosirii energiei nucleare exclusiv în scopuri pașnice.

În afară de acordurile semnate între SUA și Uniunea Sovietică, în perioada Războiului Rece, de limitare/reducere a armamentului strategic (*SALT*, *START*) sau de mult invocatul, în contextul dezbaterilor legate de *scutul antirachetă*, tratat *ABM*, demne de amintit sunt *Tratatul de Interzicere a Experiențelor Nucleare* (în atmosferă, în cosmos și sub apă/ 1963/ SUA, URSS, M.Britanie + 90 de alte țări, în

următorii 2 ani), *Tratatul de Neproliferare Nucleară* (1968/ SUA, URSS, M.Britanie, prin care se cerea țărilor posesoare de arme nucleare să se abțină de a le ajuta pe altele să-și dobândească aceste arme, iar acestora din urmă să nu facă încercări în acest sens) și *Tratatul de limitare a înarmării spațiului extraterestru* (*Outer Space Treaty* /1967).

Descurajarea vizează transmiterea către un potențial adversar a mesajului lipsit de echivoc, că în situația în care acesta va folosi arme de distrugere în masă, va recepționa o contralovitură nimicitoare, supradimensionată, în special, în cazul folosirii încărcăturilor nucleare!)

Combaterea rachetelor balistice, vizează, în esență, combaterea amenințării îndată ce ea s-a concretizat într-un atac balistic, respectiv în lansări reușite de rachete balistice.

În prezent, dificultatea combaterii amenințării balistice și a rachetei balistice însăși, se menține din rațiuni multiple: *rata mare de proliferare a acestora, accesul crescut la înalta tehnologie a actorilor internaționali și nu în ultimul rând, dificultatea extraordinară de a combate o rachetă balistică lansată cu succes.*

Metodele posibile de interceptare a unei rachete balistice, lansate cu succes, sunt legate de zborul acesteia, respectiv *intercepția în faza de lansare (BPI²)*, *intercepția în faza zborului intermediar (MCI³)* și *intercepția în faza terminală (TI⁴)*.

“**BPI**” presupune interceptarea rachetei inamice în faza inițială a zborului acesteia în timp ce aceasta este propulsată de accelerator, “**MCI**” are loc după terminarea acțiunii acceleratorului, pe traiectoria medie a rachetei balistice, în timp ce “**TI**” are loc pe timpul accelerării rachetei balistice către pământ.

Pe plan mondial există două curente mai importante în ceea ce privește apărarea împotriva amenințărilor cu rachete balistice și anume *concepțe ofensive (aeriene)*, respectiv *concepțe defensive, (antiaeriene/antibalistice)*, ambele concepțe având avantaje și dezavantaje.

Concepțele ofensive au în vedere distrugerea rachetei balistice pe teritoriul adversarului/inamicului înainte sau pe timpul lansării rachetei balistice, în timp ce concepțele defensive vizează distrugerea rachetei balistice în „spațiul aerian internațional” sau în spațiul aerian propriu, odată ce lansarea rachetei a fost detectată, racheta este urmărită și traiectoria acesteia estimată.

Concepțele ofensive de combatere a rachetelor au fost aplicate cu o eficacitate scăzută în cel de-al doilea război mondial pentru distrugerea instalațiilor de producere, depozitare și lansare a rachetelor germane – operația „Crossbow” ca

² BPI – Boost Phase Intercept – Intercepție în faza de lansare

³ MCI – Mid Course Intercept – Intercepție în faza zborului intermediar

⁴ TI – Terminal Intercept – Intercepție în faza terminală/finală

și-n epoca post-Război rece, în operația „Desert Storm”, pentru eliminarea amenințării bombardamentelor balistice irakiene cu rachete „Scud” și „Al Hussein”.

Conceptele defensive au fost aplicate pentru prima dată în luptă, cu rezultate de asemenea discutabile, de către americani în operația „Desert Storm” prin combaterea rachetelor irakiene Scud și „Al Hussein” cu rachete antiaeriene „Patriot”.

Conceptele ofensive și/sau defensive au fost operaționalizate de-a lungul timpului, în programe și sisteme de arme de către diferiți actori internaționali în funcție de capacitățile tehnologice, financiare, umane și nu în ultimul rând, de percepția amenințării.

Sistemele de arme corespunzătoare conceptelor de combatere a rachetelor balistice sunt de o mare varietate și cuprind, în principal: avioane cu și fără pilot, sisteme laser dispuse la bordul avioanelor, pe sateliți și la sol, sisteme antiaeriene cu posibilități antibalistice sau sisteme antibalistice cu diferite raze de acțiune dispuse la sol sau la suprafața apei; la acestea, se adaugă o vastă rețea de senzori dispuși în spațiu, la sol sau pe apă precum și sisteme de management al luptei deosebit de performante.

Actorii internaționali interesați de apărarea antibalistică acordă, din diverse rațiuni, o atenție deosebită unora sau altora dintre conceptele ofensive sau defensive prin dezvoltarea unor sisteme de arme care să combată racheta balistică pe întregul parcurs al traiectoriei - SUA: „BLPI”, „BPI”, „MCI”, „TI” sau numai în anumite etape ale acesteia – Israelul: „BLPI”, „BPI”, „TI” în timp ce Rusia acordă atenție numai „TI” punând accentul, în schimb, pe descurajare prin dezvoltarea și sofisticarea potențialului balistic ofensiv (racheta SS-27, Bulava).

Conceptele ofensive vizează combaterea rachetelor balistice înainte de lansare - „BLPI”⁵, în timpul lansării sau imediat după lansare - „BPI”.

„BPI” presupune interceptarea rachetei inamice în faza inițială a zborului acesteia în timp ce aceasta este propulsată de accelerator.

Avantaje:

- vulnerabilitatea rachetei balistice în faza de lansare (este o țintă relativ mare, cu o viteză relativ mică);
- eliminarea hazardului interceptării încărcăturii balistice în faza terminală a zborului acesteia - dificultatea combaterii eficiente a unei ținte ce se micșorează continuu pe măsură ce aceasta se apropie de țintă și a cărei viteză crește continuu la care se adaugă o varietate de contramăsuri (traiectorie eliptică, capcane termice și de radiolocație);

⁵ BLPI – Before Launch Phase Intercept – Interceptie în faza dinainte de lansare

- distrugerea rachetei balistice, cu toate consecințele acesteia, are loc deasupra teritoriului inamicului.

Dezavantaje:

- dificultatea asigurării supravegherii și atacului oportun la zonele de lansare a rachetelor balistice în situația unui teatru de acțiuni militare de dimensiuni mari;

- consum foarte mare de resurse;

- contribuția directă la escaladarea conflictului, prin pătrunderea în spațiul aerian al adversarului.

Un alt concept „**BLPI**”, apărut mai târziu, presupune atacarea infrastructurii de rachete (facilități de producție, depozitare, alimentare, rampe de lansare fixe etc.), și a fost aplicat de forțele aeriene ale Coaliției Multinaționale în războaiele din Golf, dar și de Israel în Gaza și Liban.

Avantaje:

- eficiență crescută în raport cu „**BPI**”, întrucât distrugerea în prealabil a infrastructurii de rachete balistice – facilități de producție și depozitare, ce constituie ținte ușor de descoperit, îndeobște cunoscute, fixe, de dimensiuni relativ mari și nu în ultimul rând mai puține, reprezintă o sarcină mai ușoară decât de a încerca să distrugi un număr de ținte mult mai mare, de dimensiuni mici și extrem de mobile care pot fi lansate aleator ca număr și loc de lansare;

- efect pozitiv asupra moralului populației și trupelor proprii, prin eliminarea stresului datorat pericolului bombardamentului balistic propriu-zis amplificat de letalitatea încărcăturii de luptă.

Conceptele defensive vizează zborul rachetei balistice pe traiectoria medie și finală și combaterea ei cu sisteme laser sau antibalistice cu rază mare de acțiune („**MCI**”) sau cu sisteme antiaeriene/antibalistice („**TI**”).

Avantaje:

- garantarea acțiunii pur defensive;

- consum de resurse mai mic (în comparație cu conceptele/metodele ofensive).

Dezavantaje:

- dificultatea condițiilor de tragere (suprafață de reflexie mică, viteză foarte mare, timp de reacție limitat etc);

- capacitatea inamicului de a depăși posibilitățile de apărare antirachetă, prin numărul foarte mare de rachete balistice lansate;

- supraviețuirea chestionabilă a sateliților bazați în spațiu;

- dificultatea de a discrimina între țintele reale (încărcăturile de luptă) și sutele sau miile de capcane;

- problema realizării unui sistem de comandă-control-comunicații care să funcționeze în cazul unui război nuclear;

- mica încredere în capacitatea unui asemenea sistem de a lucra perfect la prima și probabil singura ocazie când ar putea fi folosit (în cazul unui atac balistic cu încărcături nucleare, masiv).

Dintre sistemele pur defensive, caracteristice celor două etape de combatere (faze ale zborului rachetei balistice) sunt GBI⁶, pentru „MCI” și sistemele din gama „THAAD”, „SM” sau „PATRIOT”, pentru „TI”.

O etapă distinctă în arealul preocupărilor actorilor internaționali privind apărarea antirachetă o reprezintă în mod cert scutul antirachetă american, în fapt - *apărarea națională antirachetă*.

În legătură cu scutul antirachetă american, trebuie subliniat că, în mod eronat, acesta este identificat numai cu facilitățile radar și rachetele antirachetă cu rază foarte mare de acțiune (GBI), destinate a fi amplasate inițial în Cehia și Polonia, pe când, în realitate, aceste sisteme sunt parte a sistemului antirachetă american global, program lansat încă din anii ‘80, de președintele Reagan - „Inițiativa de Apărare Spațială XXI” (*SDI XXI*), intrat în memoria opiniei publice ca „Războiul stelelor”, program care, fără a fi abandonat, dar intrând într-un oarecare regres în timpul președințiilor Bush Sr., și Clinton, a fost reactivat și puternic dinamizat de președinția Bush Jr., după evenimentele din septembrie 2001.

Sistemul *GBI*, reprezintă, în prezent, vârful de lance al *scutului antirachetă american global*, având conform declarațiilor oficialilor americani niște caracteristici operaționale extraordinare, de la raza de acțiune cuprinsă între 4.000-5.000Km și înălțimea de zbor de până la 1.500 km, suficient încât să combată rachetele balistice cu rază de acțiune intermediară și chiar intercontinentală, pe traiectoria medie de zbor a acestora.

Așa cum se știe, față de temerile Rusiei legate de un dezechilibru strategic global, datorat spun ei, proximității amplasării acestor rachete interceptoare față de graniță (1.200 km/Moscova, 1.100 km/Sankt-Petersburg), cât și razei foarte mari de acțiune a acestora, ce transformă aceste sisteme de apărare strategică în sisteme ofensive strategice, oficialii americani afirmă că aceste interceptoare nu trebuie să constituie o amenințare pentru Rusia, al cărei potențial balistic ofensiv, ar face, oricum, inoperabilă orice apărare antibalistică, ci numai împotriva statelor ale căror conduceri sunt considerate a fi nu numai antiamericane, ci și puțin predictibile sau chiar iresponsabile (Iran, Coreea de Nord).

⁶ Ground Based Interceptor – Interceptor antibalistic bazat la sol (rachetă antibalistică cu rază foarte mare de acțiune, lansată din locații fixe, construită în tehnologia “hit-to-kill” - obiectul dezbaterilor aprinse ruso-americeane privitoare la scutul antirachetă, versiunea G.Bush.

Ceea ce nimeni nu poate contesta este faptul că aceste capacități operaționale ale GBI, deja extraordinare la acest moment, vor fi în continuare perfecționate, dându-le astfel rușilor suficiente motive de îngrijorare în legătură cu acceptarea dilemei de securitate americane și reconsiderarea astfel a propriilor programe spațiale și de rachete balistice, în vederea lansării într-o nouă cursă a înarmărilor strategice.

Sistemul antibalistic strategic al cărui element esențial este GBI este compus din sisteme de cercetare, descoperire și urmărire a rachetelor balistice, dispuse pe sateliți, la sol sau pe apă, rachetele interceptoare antibalistice cu rază foarte mare de acțiune și sisteme de management al luptei.

Racheta interceptoare în configurația actuală este reprezentată de o rachetă balistică cu două trepte, *Minuteman II*, care are drept „încărcătură de luptă”, interceptorul antibalistic propriu-zis, cu propulsie separată, care va distruge ținta prin forța impactului, la viteze foarte mari ($n \cdot \text{km/sec}$, $n = 6-8$).

Până în prezent SUA, au dispus elemente ale scutului antibalistic, în diferite părți ale lumii – Alaska, Hawaii, California și au fost în etapa finală a negocierilor de dispunere a unor stații de cercetare, descoperire și urmărire a țintelor balistice în Cehia, precum și a unui număr limitat de rachete interceptoare, în Polonia.

Așa cum se știe, Rusia s-a opus vehement amplasării facilităților antirachetă americane în Cehia și Polonia, mergând până la a declara, prin vocea unor înalți responsabili politico-militari, că locațiile respective vor fi considerate ținte prioritare ale rachetelor balistice proprii.

Trebuie subliniat că deși scutul antirachetă american prin locațiile din Cehia și Polonia nu reprezenta un pericol real pentru potențialul balistic rusesc, putând distruge nominal maxim zece rachete rusești, acesta era de neacceptat pentru ruși din motive de asimetrie strategică, ei neputând contrapune ceva similar în emisfera vestică.

Totuși, în opinia mea, opoziția Rusiei trebuie văzută într-un cadru mai larg în care: *extinderea NATO spre Est (în fostul spațiu al URSS), intervenția militară a SUA/NATO în Iugoslavia și Irak în ciuda opoziției sale, încercările de înlăturare a monopolului rusesc asupra livrărilor de materii energetice, respingerea propunerilor rusești de alăturare la efortul antirachetă, amplasarea instalațiilor antirachetă în Cehia și Polonia, prezența trupelor americane (NATO) în Afganistan și Asia Centrală* sunt dovezi indubitabile de agresiune occidentală, de ignorare și încălcare a intereselor sale de securitate.

Dacă aceasta este motivația percepției agresiunii occidentale, care sunt fundamentele reacției rusești?

Analiza poziției rusești trebuie să plece de la premisele că Rusia și-a revenit instituțional, economic și militar iar viziunea conducerii ruse, a lui Vladimir Putin,

în special, asupra problemelor de securitate globală, nu lasă loc de îndoieli - „cea mai mare tragedie a secolului XX a fost desființarea URSS”!

Pornind de la aceste premise, Rusia a trecut la măsuri demne de perioada bipolarismului mondial – retorică războinică, reluarea parțială a manevrelor și acțiunilor specifice Războiului Rece (*patrulare transcontinentală cu bombardierele strategice, monitorizarea submarinelor atomice americane, manevre la nivel operativ și strategic*), dezvoltarea de noi rachete balistice (*Topol/Bulava*), intervenția armată în Georgia, pretențiile asupra platformei arctice, întărirea relațiilor politico-militare cu țări ostile SUA (Venezuela, Cuba, Bolivia), demonstrând că „*Russia is back to business!*”, respectiv asumarea și, dacă este necesar, impunerea poziției de mare putere de prim rang, ale cărei interese de securitate, în special cele legate de străinătatea apropiată, trebuie respectate.

Roadele acestei poziții și noi realități internaționale s-au făcut simțite într-un timp relativ scurt când SUA, sub noua administrație, au reconsiderat relațiile cu Rusia, în sensul menajării suspiciunilor de securitate ale acesteia, prin renunțarea la scutul antirachetă varianta Bush în favoarea unui „mai mic dar mai de încredere”, încetinirea procesului de extindere a NATO spre Est și semnarea noului acord *START*, de reducere substanțială a încărcăturilor nucleare deținute de cele două superputeri.

Un pas important pe linia combaterii amenințării balistice l-a constituit summit-ul NATO de la Lisabona, prin care Alianța Nord-Atlantică, și-a manifestat hotărârea de a participa plenar la efortul de apărare antibalistică a spațiului euroatlantic.

Trebuie spus că, pe de-o parte, din cauza lipsei percepției acute a amenințării balistice la nivelul majorității membrilor europeni ai NATO și pe de altă parte, din cauza costurilor financiare foarte mari, NATO, ca organizație politico-militară, s-a cantonat în conservarea viziunii clasice de ducere a războiului aerian prin asigurarea superiorității/supremației aeriene neacordând atenția cuvenită contracarării acestui tip de amenințare asimetrică; ca urmare, relevanța operațională a NATO, ca organizație, în ceea ce privește apărarea propriului spațiu aerian împotriva rachetelor balistice a fost și este, încă, nesemnificativă.

O cu totul altă perspectivă pentru viitor, în ceea ce privește combaterea amenințării balistice, a fost instituită la nivelul acestei organizații odată cu summit-ul de la Lisabona, întrucât Noul Concept strategic al NATO, adoptat aici, statuează că „cea mai mare responsabilitate a Alianței este de a proteja și apăra teritoriul și populația noastră împotriva oricărui atac așa cum este stipulat în Art.5 al Tratatului de la Washington”. În acest sens, NATO a stabilit că apărarea antirachetă este o necesitate fundamentală a organizației și că „Alianța va dezvolta

capacitatea de a-și apăra populația și teritoriul împotriva atacurilor cu rachete balistice ca un element esențial al apărării colective, care va contribui la securitatea indivizibilă a Alianței”⁷, adică, în mod concret, realizarea unei capacități antirachetă care se va cupla la sistemul antirachetă global american.

După părerea mea, această nouă viziune a NATO poartă în sine, în mod egal, germenii atât ai creșterii securității la nivelul Alianței cât și ai scăderii acesteia, totul depinzând de atitudinea Rusiei.

La momentul final al summit-ului de la Lisabona, se părea că datorită apropierei punctelor de vedere legate de o estimare comună a amenințării balistice și a unei acțiuni corelate de contracarare, pozițiile NATO/SUA și Rusiei s-au apropiat foarte mult, ceea ce oferea garanțiile necesare Rusiei pentru semnarea noului tratat START, însă așa cum semnarea tratatului (START) a arătat, Rusia și-a rezervat dreptul la reconsiderarea poziției sale față de întreaga organizație, în caz că NATO nu va colabora nemijlocit cu ea în ceea ce privește viitoarele capacități de apărare antirachetă și amplasarea acestora, fapt ce dovedește, în continuare, sensibilitatea deosebită a problematicei apărării antirachetă și gradul scăzut de încredere dintre părți și mai departe, pe termen scurt și mediu, un câmp larg de manifestare a actorilor internaționali importanți pe problematica de securitate asociată atât la nivel regional cât și global.

Întrucât atât posesia rachetelor balistice cât și a sistemelor antibalistice incumbă, așa cum am arătat, o paletă largă de provocări și consecințe în planul securității, concluziile acoperă o paletă largă de aspecte politico-militare și operaționale, astfel:

- construcția sau posesia rachetelor balistice și a sistemelor de arme antibalistice, contribuie la adâncirea dilemei de securitate a statelor și generează o nouă cursă a înarmărilor;
- accentuarea luptei pentru resurse va genera o creștere a conflictualității între statele în curs de dezvoltare, “puteri regionale emergente” și statele mari (puteri) - apărătoare ale statu-quo-lui actual;
- numărul actorilor politici internaționali posesori de ADM și rachete balistice, percepute ca garanție a apărării propriilor interese, va crește;
- ”comunitatea internațională” va evita să intre în conflict sau să antagonizeze o țară posesoare de ADM (nucleare), intervenind corectiv în zone de criză sau conflict, cu sau fără mandat ONU numai acolo unde aceste arme nu există încă, sub forma operațiilor de stabilitate;

⁷ <http://www.heritage.org/Research/Reports/2010/2011/After-Lisbon-NATO-Must-Get-Missile-Defense-Right>

- U.E., pentru a deveni un actor global real, va trebui să accelereze eforturile de punere în practică a CESP (politica externă și de securitate comună) și a ESDP (politica de apărare și securitate europeană);
 - este de așteptat ca NATO să se implice tot mai mult în soluționarea crizelor, în afara ariei de responsabilitate;
 - riscul unui atac balistic, nuclear sau clasic va fi stipulat în strategiile de securitate ale fiecărui stat;
 - apărarea antibalistică necesită resurse tehnico-științifice și financiare foarte mari și-n consecință nu poate fi realizată decât de actori politico-militari puternici (în toate cele trei faze - SUA), sau numai parțial, pentru anumite faze (inițială, finală), de către restul actorilor interesați (Israelul, Rusia);
 - România împărtășește deopotrivă avantajele și riscurile ce rezultă din statutul de țară membră NATO și UE ca și de țară contribuatoare cu trupe în operațiile multinaționale;
 - țintele vizate de bombardamentele cu rachete balistice depind de cantitatea și calitatea acestora (rază de acțiune, precizie) și de hotărârea leadership-ului politic;
 - apărarea antibalistică trebuie să vizeze atât obiective ale Forței multinaționale din teatru cât și obiective importante de pe teritoriul țărilor contribuatoare, până la limita razei maxime de acțiune a rachetelor balistice din înzestrarea adversarului;
 - într-un conflict, în care se vor folosi rachete balistice, obiectivele de apărare antibalistic sunt obiective politico-militare din țările contribuatoare cu trupe sau, în TAM⁸, C.G.⁹ ale Forței Multinaționale, iar unele precum APOD¹⁰/SPOD¹¹, trebuie apărate antiaerian/antibalistic, înainte de sosirea Forței și constituirea dispozitivului de luptă (D.L.);
 - momentele de folosire a rachetelor balistice, în TAM, vizează exploatarea situațiilor vulnerabile ale adversarului (sosirea în TAM, constituirea D.L. etc.);
 - în cazul combaterii rachetelor balistice (în faza zborului terminal), elementul fundamental al calculului eficacității îl reprezintă posibilitățile de nimicire (rachetele balistice nu abandonează misiunea!);
 - în momentul de față, nu se pune problema folosirii RAA¹² cu posibilități antibalistice, (în faza zborului terminal) împotriva R.B.I. (a căror viteză de reintrare în atmosferă ajunge la 7 km/sec.!);

⁸ Teatrul de acțiuni militare

⁹ Centre de greutate

¹⁰ Aeroport de debarcare

¹¹ Port maritim de debarcare

¹² Rachete antiaeriene

În condițiile multiplicării surselor de amenințare balistică statale și nonstatale și ale participării României la operații multinaționale, se impune reconsiderarea apărării antibalistice a unor obiective de pe teritoriul național cu potențial mare de distrugere (ex. Centrala nucleară de la Cernavodă!).

BIBLIOGRAFIE

- Foreign Missile Developments and the Ballistic Missile Threat Through 2015*,
Unclassified Summary of a National Intelligence Estimate, Prepared
under the auspices of the National Intelligence Officer for Strategic
and Nuclear Programs, 2002.
- BĂLĂCEANU, I.; ROTARIU.G., *Sisteme de ripostă antiaeriană – Curs*, Editura
Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- BACH, W., *European Defence. Bridging the Capabilities Gap*, RUSI Journal,
December, 2003.
- PASSEL, W., *Lasers and Missile Defense, New Concepts for Space Based and
Ground Based Laser Weapons*, Air University Maxwell, July 1998.
- [http://www.heritage.org/Research/Reports/2010/2011/After -Lisbon - NATO -
Must -Get - Missile - Defense - Right](http://www.heritage.org/Research/Reports/2010/2011/After-Lisbon-NATO-Must-Get-Missile-Defense-Right)

FUNDAMENTAREA PLANIFICĂRII PRIN ANALIZĂ STRATEGICĂ A APĂRĂRII – CONDIȚIE ESENȚIALĂ PENTRU ASIGURAREA CALITĂȚII PROCESULUI DE PLANIFICARE

PLANNING SUBSTANTIATION THROUGH STRATEGIC DEFENCE ANALYSIS – ESSENTIAL CONDITION FOR QUALITY ASSURANCE OF THE PLANNING PROCESS

Mirel ȚARIUC*

Transformation of the Armed Forces, in its multiple dimensions, has to be based on a sound analysis, in order to reasonably match the vision on the defence system with the resources that could be made available for this purpose. The model presented hereby is put forward by the Center for Civil-Military Relation in Monterey and it fits our requirements, under the condition of a real cooperation between all the entities involved in the transformation process. It ensures, through its outcomes, the development of those military capabilities that would well position our armed forces as a perfectly compatible and effective military structure within the alliances to which it belongs. Moreover, such an analysis offers the premises for an increased tangibility of our strategic documents, making them suitable for the working level in the effort to restrain the waist of resources for any personal or group fantasies. The strategic defence review still remains a valid objective and there is a need for a cooperative effort by all the structures involved so to provide a realistic and feasible foundation for the transformation process.

Key words: strategic analysis; military capabilities; planning.

Transformarea Forțelor Armate, în dimensiunile sale multiple, trebuie să fie bazată pe o analiză pertinentă, pentru a îmbina în mod rezonabil viziunea sistemului de apărare cu resursele care ar putea fi puse la dispoziție în acest scop. Modelul prezentat în continuare este înaintat de către Centrul pentru Relația Civili-Militari din Monterey și se potrivește cerințelor noastre, cu condiția unei cooperări reale între toate entitățile implicate în procesul de transformare. Asigură, prin efectele sale, dezvoltarea acelor

* Mirel Țariuc is currently adviser to state secretary for defence policy and planning in Ministry of Defence. He holds a BA in aircraft engineering and another one in economic cybernetic. His area of expertise is organisational management being Associate Tutor of Open University Business School, Milton Keynes, UK. He is also a PhD candidate in Military Science and Intelligence at Romanian National Defence University; e-mail: www.mapn.ro.

capacități militare care ar putea poziționa forțele noastre armate ca pe o structură militară perfect compatibilă și eficientă în cadrul alianțelor din care fac parte. Mai mult, o astfel de analiză oferă premisele unei tangibilități crescute a documentelor noastre strategice, făcându-le potrivite pentru nivelul de lucru în efortul de a reduce risipa resurselor pentru orice fantezie personală sau de grup. Revizuirea strategiei de apărare rămâne încă un obiectiv valid și există nevoia unui efort de cooperare al tuturor structurilor implicate, astfel încât să asigure un fundament al procesului de transformare realist și realizabil.

Cuvinte cheie: analiză strategică, capacități militare, planificare.

Argument

Sunt ani buni¹ de când reprezentanți ai sistemului de apărare românesc reclamă necesitatea elaborării SDR² ca o condiție prealabilă pentru funcționarea unui proces de planificare eficace și eficient în domeniul apărării naționale. Ni se pare evident că aceste inițiative se datorează unei doze de nemulțumire cu privire la evoluția sistemului, dificil de sesizat în documentele oficiale – autoevaluările anuale ale ministerului și ale diverselor sale componente. Oficial, „micile neîmpliniri” sunt puse pe seama: 1) volumului insuficient de fonduri alocate; 2) excesivei birocrății atașate procedurilor de achiziție; 3) lipsei de predictibilitate a disponibilizării resurselor deja angajate. Neoficial, „serioasele probleme” au ca principale cauze: 1) autonomia insuficientă a organismului militar în cheltuirea fondurilor alocate; 2) lipsa nivelului de ambiție politic (clar afirmat) pentru domeniul apărării; 3) diversitatea exagerată a obiectivelor specifice, care nu permite prioritizarea și finalizarea lor; 4) interesul diminuat al clasei politice pentru apărare; 5) orgoliile manifestate în interiorul sistemului; 5) reminiscențele de mentalitate specifică armatei de masă.

Evident, toate aceste motive sunt reale și, fără îndoială, există și altele care concură la nemulțumirea existentă față de rezultatele obținute, comparate cu așteptările declarate sau nedeclarate. Pe de altă parte, chiar dacă dimensiunile acestor situații nedorite pot fi diminuate, ele vor putea fi invocate întotdeauna de către responsabilii cu implementarea planurilor aprobate. Punctul nostru de vedere se axează pe respectarea logicii elementare în toate operațiunile sistemului, iar o astfel de logică impune fundamentarea planificării ca etapă obligatorie a procesului. Despre această fundamentare vom vorbi în cele ce urmează, încercând să milităm pentru cooperarea (între compartimente și specialiști) necesară unei

¹ O astfel de analiză a fost încercată în legislatura 2001-2004, dar rezultatele sale nu au convins. Problema a fost reluată în următoarele două legislaturi, dar finalul se lasă încă așteptat, din motive care, în parte, vor fi descrise mai departe. Este foarte posibil să fi existat și încercări anterioare începerii mileniului trei, dar cercetarea noastră nu și-a propus să le identifice și să le prezinte.

² Inițialele documentului britanic (Strategic Defence Review), care prezintă o astfel de analiză strategică și care a inspirat promotorii analizei strategice autohtone.

analize strategice clasice³, care să faciliteze procesul de planificare a apărării și, mai ales, procesul propriu zis al apărării naționale.

Simplificări asumate

După cum se știe, conceptele importante din domeniul apărării (securitate, apărare, armată etc.) sunt folosite destul de neglijent, ducând adesea la confuzii și provocând dispute inutile. Acesta este motivul pentru care, fără a avea pretenția rezolvării problemelor, considerăm utilă o prezentare simplă a înțelesului pe care îl dăm unor cuvinte cheie în lucrarea de față. Pentru primul dintre aceste concepte vom apela la Frank N. Trager și F. N. Simonie: „*Securitatea națională este acea parte a politicii guvernamentale care are drept obiectiv crearea condițiilor politice, naționale și internaționale, favorabile pentru protejarea sau extinderea valorilor naționale vitale împotriva adversarilor existenți sau potențiali*”⁴. De remarcat faptul că autorii citați reduc conceptul la un înțeles simplificat (parte a politicii guvernamentale) punând între paranteze înțelesul securității ca stare sau ca parte a securității internaționale.

Asemeni lui Huntington, considerăm că securitatea militară și apărarea sunt concepte echivalente și preluăm definiția apărării de la acest autor: „...*este programul activităților destinate să minimizeze sau să neutralizeze eforturile de a slăbi sau distruge națiunea prin atac armat din afara granițelor sale teritoriale și instituționale*”⁵. Limitarea conceptului este drastică, dacă luăm în considerație înțelesul pe care îl dau conceptului legea apărării naționale⁶ sau proiectul strategiei naționale de apărare din 2010. Esența definiției acceptate de noi constă în precizarea “atacului armat” și a originii acestui atac “din afara granițelor sale teritoriale și instituționale”. Reamintim că modelul Huntington al securității naționale alături de apărării (securitatea militară) securitatea internă și securitatea situațională, reuniunea lor reprezentând securitatea națională.

O altă problemă destul de dificilă în contextul legislativ actual este definirea convenabilă a conceptului “armată”. Dacă principalele legi care reglementează domeniul⁷ consideră echivalente conceptele “armată” și “minister al apărării”, Constituția României introduce armata între forțele armate (sub comanda Președintelui), iar Ministerul Apărării în subordinea Guvernului. În opinia lui

³ Modelul pe care îl prezentăm a fost pus la dispoziția Ministerului Apărării Naționale, prin Departamentul pentru Politica de Apărare și Planificare

⁴ Buzan Barry: *Popoarele, statele și teama*, Ed. Cartier, Chișinău, 2000, p.29.

⁵ Huntington, S., *National Security and Civil-Military Relations*, Virginia Books, New York, 1957.

⁶ Legea nr.45/1994 definește apărarea națională ca “*ansamblul de măsuri și activități adoptate și desfășurate de statul român în scopul de a garanta suveranitatea națională, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională*”.

⁷ Legea nr.45/1994 (Legea apărării naționale) și Legea nr.346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării.

Morgenthau, o astfel de situație este absurdă, însemnând o divizare a suveranității⁸. În aceste condiții, vom înțelege aici, prin armată, acea parte a sistemului național de apărare care execută operațiuni de apărare și este organizată în baza regulamentelor militare.

Un model aplicabil de analiză strategică a apărării

Pentru a reuși încercarea de analiză strategică, Departamentul pentru Politica de Apărare și Planificare (DPAP) a primit sprijin din partea specialiștilor americani de la Centrul pentru Relații Civil-Militari (CCMR) din Monterey - Statele Unite ale Americii, specialiști cu experiență în domeniul analizelor de acest tip. Modelul propus de ei pentru realizarea analizei strategice a fost adoptat de către DPAP și adaptat realității autohtone.

Prima etapă este cea de analiză a cadrului politicii de apărare, subliniindu-se faptul că trebuie avute în vedere: evaluarea amenințărilor și riscurilor, proiecții economice și financiare, precum și analiza demografică. Ideea este că aceste domenii de analiză sunt considerate obligatorii, dar obiectul analizei poate fi extins. Ținând cont de realitatea căreia îi facem față, am considerat că prima etapă trebuie să se concentreze asupra următoarelor componente: 1) Cadrul legislativ în domeniul apărării; 2) Cadrul instituțional destinat domeniului; 3) Sistemul de planificare strategică și documentele principale; 4) Principalele riscuri și amenințări referitoare la apărarea națională; 5) Proiecțiile economico-financiare; 6) Analiza demografică.

Cea de-a doua etapă constă în stabilirea ipotezelor de planificare, adică de stabilire a unor constante ale sistemului de apărare, cum sunt (după părerea noastră): apartenența la organizații internaționale, țintele și obiectivele precizate de documentele strategice, principiile aplicate, sistemul de decizie. Aceste ipoteze provin, în general, din cadrul normativ existent.

A treia etapă este deosebit de importantă pentru succesul analizei și constă în elaborarea unor scenarii plauzibile, derivate din sistemul de riscuri și amenințări la care România este expusă, din punct de vedere militar. Această etapă poate permite desfășurarea în continuare a analizei numai în cazul acoperirii totale a tabloului de riscuri și amenințări, lucru dificil de realizat în momentul în care respectivele amenințări nu devin concrete. De exemplu, una dintre cele mai importante amenințări actuale este proliferarea armelor de distrugere în masă. Cum poate contracara România o astfel de amenințare? Evident, amenințarea cu caracter general trebuie concretizată în tipuri de acțiuni posibile, de la atac nuclear din

⁸ În lucrarea sa fundamentală (*Politica între națiuni*, Ed. POLIROM, 2007) scrie: *Dacă președintele Statelor Unite este comandant-șef al forțelor armate, este absurd din punct de vedere logic că altcineva, să spunem că secretarul Apărării, împarte cu el autoritatea supremă asupra forțelor armate (p.344).*

partea agresorului asupra unor obiective aflate pe teritoriul național și până la participarea efectivă la acțiunile de control al armamentelor sau la acțiuni militare împotriva unor state care se sustrag controlului internațional. Pe baza acestor scenarii, organismul militar decide cu privire la misiunile și sarcinile pe care și le asumă, ținând cont permanent de oportunitățile pe care le oferă apartenența la organizațiile din care face parte și reducând la minimum redundanțele posibile între capacitățile militare naționale și cele ale Alianței. Abordarea logică a acestei etape permite în primă fază misiunile și sarcinile care trebuie îndeplinite de forțele armate pentru atingerea țintelor propuse, urmând ca acele componente ce revin forțelor armate naționale să fie precizate ulterior. Oricum, ideea de bază constă în faptul că este absolut improbabil ca forțele armate naționale să îndeplinească misiuni în afara apărării colective.

În etapa următoare se identifică acele capacități militare care sunt necesare pentru realizarea misiunilor și sarcinilor descrise în etapa anterioară. La aceste capacități, care constituie una dintre ieșirile principale ale procesului de analiză, vom reveni. Dezvoltarea unui catalog de costuri credibil și exact constituie o etapă aparent auxiliară, dar este vorba despre o problemă foarte prezentă în spațiul național. Catalogul trebuie să țină seama de standardele NATO, pentru a se asigura interoperabilitatea și a se ține cont de faptul că majoritatea misiunilor se desfășoară în cadrul Alianței sau alături de state membre al Alianței. Opțiunile trebuie să includă dezvoltarea unor structuri de forțe alternative, identificarea deficiențelor de capacități și dezvoltarea de opțiuni care să acopere aceste deficiențe (materiale și non-materiale).

Prioritățile trebuie stabilite deoarece, chiar în situația în care toate opțiunile sunt necesare, este evident că nu pot fi acoperite instantaneu, mai ales din pricina rarității resurselor.

Etapa finală constă în alocarea resurselor și finalizarea planului de implementare. Dincolo de această etapă începe procesul de realizare a obiectivelor propuse, într-o anumită ordine, cu caracteristici și responsabili stabiliți.

Principalele ieșiri ale procesului de analiză strategică a apărării

Rezultatul cel mai important al analizei îl constituie capacitățile militare. Vom evita să facem o analiză a acestui concept, mai ales că înțelesul său nu este prezentat în DEX. Cu toate acestea, este un concept atât de folosit în domeniul de care ne ocupăm încât este inevitabil să îl descriem cât mai precis. „*Capabilitatea este abilitatea de a atinge un obiectiv specific... sau de a face ceva, într-o situație dată*”⁹. Această primă definiție, care descrie esența conceptului este foarte largă, așa că vom continua demersul nostru. Definiția agreată de ministerul britanic al

⁹ Touchin Malcolm, *System of Systems Engineering for Capability*, 2007.

apărării este „Capabilitatea este abilitatea trainică de a genera rezultate operaționale sau efecte dorite, în legătură cu amenințări, mediu și contribuția partenerilor de coaliție¹⁰”. Conceptul a evoluat și a devenit din ce în ce mai uzitat în diversele medii, îndeosebi în domeniul apărării, aflându-se la baza unor adevărate noi științe. Astfel, capabilitatea „este inima ingineriei sistemelor, deși, din păcate ea este rareori precizată ca atare în abordările bazate pe această știință¹¹”. Pe baza acestui concept a fost creat sistemul de planificare bazat pe capabilități, care înseamnă „să planifici, în condițiile incertitudinii, realizarea unor capabilități care să răspundă unor arii largi de provocări și circumstanțe specifice zilelor noastre, în interiorul unui cadru economic ce te obligă adesea la alegere¹²”.

Capabilitatea are o serie de componente. Dacă în general, în activitatea industrială aceste componente sunt Oamenii (resursele umane), Produsele, Procesele, Tehnologia și Facilitățile, în domeniul militar componentele sunt specifice și mai numeroase. Componentele capabilității industriale sunt interdependente fiecare cu fiecare, variațiile uneia dintre ele provocând modificări fiecărei alte componente, situație care duce la necesitatea unui model complex al dinamicii capabilității.

Touchin¹³ consideră că o capabilitate militară este formată din următoarele componente: Instrucție, Echipament, Personal, Informații, Doctrină și Concepte, Organizare, Infrastructură, Logistică. Evident, situația generală este foarte asemănătoare cu situația existentă în cazul capabilității industriale. Modificarea unei componente determină modificarea corespunzătoare a celorlalte, ceea ce înseamnă că efectele unor decizii aparent locale se regăsesc în toate componentele capabilității. Schematizând, putem părea dezarmați de complexitatea funcționării unei capabilități militare. De aceea, să descriem simplificat un exemplu comun: trebuie să avem abilitatea de a proteja o porțiune de conductă de produse petroliere ce ar putea constitui țintă pentru inamic. Prima caracteristică a conceptului este că avem libertatea de a alege modalitatea de a o proteja, indiferent de natura forțelor implicate, de gradul lor de întrunire. Putem proteja respectiva conductă cu forțe terestre care fac pază permanentă, cu ajutorul supravegherii aeriene, combinat... există desigur o multitudine de modalități dintre care alegem. Să presupunem că am ales că protecția va fi asigurată de blindate, observația fiind realizată cu avioane fără pilot. Deja trebuie să ne îngrijim să avem militari instruiți, echipamente

¹⁰ Ministry of Defence, *Acquisition Operating Framework*, London, 2009.

¹¹ Neaga, E.I., Henshaw, M., Yue, Y., *The Influence of the Concept of Capability-based Management on the Development of the Systems Engineering Discipline*, 7th Annual Conference on Systems Engineering Research 2009.

¹² Davis A., *Analytic Architecture for Capabilities-Based Planning*, RAND, 2002.

¹³ Touchin Malcolm, *System of Systems Engineering for Capability*, 2007.

corespunzătoare, logistica necesară, procedurile de intervenție, infrastructura ce va fi folosită. Când toate acestea sunt bine puse la punct, avem o capacitate. Dacă o decizie cu privire la una dintre componente este luată la un moment dat, efectele sale se vor regăsi în toate celelalte componente și, evident, în cadrul sistemului, putând pune în pericol însăși existența capacității.

Așadar, pe baza studiului diverselor cerințe cărora trebuie să le facă față sistemul de apărare, se poate întocmi o listă de capacități care vor permite îndeplinirea obiectivelor stabilite. Fiecare dintre aceste capacități este o sumă de componente care sunt legate organic, în ideea funcționării lor în mod real. (Acesta este unul dintre marile avantaje ale abordării bazate pe capacități: asigură funcționalitatea!). Din acest moment, fiecare componentă trebuie planificată pentru a corespunde, fiecare dintre ele, operabilității întregului. Apare, astfel, cea de-a doua ieșire a procesului de analiză strategică, planul (planurile) de implementare.

Pentru întreg și pentru fiecare componentă se pot întocmi planurile de implementare, care sunt, de fapt, ieșiri ale procesului de analiză strategică. Reducând admisibil la exemplul de mai sus, se vor descrie misiunile de luptă, se va preciza echipamentul necesar și achizițiile, se va completa instruirea personalului, se va studia terenul misiunii și se vor preciza noile nevoi de infrastructură etc. Desigur că planurile de implementare la nivel strategic au o complexitate foarte mare și un grad de detaliere care să le permită flexibilitatea, pe baza lor elaborându-se documentațiile finale. Și de această dată, așa cum am procedat și mai înainte, atragem atenția la prevederea etapelor de verificare a rezultatelor, pentru a nu pica în capcana tradițională a planificării și a nu epuiza resursele disponibile înainte de a asigura funcționalitatea capacității.

În sfârșit, cea de-a treia ieșire a procesului, anume documentul public. În general, orice analiză se formalizează printr-o serie de documente care dovedesc raționalitatea deciziilor ce urmează a fi luate pentru atingerea obiectivelor. Cele mai multe dintre ele sunt neinteresante pentru terți, iar în unele cazuri, printre care și cazul nostru, informația conținută în documente trebuie să fie foarte confidențială. Pe de altă parte, majoritatea analizelor de mare anvergură produc și un document public, indiferent că este supus cunoașterii întregii societăți sau numai unei părți interesate a acesteia. În speță, analiza strategică a apărării trebuie să își atașeze un document public, care să poată convinge diversele segmente ale societății de necesitatea asigurării unor fonduri însemnate pentru securitate militară, chiar dacă România a fost ferită de agresiuni militare în ultimele șapte decenii. Ajunși aici, reamintim faptul că una dintre problemele atipice cu care se confruntă construcția sistemului național de apărare este și improbabilitatea testării în condiții reale. Acest lucru poate duce la aprecieri incorecte cu privire la utilitatea și eficiența sa, în ambele sensuri. Este posibilă, în astfel de condiții, subaprecierea

sau supraaprecierea capacității de apărare, așa cum s-a întâmplat înaintea primului război mondial (când o mare parte a investițiilor pentru apărare arătau foarte bine numai în documente).

În afara celor trei ieșiri precizate, procesul de analiză a apărării poate avea și alte ieșiri, cu grad mai mic sau mai mare de concretețe.

Concluzii

Este evident că analiza strategică la care ne referim este diferită de documentele strategice de referință care ni se propun, uneori. Astfel, documentul britanic (Strategic Defence Review) este mai degrabă un document strategic asemănător Cartei Albe a Apărării, fiind însă fundamentat pe o analiză temeinică. Pe baza analizei, ministrul apărării propune politicienilor o Carte Verde, pe baza căreia se elaborează Carta Albă, documentul strategic asumat de Guvern. Quadrennial Defense Review este documentul american la care se face deseori referire, dar acesta este, în fapt, un document care monitorizează, evaluează și actualizează periodic planurile ce decurg din documentele strategice fundamentale: strategia de securitate și strategia de apărare.

Pentru a fi realizată o analiză temeinică este necesară cooperarea tuturor structurilor implicate, pornindu-se de la realizarea unui tablou cât mai clar al riscurilor și amenințărilor existente și de la rolul alianțelor în contracararea acestora, trecând apoi la descrierea corectă a misiunilor ce ar putea reveni armatei noastre, astfel încât să se poată proiecta capacităților necesare îndeplinirii unor astfel de misiuni, finalizând prin stabilirea resurselor necesare implementării planurilor. Resursele necesare trebuie comparate cu resursele previzionate, urmând ca ciclul să fie reluat, în cazul constatării unor neconcordanțe.

Din punctul nostru de vedere, în acest moment caracterizat de prelungirea crizei economice, o astfel de analiză este absolut necesară, iar limitarea opțiunilor la acelea care permit respectarea obligațiilor derivate din angajamentele asumate este mai mult decât probabilă. De aceea, ni se pare esențială gândirea sistemului în condițiile în care România este membru NATO și membru UE, filozofia celor două alianțe bazându-se pe solidaritatea aliaților. Orice alte dezvoltări ale sistemului trebuie realizate din eventualul excedent al bugetului alocat.

BIBLIOGRAFIE

Buzan Barry, *Popoarele, statele și teama*, Ed. Cartier, Chișinău, 2000.
Huntington, S., *National Security and Civil-Military Relations*, Virginia Books, New York, 1957.

ÎNMÂNAREA LEGIUNII DE ONOARE ÎN GRAD DE OFİTER DOMNULUI GENERAL-LOCOTENENT TEODOR FRUNZETI

În semn de înaltă prețuire pentru cariera militară, didactică și științifică, precum și pentru rolul esențial jucat în dezvoltarea parteneriatului franco-român privind învățământul militar, președintele Republicii Franceze, Nicolas Sarkozy, a conferit ordinul **Legiunea de Onoare în grad de ofițer** domnului general locotenent profesor

univ. dr. **Teodor Frunzeti**, comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare „Carol I”, înmânat, în data de 9 februarie 2011, de către ambasadorul Franței la București, Henri Paul.

În discursul său, ținut în cadrul ceremoniei de acordare, ambasadorul francez a evidențiat faptul că: „*Legiunea de Onoare continuă să fie astăzi ordinul nostru național cel mai important. Acordând această distincție unor înalte personalități străine, în număr foarte restrâns, președintele Republicii Franceze dorește să-i recompenseze pe cei care au întreținut și întrețin calitatea și*

intensitatea relațiilor care unesc țările noastre.“ Declarându-se onorat de înalta distincție primită comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare „Carol I“ a subliniat în cadrul alocuțiunii sale: „Văd în această distincție un semn nu doar de apreciere

pentru mine, ci față de toată Armata Română, arătând încă o dată soliditatea relațiilor franco-române. Soliditatea relațiilor dintre Franța și România a fost demonstrată în perioade dificile și de criză, cum ar fi Primul și cel de-al Doilea Război Mondial. Astăzi ne unesc valorile europene și atașamentul față de acestea. Mă simt onorat și sper ca relațiile franco-române să se dezvolte în continuare.“

CURRICULUM VITAE

GRADUL, NUMELE ȘI PRENUMELE: general-locotenent prof.univ.dr. Teodor FRUNZETI

DATA ȘI LOCUL NAȘTERII: 4 septembrie 1955, București.

NAȚIONALITATEA: Română

FUNCȚIA ACTUALĂ: Comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare „Carol I“

PROFESIA: Militar

STUDII:

- ★ Școala Militară de Ofițeri Activi de Infanterie „Nicolae Bălcescu“, Sibiu - 1977;
- ★ Academia de Înalte Studii Militare, secția arme întrunite, București - 1987;
- ★ Curs NATO, Germania - 1995;
- ★ Colegiul de Comandă și Stat Major al Forțelor Terestre al Armatei SUA-1998;
- ★ Colegiul de Apărare NATO, Roma - 2005;

- ★ Cursul Internațional de Transformare a Apărării, Monterey, California, SUA - 2006;
- ★ Doctor în știință militară - 1996;
- ★ Doctor în științe politice - 2007.

ACTIVITATE PROFESIONALĂ ANTERIOARĂ:

- ★ 2002-2003 - comandant al Brigăzii 33 Mecanizată și loțiitor al comandantului Corpului 10 Armată Teritorial; 2003-2004 - șef instrucție și doctrină (și inspector general al Forțelor Terestre) și comandant al Comandamentului Forțelor Terestre;
- ★ 2004-2006 - comandant al Comandamentului 2 Operațional întrunit "Mareșal Alexandru Averescu";
- ★ 2006 - director adjunct al Statului Major General;
- ★ 2006 - 2009 șef al Statului Major al Forțelor Terestre.
- ★ 25.02.2009 - Comandant (Rector) Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

ORDINE, DISTINCȚII, PREMII:

- ★ Steaua României în grad de cavaler, 2010; ★ Legiunea de onoare în grad de ofițer, Franța - 2011; ★ Legiunea de merit în grad de comandor, SUA - 2008; ★ Steaua Solidarității Italiene în grad de mare ofițer - 2009;
- ★ Crucea Națională „Serviciul Credincios” clasa III-a - 2000; ★ Semnul Onorific „În Serviciul Armatei” - 2002; ★ Emblema de onoare a Armatei României - 2007; ★ Emblema de onoare a Statului Major General - 2008.

PREMII:

- ★ Premiul „Mareșal Constantin Prezan” acordat de Academia Oamenilor de Știință din România - 2005; ★ Premiul „Mareșal Alexandru Averescu” al Revistei Gândirea Militară Românească, acordat de Statul Major General - 2007; ★ Premiul „General de divizie Ștefan Fălcoianu” al Revistei Gândirea Militară Românească, acordat de Statul Major General - 2009.

PUBLICAȚII:

Autor/coautor/coordonator a unui număr de 27 de cărți, 15 capitole în cărți/manuale de specialitate/cursuri, 8 proiecte de cercetare-dezvoltare pe plan local, 98 de articole/studii publicate în reviste de specialitate de circulație națională/internațională recunoscute de către CNCSIS, 38 de articole/studii publicate în volume ale unor manifestări științifice naționale recunoscute, din țară și din străinătate, director de proiect/ responsabil științific/membru în 10 proiecte de cercetare-dezvoltare pe bază de grant, 59 de comunicări, aplicații și exerciții de specialitate complexe.

Publicații reprezentative:

- ★ „LUMEA 2009“ Enciclopedie Politică și Militară (Studii strategice și de securitate), Coordonator și coautor;
- ★ „Război și haos“, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2009, coautor;
- ★ „Globalizarea securității“ Editura Militară București, 2006;
- ★ „Organizațiile internaționale și problema balcanică -Studiu de caz: KOSOVO“, Editura Techno Media Sibiu, 2008;
- ★ „Geostrategie“ Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei București, 2009;
- ★ „Organizațiile NATO. Studiu de caz: Afganistan“, Editura Tehno Media Sibiu, 2007 Colecția Politică și Apărare Națională nr.26, coautor.

ACTIVITATE ȘTIINȚIFICĂ:

- ★ Profesor universitar și conducător de doctorat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I“ București, din 2004;
- ★ Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, din 2007;
- ★ Membru de onoare al Academiei Americano-Române de Arte și Științe, din 2010;
- ★ Președinte al consiliului editorial al revistei „Impact Strategic“ editată de Universitatea Națională de Apărare „Carol I“;
- ★ Vicepreședinte al Consiliului editorial al Revistei „Annals Series on Military Sciences“ editată de Academia Oamenilor de Știință din România;
- ★ Vicepreședinte al Consiliului editorial al „Revistei de Științe Militare“ editată de Academia Oamenilor de Știință din România;
- ★ Membru în Colegiul științific internațional al revistei „Studia Securitatis“ editată de Universitatea „Lucian Blaga“ din Sibiu;
- ★ Membru în Colegiul editorial al Revistei „Gândirea Militară Românească“;
- ★ Membru în Colegiul științific al Revistei „Infosfera“ editată de Direcția Generală de Informații a Apărării.

Colonel (r) profesor univ. dr. Eugen SITEANU

IN MEMORIAM

General-locotenent prof. univ. dr. CODRESCU COSTACHE (1926-2011)

- membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România -

General-locotenent prof. univ. dr. CODRESCU COSTACHE, a devenit membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția de Științe Militare, în anul 1998. A desfășurat activitate științifică în domeniile: strategii de securitate și apărare națională, strategie militară, artă operativă, tactica Forțelor Terestre și Aeriene, istorie militară, teoria organizării și mobilizării armatei.

A participat, în perioada 1983-1989, la aplicații naționale și de cooperare îndeplinind funcții de nivel operativ sau strategic.

S-a născut la 6 februarie 1926, în comuna Salcia Nouă, județul Vrancea. A absolvit Școala de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană Brașov (1951) și următoarele cursuri: cursul de comandanți de baterii (1957); cursul de comandanți de regimente (1962); Academia Militară Generală, Facultatea de Arme și Spate, secția rachete și artilerie antiaeriană (1966); Colegiul Superior de Stat Major – curs postacademic, profil unic – tactică și strategie militară (1977). A obținut titlul de Doctor în Științe Militare la Academia Militară, în anul 1977, cu teza intitulată „*Studiu cu privire la optimizarea apărării antiaeriene – în sistem – cu artilerie și rachete antiaeriene a diferitelor obiective de pe teritoriu*“.

Activitate profesională: comandant de subunitate (1951-1956); loțiitor comandant regiment (1956-1963); cadru didactic în cadrul Academiei Militare (1963-1975); șef de birou și apoi șef de Secție Organizare din cadrul Marelui Stat Major (1975-1983); șef de secție și șef direcție, studii operativ-strategice și prognoză în cadrul Marelui Stat Major (1983-1989); loțiitor al șefului Departamentului pentru Învățământ, Știință și Cultură și șef al Direcției de Studii Operativ-Strategice și Istorie Militară (1990-1991); director adjunct și cercetător științific gradul I, Institutul de Studii Operativ-Strategice și Istorie Militară (1991-1998); profesor universitar consultant – conducător de doctorat în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” (1998-2007).

Activitate științifică: în perioada 1966-2002 a susținut un număr însemnat de comunicări la sesiuni de comunicări științifice, în țara și în străinătate (în perioada 1983-1990 a participat, în fiecare an, la sesiunile de comunicări științifice pe probleme militare organizate în cadrul Tratatului de la Varșovia). După 1989, a participat la sesiunile organizate de Institutul de Studii Operativ-Strategice și Istorie Militară, din care trei la nivel internațional, și la sesiunile organizate de Academia de Înalte Studii Militare, Academia Tehnică Militară și *Casa NATO*. A participat, în funcția de loțiitor al șefului de stat major pentru bilanț, la patru

aplicații naționale sau de cooperare cu comandamente militare operative și strategice din alte state, ce au avut loc în țara noastră în perioada 1984-1989. A participat, în funcția de locțiitor al conducătorului aplicației pentru Armata română sau șef al grupei operative, la patru aplicații de cooperare cu comandamente militare operative și strategice desfășurate, în perioada 1984-1989, pe teritoriul unor state vecine.

Realizări deosebite: inovație: Trusa de stat major pentru trupele de rachete și artilerie antiaeriană (Divizie - Brigadă - Regiment); a creat Școala de prognoză în domeniul militar, structură în cadrul căreia au fost elaborate 14 studii de prognoză – uz intern – totalizând peste 3000 de pagini. Optimizarea apărării antiaeriene nemijlocite a obiectivelor din teritoriu, folosind unele metode de calcul matematic; Punerea bazelor, organizarea și conducerea activității de cercetare prospectivă în domeniul militar.

Publicații: coordonator, autor și coautor a 15 cărți și manuale, dintre care menționăm: „Manual de Tactica Apărării Antiaeriene a Teritoriului” ed. 1970 și 1974, „Studii de Strategie Militară”, 1981, volume de autor: *Idei și concepții doctrinare românești. Evoluție istorică* (ediție în limbile engleză și spaniolă), Ed. Militară, București, 1990; *Influența gândirii militare asupra desfășurării războaielor în ultimele cinci secole. Cazul românesc*, (ediție în limbile engleză și spaniolă), Editura Militară, București, 1991; *Armata Română în Revoluția din Decembrie 1989*, Ed. Militară, București, 1994, ed. a II-a, revăzută și completată, 1999; coautor: *Studii de strategie militară*, Ed. Militară, București, 1987, *Antrenarea asistată de calculator a statelor majore*, Ed. Militară, București, 1987, *Tratat de știință militară*, vol. II, Ed. Militară, București, 2001. Articole publicate în străinătate: *The impact of military thought on armed conflicts during the romanian case*, *Actas del XII Congreso Internacional de Ciencias Historicas*, Ed. Taravela, Madrid, 1992; *La première guerre balcanique. Echos dans l'opinion publique de Roumanie*, Ed. Comitetului Elen de Istorie Militară, Grecia, 1992; *Armata Română în Decembrie 1989 alături de popor, pentru apărarea intereselor țării*, *Gândirea militară românească*, număr comun, realizat cu revista *Uj Honvedsegi Szenle*, a Armatei Republicii Ungaria, 1995. A publicat 30 de articole în reviste de specialitate din țară și străinătate, a participat la 20 de manifestări naționale și internaționale (congrese, conferințe, simpozioane, sesiuni și comunicări).

Premii, ordine și medalii: premiul *General Constantin Hârjeu* și premiul *Oștirea Română*, pentru lucrarea *Armata Română în Revoluția din Decembrie 1989*, edițiile 1998 și, respectiv, 1999, acordate de Statul Major General al Armatei României.

Afilieri: Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România. Membru al Fundației Colegiului Național de Apărare, al Fundației *Pro patria*, al Fundației de Cultură Patriotică *Mărăști – Mărășești – Oituz* și al Comisiei Române de Istorie Militară.

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR!

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul.* Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele cu diacritice - ș, ț, ă, î și Ș, Ț, Ă, Î - înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile.* Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile.* Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF, aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Vă mulțumim !

Redacția

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare

a
**Academiei Oamenilor de Știință
din România**

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r.) prof. univ. dr. H.C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

VICEPREȘEDINTE
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
contraamiral fl. (r.) prof. univ. dr. Marius HANGANU

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Florian RÂPAN
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
general (r) prof. univ. dr. Mircea MUREȘAN
general (r) dr. Mihail POPESCU
general (r) conf. univ. dr. Constantin DEGERATU
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor-șef
Colonel drd. Vasile ANGHEL
editura@unap.ro

Secretar general de redacție
Locotenent-colonel Liviu-Vasile STAN

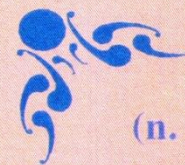
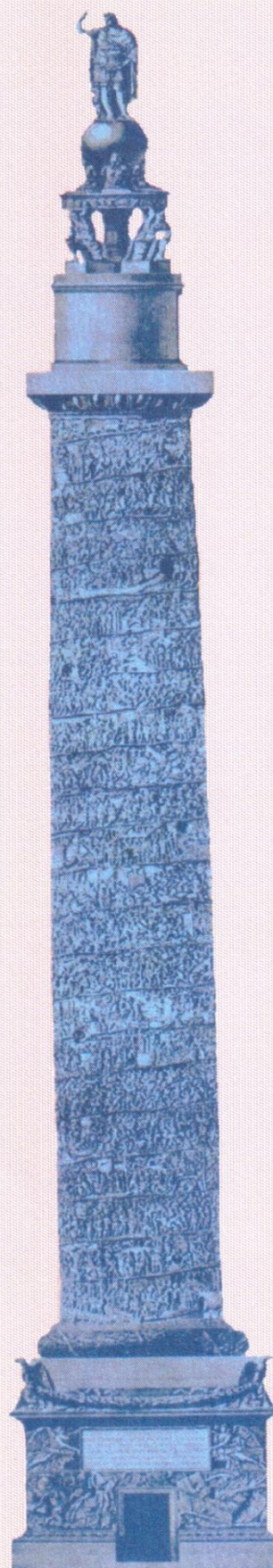
Redactor
Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

Tehnoredactor
Liliana ILIE

Tipar executat
la Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I"
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: editura@unap.ro
Tel./Fax: 319.59.69; 319.48.80/0215

Revista de Științe Militare apare trimestrial

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

Coperta I: Mareșalul Constantin Prezan
(n. 1861 – satul Sterianul de Mijloc, districtul Ilfov, astăzi județul
Dâmbovița, d. 1943, satul Schinetea, județul Vaslui):

- Mareșal al României (1930);
- Erou al Marelui Război de Reîntregire a României;
- Membru de onoare al Academiei Române;
- Comandantul Armatei a IV-a (15 august 1916);
- Șeful Marelui Cartier General Român – pe toată durata războiului;
- Șeful Marelui Stat Major (1918-1920);
- la sfârșitul lunii noiembrie 1917, încep convorbirile de la Brest-Litovsk pentru încheierea armistițiului între Puterile Centrale și Rusia Sovietică, iar regele Ferdinand I încredințează generalului Prezan comanda provizorie a armatei pentru a încheia un armistițiu pur militar;
- a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul“ (clasele III, II și I) de către regele Ferdinand I.

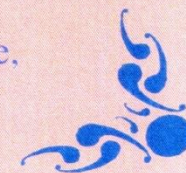
Sursă: Enciclopedia Wikipedia

Coperta II: Columna lui Traian. Sursă: Muzeul Militar Național,
prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, șeful Secției Documentare.

Coperta IV: Mareșalul Joseph Jacques Césaire Joffre,
(n. 1852 – Roussillon, d. 1931 – Paris):

- 1911 – Șeful Marelui Stat Major al Armatei Franceze;
- 1915-1916 – Comandant Suprem al Armatei Franceze;
- 1916 – Mareșal al Franței în cea de-a Treia Republică;
- 1917 – Șeful Misiunii Militare Franceze în SUA;
- 1918 – Președintele Consiliului Suprem de Război;
- 1919 – trecut în rezervă și ales membru al Academiei Franceze;
- 1932 – memoriile sale, în două volume, sunt publicate, postmortem.

Sursă: Enciclopedia Wikipedia

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*